

30 ROKOV ČINNOSTI GALÉRIE ZUZKY MEDVEĐOVEJ

Zborník prác
z 11. Výtvarníckeho snemovania
14. 12. 2019

30 GODINA RADA GALERIJE ZUSKE MEDVEĐOVE

Zbornik radova
sa 11. Likovnog savetovanja
14. 12. 2019. godine

<i>Vydavateľ:</i>	Izdavač:
Múzeum vojvodinských Slovákov	Muzej vojvođanskih Slovaka
<i>Redaktorka:</i>	<i>Urednica:</i>
Mgr. Anna Séčová-Pintírová	Ana Seč-Pinčir
<i>Preklad a jazyková úprava slovenských textov:</i>	<i>Lektorisanje tekstova na slovačkom jeziku:</i>
Anna Speváková	Ana Spevak
<i>Preklad a jazyková úprava srbských textov:</i>	<i>Prevod i lektorisanje tekstova na srpskom jeziku:</i>
Nataša Pašćanová-Mrdaková	Nataša Pašćan-Mrdak
Helena Despićová	Helena Despić
<i>Dizajn a príprava do tlače:</i>	Dizajn i priprema za štampu:
Mgr. Zdenko Lončar	MA Zdenko Lončar
<i>Fotografie:</i>	Fotografije:
Zdenko Lončar, Daniela Triašková,	Zdenko Lončar, Daniela Trijaška,
Vladimír Valentík, Ján Agarský	Vladimir Valenčík, Jan Agarski
<i>Tlač:</i>	Štampa:
online vydanie	onlajn izdanje
<i>Náklad:</i>	Tiraž:
online vydanie	onlajn izdanje

30 ROKOV ČINNOSTI
GALÉRIE ZUZKY MEDVEĐOVEJ

ZBORNÍK PRÁC
Z 11. VÝTVARNÍCKEHO SNEMOVANIA
14. 12. 2019

30 GODINA RADA
GALERIJE ZUSKE MEDVEĐOVE

ZBORNIK RADOVA
SA 11. LIKOVNOG SAVETOVANJA
14. 12. 2019. godine

Báčsky Petrovec
2020

Obsah

Mgr. Anna Séčová-Pintírová: Úvod	6
Ana Seč-Pincir: Uvod.....	8
Vladimír Valentík: Stručný prehľad výstavnej činnosti	
Galéria Zuzky Medveďovej 1989 – 2019	10
Vladimir Valenčík: Kratak pregled izložbene delatnosti	
Galerije „Zuzka Medveđova“ 1989 – 2019.	16
Mgr. Emília Valentíková-Labátová: Bienále slovenských	
výtvarníkov v Srbsku	21
MA Emilija Valenčík-Labat: Bijenale slovačkih likovnih	
umetnika u Srbiji	28
Mgr. Anna Séčová-Pintírová: Ceny Karola Miloslava Lehotského	
a Cyrila Kutlíka pri príležitosti bienále slovenských výtvarníkov	
v Srbsku.....	34
Ana Seč-Pincir: Nagrade „Karol Miloslav Ljehotski“	
i „Ćiril Kutlik“ povodom obeležavanja bijenala slovačkih	
likovnih umetnika u Srbiji	40
Mgr. Zdenko Lončar: Spôsob uchovania predmetov	
v umeleckej zbierke Múzea vojvodinských Slovákov	45
MA Zdenko Lončar: Način čuvanja predmeta	
u umetničkoj zbirci Muzeja vojvođanskih Slovaka	54
Mgr. Anna Séčová-Pintírová: Bienále slovenských	
výtvarníkov amatérov v Srbsku 2010 – 2018	62
Ana Seč-Pincir: Bijenale slovačkih likovnih umetnika	
amatera u Srbiji 2010 – 2018.....	65

Annamária Boldocká-Grbićová: Logistika a mantinely obrazárne	68
Anamarija Boldocki-Grbić: Logistika i galerijske mantinele	72
Michal Ďurovka: Galéria Zuzky Medveďovej z môjho uhl'a	76
Mihal Ďurovka: Galerija „Zuzka Medveďova“ iz mog ugla	80
Mgr. Marijan Pavlov: Ľudový odev v tvorbe Zuzky Medveďovej	84
MA Marijan Pavlov: Narodna nošnja u stvaralaštvo Zuske Medveđove	95
Mr. Jozef Klátik: Možná reflexia	104
mr Jozef Klatik: Moguća refleksija	112
Anna Žolnajová-Barcová: Spolupráca medzi Galériou Zuzky Medveďovej a Galériou insitného umenia	119
Ana Žolnaj-Barca: Saradnja između Galerije “Zuzka Medveđova” i Galerije naivne umetnosti	123
Mr. Daniela Triašková: 30 rokov Galérie Karola Miloslava Lehotského	126
mr Daniela Trijaška: 30-ta godišnjica Galerije „Karol Miloslav Ljehotski“	132

Mgr. Anna Séčová-Pintírová

Úvod

Galéria Zuzky Medveďovej predstavuje dôležitú zložku kultúrneho dedičstva vojvodinských Slovákov už tridsať rokov. Slávnostne bola otvorená 1. júla roku 1989 a prvou expozíciou boli práve umelecké diela Zuzky Medveďovej. Zuzka Medvedová bola prvá akademická maliarka z radu vojvodinských Sloveniek. Hlavným motívom k založeniu galérie bola práve časť výtvarnej tvorby akademickej maliarky Zuzky Medveďovej, ktorú maliarka závetom darovala spoluobčanom po smrti, roku 1985. Koncom osemdesiatých rokov 20. storočia idea o založení galérie sa začala realizovať. Výstavný priestor bol utvorený adaptáciou učební bývalej štátnej školy, v ktorej Medveďová prvý raz samostatne vystavovala roku 1922. Jedna časť budovy bola adaptovaná na uchovanie umeleckých diel, ktoré sa používajú dodnes.

Založenie galérie predstavuje významný krok pre výtvarnú kultúru v našom prostredí. Otvorením galérie akademickí umelci dostali priestor prezentovať svoju tvorbu a ich činnosť bola každoročne verejnosti priblížená prostredníctvom už či samostatných alebo kolektívnych výstav. Dnes zaznamenávame bohatú výstavnú činnosť. Úhrný počet samostatných, kolektívnych, spomienkových a retrospektívnych výstav je 125. Vystavovali akademickí a insitní umelci, ako aj maliari – amatéri z domova a zahraničia.

Galéria Zuzky Medveďovej organizuje aj najvýznamnejšie výtvarné podujatie vojvodinských Slovákov, Bienále slovenských výtvarníkov v Srbsku, na ktorom galéria udeľuje Cenu Karola Miloslava Lehotského pre najlepšiu samostatnú výstavu v dvojročnom období medzi dvomi bienále a Cenu Cyrila Kutiľka pre životné dielo. Súbežne s bienále sa koná Výtvarnícke snemovanie, na ktorom sa rozoberajú témy z oblasti výtvarného umenia.

V súčasnosti Galéria Zuzky Medveďovej patrí pod vedenie Múzea vojvodinských Slovákov, ktoré sa stará o program práce, priestory,

umeleckú zbierku a odborné zaobchádzanie.

Pri príležitosti 30 rokov činnosti Galérie Zuzky Medveďovej, 14. decembra roku 2019 konalo sa 11. výtvarnícke snemovanie, z ktorého s potešením predkladáme našej verejnosti Zborník prác. Na snemovaní odzneli príspevky, ktoré sú nedoceniteľným prínosom k poznávaniu činnosti Galérie Zuzky Medveďovej a vôbec výtvarnej kultúry vojvodinských Slovákov.

Na snemovaní sa autori príspevkov zaobrali témami z 30 ročnej činnosti Galérie Zuzky Medveďovej, a to o samotnej výstavnej činnosti sa zmienil jeden z jej zakladateľov, iniciátorov a autorov mnohopočetných výstav Vladimír Valentík. Jozef Klátik nám pripomienul umelcov zo Starej Pazovy, ktorí svoju tvorbu predstavili v Galérii Zuzky Medveďovej. Anna Balcová-Žolnajová sa sústredila na prezentáciu kovačickej insity v Galérii Zuzky Medveďovej. Prehľad o uskutočnených bienále akademických výtvarníkov nám pripravila Emília Valentíková-Labátová, kým o oceneniach, ktoré sa udeľujú na bienále písala Anna Séčová-Pintírová. V podaní Séčovej-Pintírovej odznel príspevok o bienále amaterov, ktoré sa tradične organizuje každý druhý rok. S cieľom priblížiť verejnosti stav umeleckej zbierky, ktorá sa nachádza v depozite galérie Zuzky Medveďovej príspevok pripravil kustód dokumentarista Zdenko Lončar. Filozofické zamyslenie a rozjímanie sa nad 30 ročnou galériou podala Annamária Boldocká-Grbičová. O svojich pocitoch a zážitkoch zo stretnutia s galériou opísal Michal Ďurovka. Daniela Triašková Zborník obohatila svojím príspevkom o 30 ročnej činnosti Galérie Karola Miloslava Lehotského v budove Gymnázia Jána Kollára v Petrovci.

Zborník zhromadil práce domáčich odborníkov a osobností nášho slovenského vojvodinského kultúrneho života so zámerom podať verejnosti obraz o význame a činnosti 30 ročnej Galérie Zuzky Medveďovej. Pevne veríme, že si tento zborník prác nájde svojho čitateľa a že zažije prax vydávania zborníkov z ďalších výtvarníckych snemovaní.

Ana Seč-Pinčir

Uvod

Galerija „Zuzka Medveđova“ predstavlja značajnu komponentu kulturnog nasleđa vojvođanskih Slovaka već trideset godina. Svečano je otvorena 1. jula 1989. godine, a prvu izložbu činila su baš umetnička dela Zuske Medveđove, prve akademske slikarke iz redova vojvođanskih Slovakinja. Glavni motiv osnivanja galerije predstavlja je upravo deo umetničkog stvaralaštva akademske slikarke Zuske Medveđove, koji je ona testamentom podarila sugrađanima nakon svoje smrti 1985. godine. Krajem osamdesetih godina 20. veka počela je i realizacija ideje o osnivanju galerije. Izložbeni prostor je obrazovan zahvaljujući adaptaciji prostorije učionice nekadašnje državne škole, u kojoj je Medveđova imala prvu samostalnu izložbu 1922. godine. Jedan deo zgrade adaptiran je za čuvanje umetničkih dela i do danas se koristi kao depo.

Osnivanje galerije predstavlja značajan korak za likovnu umetnost u našoj sredini. Otvaranjem galerije akademski slikari su dobili prostor za prezentaciju svog stvaralaštva, a njihova delatnost se svake godine predstavlja javnosti posredstvom samostalnih ili kolektivnih izložbi. Danas obeležavamo bogatu izložbenu aktivnost; tačnije upriličeno je ukupno 125 samostalnih, kolektivnih, spomen i retrospektivnih izložbi, na kojima su izlagali akademski i naivni umetnici, kao i slikari-amateri iz zemlje i inostranstva.

Galerija „Zuzka Medveđova“ organizuje i najznačajniju likovnu manifestaciju vojvođanskih Slovaka pod nazivom „Bijenale slovačkih likovnih umetnika u Srbiji“, na kojoj galerija dodeljuje Nagradu „Karol Miloslav Ljehotski“ za najbolju samostalnu izložbu u periodu između dva bijenala, kao i Nagradu „Čiril Kutlik“ za životno delo. Uporedo sa bijenalom održava se Likovno savetovanje, na kojem se analiziraju teme iz oblasti likovne umetnosti.

Danas se Galerija „Zuzka Medveđova“ nalazi pod ingerencijom

Muzeja vojvođanskih Slovaka, koji se stara o programu rada, prostorijama, umetničkoj zbirci i stručnom rukovanju eksponatima.

Povodom obeležavanja 30 godina delatnosti Galerije „Zuzka Medveđova”, 14. decembra 2019. godine održano je 11. Likovno savestovanje, sa kojeg našoj javnosti sa zadovoljstvom prevodimo Zbornik radova. Na zasedanju su se mogli čuti prilozi koji predstavljaju nemerljiv doprinos poznavanju delatnosti Galerije „Zuzka Medveđova” i uopšte likovne kulture vojvođanskih Slovaka.

Na zasedanju su se autori priloga bavili temama iz tridesetogodišnje delatnosti Galerije „Zuzka Medveđova”, a o samostalnoj izložbenoj aktivnosti se izjasnio jedan od njenih osnivača, inicijatora i autora mnogobrojnih izložbi, Vladimir Valenćik. Jozef Klaćik nas je podsetio na umetnike iz Stare Pazove, koji su svoje stvaralaštvo predstavili u Galeriji „Zuzka Medveđova”. Ana Balcažolnaj se usredsredila na prezentaciju kovačičkog naivnog slikarstva u Galeriji „Zuzka Medveđova”. Pregled održanih bijenala akademskih likovnih umetnika pripremila je Emilia Valenćik-Labat, dok je o priznanjima koja se uručuju na bijenalima pisala Ana Seč-Pinčir, koja je takođe pripremila i prilog o bijenalu amatera, koje se tradicionalno organizuje svake druge godine. Sa ciljem približavanja javnosti stanja umetničke zbirke koja se nalazi u depou Galerije „Zuzka Medveđova”, prilog je pripremio kustos dokumentarista Zdenko Lončar. Filozofsku kontemplaciju i promišljanje nad tridesetogodišnjom galerijom pružila je Anamaria Boldocki-Grbić. Svoja osećanja i doživljaje sa susreta sa galerijom opisao je Mihal Đurovka. Daniela Trijaška je obogatila zbornik svojim prilozima o tridesetogodišnjoj delatnosti Galerije „Karol Miloslav Ljehotski” u zgradji Gimnazije „Jan Kolar” u Bačkom Petrovcu.

Zbornik je objedinio radove domaćih stručnjaka i ličnosti našeg slovačkog vojvođanskog kulturnog života sa ciljem pružanja javnosti slike o značaju i delatnosti tridesetogodišnje Galerije „Zuzka Medveđova”. Duboko smo uvereni da će ovaj zbornik radova naći svog čitaoca, te da će zaživeti praksa izdavanja zbornika sa budućih likovnih zasedanja.

Vladimír Valentík

Stručný prehľad výstavnej činnosti Galéria Zuzky Medvedővej 1989 – 2019

Výtvarné umenie v slovenskej komunite v Srbsku má dlhú, vyše 150-ročnú tradíciu. Správy o nadaných výtvarníkoch v Petrovci máme už v Slovenských národných novinách v roku 1845. Zo 60-tych rokov 19. storočia sa nám zachovala olejomaľba petrovského rodáka Benjamina Reisa, staropazovského ev. farára a koncom 19. storočia v 90.-tych rokoch začali vznikať aj prvé maľby nášho prvého akademicky školeného maliara Karola Miloslava Lehotského. S jeho menom je spätý aj začiatok výstavnej umeleckej činnosti medzi vojvodinskými Slovákm.

Na stranach Dolnozemského Slováka 1. septembra 1919 (roč. 14, č. 16), tlačeného už v novej tlačiarni v Petrovci sa dozvedáme v rubrike Dopisy (str. 4), že „z príležitosti zhromaždenia v Petrovci sriadiili slovenské panie s našim maliarom K. Lehotským výstavku výšiviek a obrazov“. Ďalej sa v tejto správe dočítame, že Lehotský upútal pozornosť návštevníkov „krásnymi krajinkami“, ale že svoje obrazy a sošky vystavila po prvýkrát oku verejnosti Zuzka Medvedővá „samouká sedliacka deva“, ktorá prekvapila návštevníkov výstavy svojou nadanosťou. Okrem Lehotského a Medvedővej na tejto výstave, ktorá sa uskutočnila práve pred 100 rokmi vystavovali perokresby aj Ivan Grúnik, neskôr riaditeľ Petrovskej banky a Andrej Labáth, prvý riaditeľ petrovskej tlačiarni. Bola to teda prvá umelecká výstava v Petrovci a medzi vojvodinskými Slovákm.

Výstavy sa potom organizovali takmer pravidelne, najmä žiaci gymnázia so svojim učiteľom kreslenia Pjotrom Machajevim

každoročne sa predstavovali verejnosti s najvydarenejšími výtvarnými prácami. Vhodný a častý termín na organizovanie umeleckých výstav boli Slovenské národné slávnosti, v rámci ktorých bola organizovaná aj prvá, už spomenutá výstava, ale usporiadali sa aj také výstavy, ktoré pozostávali iba z troch obrazov, ako to v roku 1921 sa podujal vo výklade K. M. Lehotský. Vrámcí slávností aj Zuzka Medveďová roku 1922 v bývalej gymnaziálnej budove, kde sa dnes nachádza Knižnica Štefana Homolu a jej galéria organizovala svoju prvú samostatnú výstavu. Najčastejšie výstavy v medzivojniovom období boli práve samostatné výstavy Zuzky Medveďovej. Jedna z najväčších bola usporiadaná roku 1931.

Samostatná výstava obrazov Zuzky Medveďovej počas Slovenských národných slávností v Báčskom Petrovci roku 1931

Po vojne od roku 1949 výtvarníci dostali možnosť vystavovať svoje práce v novozaloženej ustanovizni Slovenskom múzeu, neskôršie Národnom múzeu a v súčasnosti Múzeu vojvodinských Slovákov, ktorý sídlil na poschodí kedysi súkromného domu Jána Grúnika, riaditeľa Petrovskej sporiteľne a v súčasnosti je to budova Matice slovenskej v Srbsku. V rámci múzea sa uskutočňovali početné umelecké

výstavy. Významnou osobnosťou z tohto obdobia bola výtvarná pedagogička Ol'ga Garayová-Babylonová, ktorá tu roku 1954 organizovala výstavu výtvarných prác Karola Miroslava Lehotského pri príležitosti jeho nedožitých 75. narodenín a 25. výročia úmrtia. V roku 1954 usporiadala aj výstavu Mladí slovenskí výtvarníci vo Vojvodine, na ktorej vystavovali Jaroslav Šimovič, Štefan Lačok, Ján Takáč, Jaroslav Kováč, Milina Vršková (Ferková) a Juraj Tušiak.

Nasledovali ďalšie výstavy Anny Pixiadesovej (1956), Anny Fajndovičovej-Máľachovej (1957), Kataríny Hlaváčovej, Jaroslava Šimovica a Štefana Lačoka (1958), Andreja Kišgeciho (1960), Jána Takáča (1961) atď. Roku 1963 vystavoval tu aj chýrečný insitný maliar Martin Jonáš z Kovačice. Organizované boli aj významné spoločné umělecké výstavy, akou bola napr. Výstava obrazov súčasných výtvarných umelcov Vojvodiny roku 1954, výstava Perzske miniatúry roku 1961 alebo hádam prvý pokus vytvárania výtvarníckeho kontextu v rámci súčasnej kultúry slovenskej komunity na týchto priestoroch roku 1964, Výstava obrazov vojvodinských maliarov.

O výtvarnícke výstavy v Národnom múzeu sa starala profesorka Zlata Kišgeciová. Po vzniku Domu kultúry bola vytvorená aj výtvarná odbočka tejto ustanovizne a výstavy boli najčastejšie organizované v Malej sieni Domu kultúry, neskôr Modrý salón, a v suteréne Domu kultúry pôsobila roku 1980 Galéria Blatno. Jej práca sa zakončila založením Galérie Zuzky Medveďovej.

Ked' sa v pohnutých časoch na sklonku osemdesiatych rokov 20. storočia v Petrovci rozhodli založiť a otvoriť Galériu Zuzky Medveďovej, hádam ani netušili, že nová umělecká ustanovizeň v rámci Domu kultúry 28. októbra v podstatnej miere ovplyvní súčasnú kultúru vojvodinských Slovákov v priebehu nasledujúcich desaťročí. Nasvedčuje tomu fakt, že na slávnostnom otvorení nebol žiadnen fotoaparát a kdežby televízna kamera. Otvorenie, či vernisáž výstavy 54 obrazov Zuzky Medveďovej, predtým upravených a reštaurovaných v Národnom múzeu v Belehrade, a ďalšie výstavy, ktoré nasledovali, uvoľnili priestor novej dimenzie súčasnej kultúry vojvodinských Slovákov. Práve po otvorení tejto galérie výtvar-

ná tvorba vojvodinských Slovákov sa začala čoraz viac rozširovať a mohutnieť a v súčasnosti, po tridsiatich rokoch, určite patrí medzi dominantné segmenty kultúrneho prejavu Slovákov v Srbsku.

Záber po vernisáži samostatnej výstavy *Maľby a grafiky*
autora Martina Kizúra, 3. 11. 1990

V období založenia Galérie Zuzky Medveďovej 1. júla 1989 v slovenských dedinách (okrem Blatna v Petrovci a Galérie insitného umenia v Kovačici) pri domoch kultúry, alebo vo forme umeleckých združení neexistovali žiadne umelecké zoskupenia. V tom období sme nemali žiadnu výtvarnú monografiu, ktorá by nám bližšie priblížila a zachovala od zabudnutia výtvarné diela slovenských vojvodinských výtvarníkov. Dnes sú tu knihy o Zuzke Medveďovej, Karolovi Miloslavovi Lehotskému, Michalovi Kiráľovi, Márii Gaškovej, Pavlovi Popovi... Dôležitým medzníkom v práci Galérie Zuzky Medveďovej bolo založenie Bienále slovenských výtvarníkov v Juhoslávii, respektívne v Srbsku na sklonku už vojnového roku 1991. Vznik tohto spoločného umeleckého výstavného podujatia slovenských akademicky

školených maliarov, grafikov a sochárov zároveň znamenal utvorenie nového kontextu výtvarnej tvorby vojvodinských Slovákov. Vďaka premyslenej výstavnej činnosti Galéria Zuzky Medvedovej postupne sme začali rozlišovať umelecky široko prínosnú tvorbu slovenských vojvodinských akademicky školených výtvarníkov od výtvarnej tvorby slovenských vojvodinských výtvarníkov amatérov, ktorí sa výtvarnému umeniu venujú zo záľuby, a insitných maliarov, predovšetkým z Kovačice a Padiny, ale aj z iných dedín (Petrovec, Hložany, Kulpín, Kysáč...). Aj výtvarníci amatéri dostali v Galérii Zuzky Medvedovej svoje výstavné podujatie, konajúce sa tiež v dvojročných intervaloch, počnúc od roku 2010.

Vo výstavnom priestore Galéria Zuzky Medvedovej po jej 30. výročie, od 1. júla 1989 do konca roka 2019, bolo realizovaných až 125 umeleckých výstav. V Galérii Zuzky Medvedovej počas tridsiatich rokov sa konali individuálne a kolektívne umelecké prezentácie predovšetkým slovenských vojvodinských výtvarníkov, preto ju všetci považujú za svoj domov. Okrem niekoľkých expozícií výtvarného diela Zuzky Medvedovej, ktoré je prioritným záujmom tejto galérie, boli tu usporiadane samostatné výtvarné prezentácie výtvarnej tvorby prvého školeného výtvarníka vojvodinských Slovákov K. M. Lehotského, Olgy Garayovej-Babylonovej, ktorá Galérii Z. Medvedovej venovala svoju umeleckú pozostalosť, Štefana Pavelku, ktorý tiež venoval veľkú časť svojej tvorby práve Galérii Z. Medvedovej, najvýznamnejšej insitnej maliarky z Petrovca Márii Máľachovej a ďalších.

Galéria Zuzky Medvedovej v priebehu ubehlých 30 rokov sa snažila výtvarné tradíciu vojvodinských Slovákov aj usústaviť pomocou tematických výstav (Portrét v slovenskom vojvodinskom výtvarnom umení, Akt..., Mladá grafika..., Grafická tvorba v Petrovci, Slovenské vojvodinské umenie v 20. storočí, 150 rokov slovenského vojvodinského výtvarného umenia atď.) a najnovšie sa podarilo expozíciami mapovať aj dominantné umelecké prúdenia v súčasnej tvorbe (Geometrická abstrakcia vo výtvarnom umení vojvodinských Slovákov). V tomto období rovnako sa v Galérii Zuzky Medvedovej

predstavili aj kovačickí insitní maliari spoločne, ale aj samostatne (Martin Jonáš, Zuzana Chalupová, Alžbeta Čížiková, Ján Bačúr, Ján Husárik...). Prezentovaná bola aj výtvarná tvorba úspešných výtvarníkov amatérov, tak spoločne, ako aj jednotlivo.

Jubilujúca Galéria Zuzky Medveďovej ako inštitúcia organizačne zastrešená v súčasnosti Múzeom vojvodinských Slovákov jednoznačne zohrala v priebehu troch desaťročí svoje poslanie a veľmi významnú úlohu v afirmácii výtvarného umenia ako jedného z najvýznamnejších segmentov súčasnej kultúry Slovákov v Srbsku.

LITERATÚRA

Čajak, Ján: Tri obrazy nášho maliara Lehotského. Národná jednota, roč. 2, č. 16 (22. 4. 1921), s. 2 – 3.

Čáni, Ladislav, Valentík, Vladimír: Karol Miloslav Lehotský. Výtvarná monografia. Báčsky Petrovec : Kultúra – Bratislava : Dom zahraničných Slovákov 2004.

Kišgeci, Ján, Valentík, Vladimír: Zuzka Medveďová, Báčsky Petrovec : Kultúra 1997.

N. N.: Dopisy. Petrovec. Dolnozemský Slovák, roč. 14, č. 16 (1. 9. 1919), s. 4.

Valentík, Vladimír: Desať rokov činnosti Galéria Zuzky Medveďovej v Petrovci (1989 – 1999), Báčsky Petrovec : Dom kultúry Báčsky Petrovec – Báčsky Petrovec : Kultúra 1999.

Valentík, Vladimír: Umelecké osobnosti a výtvarný život v Petrovci. In: Petrovec 1745 – 1995. Báčsky Petrovec : Zhromaždenie obce Báčsky Petrovec, 1995 s. 453 – 454.

Valentík, Vladimír: Umelecké výstavy v Národnom múzeu v Petrovci. In: 60 rokov Národného múzea v Báčskom Petrovci – kontinuita a diskontinuita. Báčsky Petrovec : Slovenské vojvodinské divadlo / Národné múzeum v Báčskom Petrovci 2009 s. 53 – 59.

Vladimir Valenčík

Kratak pregled izložbene delatnosti Galerije „Zuzka Medveđova“ 1989 – 2019.

Likovna umetnost u slovačkoj zajednici u Srbiji ima preko 150 godina dugu tradiciju. Vesti o darovitim likovnim umetnicima u Petrovcu zatičemo još u Slovačkim narodnim novinama 1845. godine. Iz 60-ih godina 19. veka sačuvana su ulja na platnu petrovačkog sunarodnika Benjamina Reisa, staropazovačkog evangelističkog sveštenika, a krajem 19. veka, tačnije 90-ih godina, nastajale su i prve slike našeg prvog akademski školovanog slikara Karola Miloslava Ljehotskog. Uz njegovo ime vezuje se i početak izložbene likovne delatnosti među vojvođanskim Slovacima.

Na stranicama „Donjozemskog Slovaka“ 1. septembra 1919. (god. 14, br. 16), koji je štampan u novoj štampariji u Petrovcu, u rubrici „Pisma“ (str. 4) saznajemo da „su povodom okupljanja u Petrovcu slovačke gospođe uredile sa našim slikarom K. Ljehotskim izložbu vezova i slika.“ Nadalje ćemo u ovoj vesti pročitati da je Ljehotski skretao pažnju posetilaca „divnim krajolicima“, ali da je svoje slike i skulpture prvi put oku javnosti izložila Zuska Medveđova, „samouka seoska deva“, koja je iznenadila posetioce izložbe svojom nadarenošću. Osim Ljehotskog i Medveđove, na ovoj izložbi koja je održana tačno pre 100 godina, izlagali su crteže perom i Ivan Grunjik, kasnije direktor Petrovačke banke i Andrej Labat, prvi direktor Petrovačke štamparije. Dakle, bila je to prva umetnička izložba u Petrovcu i među vojvođanskim Slovacima.

Izložbe su se, zatim, takoreći redovno organizovale; pre svega učenici gimnazije su se sa svojim učiteljem crtanjem Pjotrom Mahajevim svake godine predstavljali javnosti najdarovitijim likovnim radovima. Pogodan i čest termin za organizaciju umetničkih izložbi bile

su Slovačke narodne svečanosti, u okviru kojih je bila organizovana i prva, već pomenuta izložba, ali organizovane su i takve izložbe koje su se sastojale iz svega tri slike, kako se toga 1921. godine latio K. M. Ljehotski. U okviru svečanosti i Zuska Medveđova je 1922. godine u bivšoj gimnazijskoj zgradici, gde se danas nalazi Biblioteka „Štefan Homola“ i njena galerija, organizovala svoju prvu samostalnu izložbu. Najčešće izložbe u međuratnom periodu bile su upravo samostalne izložbe Zuske Medveđove. Jedna od najvećih izložbi organizovana je 1931.

Nakon rata, od 1949. godine, likovni umetnici su dobili mogućnost da izlažu svoje radove u novoosnovanoj ustanovi Slovačkog muzeja, kasnije Narodnom muzeju, a danas u Muzeju vojvođanskih Slovaka, koji se nalazio na spratu nekadašnje privatne kuće Jana Grunjika, direktora Petrovačke štedionice, što sada predstavlja zgradu Matice slovačke u Srbiji. U okviru muzeja su se organizovale brojne umetničke izložbe. Značajna ličnost u ovom periodu bila je likovni pedagog Olga Garai-Babilon, koja je 1954. godine organizovala izložbu likovnih radova Karola Miloslava Ljehotskog povodom njegovog nedoživljenog 75. rođendana i 25-te godišnjice smrti. Godine 1954. organizovala je i izložbu „Mladi slovački likovni umetnici u Vojvodini“, na kojoj su izlagali Jaroslav Šimović, Štefan Lačok, Jan Takač, Jaroslav Kovač, Milina Vrška (Ferko) i Juraj Tušjak.

Usledile su izložbe Ane Piksiades (1956), Ane Fajndović-Maljah (1957), Katarine Hlavač, Jaroslava Šimovića i Štefana Lačoka (1958), Andreja Kišgecija (1960), Jana Takača (1961), itd. Godine 1963. tu je izlagao i čuveni naivni slikar Martin Jonaš iz Kovačice. Organizovane su i značajne zajedničke umetničke izložbe, kakva je npr. bila „Izložba slika savremenih likovnih umetnika Vojvodine“ 1954. godine, izložba „Persijske minijature“ 1961. godine, ili verovatno prvi eksperiment stvaranja likovnog koncepta u okviru savremene kulture slovačke zajednice na ovim prostorima 1964., „Izložba slika vojvođanskih slikara“.

O likovnim izložbama u Narodnom muzeju starala se profesorka Zlata Kišgeci. Posle nastanka Doma kulture osnovana je i likovna sekcija ove ustanove, a izložbe su najčešće organizovane u Maloj sali

Doma kulture, kasnije Plavom salonu, a u suterenu Doma kulture počela je sa radom 1980. godine Galerija „Blatno“. Njena delatnost završena je osnivanjem Galerije „Zuzka Medveđova“.

Kada je u burnim vremenima krajem osamdesetih godina 20. veka donesena odluka da se u Petrovcu osnuje i otvori Galerija „Zuzka Medveđova“, verovatno se nije ni slutilo da će nova umetnička ustanova u okviru Doma kulture „28. oktobar“ u priličnoj meri da izvrši uticaj na savremenu kulturu vojvođanskih Slovaka tokom nadnih deset godina. Tome u prilog svedoči činjenica da na svečanom otvaranju nije bilo nijednog foto-aparata a kamoli televizijske kamere. Svečano otvaranje izložbe „54 slike Zuske Medveđove“, koje su pre toga obrađene i restaurirane u Narodnom muzeju u Beogradu, kao i izložbe koje su usledile, oslobostile su prostor novoj dimenziji savremene kulture vojvođanskih Slovaka. Upravo nakon otvaranja ove galerije, likovno stvaralaštvo vojvođanskih Slovaka je počelo da se proširuje i jača, a danas, posle trideset godina, svakako spada u dominantne segmente kulturnog izražavanja Slovaka u Srbiji.

U periodu osnivanja Galerije „Zuzka Medveđova“ 1. jula 1989. u slovačkim selima (osim Blatna u Petrovcu i Galeriji naivne umetnosti u Kovačici) pri domovima kulture ili u formi umetničkih udruženja, nisu postojala nikakva umetnička okupljanja. U tom razdoblju nismo imali nikakvu likovnu monografiju koja bi nam približila i sačuvala od zaborava likovna dela slovačkih vojvođanskih umetnika. Danas su tu knjige o Zuski Medveđovoj, Karolu Miloslavu Ljehotskom, Mihalu Kiralju, Mariji Gaško, Pavelu Popu... Važnu prekretnicu u radu Galerije „Zuzka Medveđova“ predstavljalo je osnivanje Bijenala slovačkih likovnih umetnika u Jugoslaviji, odn. u Srbiji, krajem ratne 1991. godine. Nastanak ovog zajedničkog umetničkog izložbenog poduhvata slovačkih akademski obrazovanih slikara, grafičara i vajara ujedno je značio kreiranje novog konteksta likovnog stvaralaštva vojvođanskih Slovaka. Zahvaljujući promišljenoj izložbenoj delatnosti Galerije „Zuzka Medveđova“ postepeno smo počeli da razlikujemo umetnički veoma produktivno stvaralaštvo slovačkih vojvođanskih akademski školovanih likovnih umetnika od likovnog stvaralaštva

slovačkih vojvođanskih likovnih umetnika amatera koji se likovnoj umetnosti posvećuju iz zadovoljstva, i naivnih slikara, prvenstveno iz Kovačice i Padine, ali i iz ostalih sela (Petrovac, Gložan, Kulpin, Kisač...). I likovni umetnici amateri dobili su u Galeriji „Zuzka Medveđova“ svoju izložbenu manifestaciju, koja se takođe odigrava u dvogodišnjim intervalima, počev od 2010. godine.

U izložbenom prostoru Galerije „Zuzka Medveđova“ do njene 30-te godišnjice, od 1. jula 1989. do kraja 2019. godine realizovano je čak 125 umetničkih izložbi. U Galeriji „Zuzka Medveđova“ tokom tridesetih godina su se održavale individualne i kolektivne umetničke prezentacije prvenstveno slovačkih vojvođanskih likovnih umetnika, te je stoga svi smatraju svojim domom. Osim nekoliko izložbi likovnog stvaralaštva Zuske Medveđove koja predstavlja prioritetski interes ove galerije, ovde su organizovane samostalne prezentacije likovnog stvaralaštva prvog školovanog likovnog umetnika vojvođanskih Slovaka K. M. Ljehotskog, Olge Garai-Babilon, koja je Galeriji „Zuzka Medveđova“ poklonila svoju umetničku zaostavštinu, Štefana Pavelke, koji je takođe posvetio veliki deo svog stvaralaštva upravo Galeriji „Zuzka Medveđova“, najznačajnije naivne slikarke iz Petrovca Marije Maljah i ostalih.

Galerija „Zuzka Medveđova“ je tokom proteklih 30 godina nastojala da sistematizuje likovnu tradiciju vojvođanskih Slovaka pomoći tematskih izložbi („Portret u slovačkoj vojvođanskoj likovnoj umetnosti“, „Akt...“, „Mlada grafika...“, „Grafičko stvaralaštvo u Petrovcu“, „Slovačka vojvođanska umetnost u 20. veku“, „150 godina slovačke vojvođanske likovne umetnosti“, itd.), a u najnovije vreme joj je pošlo za rukom da izložbama „mapira“ i dominantne umetničke struje u savremenom stvaralaštву („Geometrijska apstrakcija u likovnom stvaralaštvu vojvođanskih Slovaka“). U ovom periodu u Galeriji „Zuzka Medveđova“ jednako su se predstavili i kovačički naivni slikari kolektivno, ali i samostalno (Martin Jonaš, Zuzana Halupova, Alžbeta Čižik, Jan Bačur, Jan Husarik...). Prezentovano je i likovno stvaralaštvo uspešnih likovnih umetnika amatera, kako zajednički, tako i pojedinačno.

Jubilarna Galerija „Zuzka Medveđova“, danas organizaciono pod upravom Muzeja vojvođanskih Slovaka, tokom tri decenije jednoznačno je izvršila svoju misiju i veoma značajnu ulogu u afirmaciji likovne umetnosti kao jednog od najbitnijih segmenata savremene kulture Slovaka u Srbiji.

LITERATURA

Čajak, Ján: Tri obrazy nášho maliara Lehotského. Národná jednota, roč. 2, č. 16 (22. 4. 1921), s. 2 – 3.

Čáni, Ladislav, Valentík, Vladimír: Karol Miloslav Lehotský. Výtvarná monografia. Báčsky Petrovec : Kultúra – Bratislava : Dom zahraničných Slovákov 2004.

Kišgeci, Ján, Valentík, Vladimír: Zuzka Medveďová, Báčsky Petrovec : Kultúra 1997.

N. N.: Dopisy. Petrovec. Dolnozemský Slovák, roč. 14, č. 16 (1. 9. 1919), s. 4.

Valentík, Vladimír: Desať rokov činnosti Galérie Zuzky Medvedovej v Petrovci (1989 – 1999), Báčsky Petrovec : Dom kultúry Báčsky Petrovec – Báčsky Petrovec : Kultúra 1999.

Valentík, Vladimír: Umelecké osobnosti a výtvarný život v Petrovci. In: Petrovec 1745 – 1995. Báčsky Petrovec : Zhromaždenie obce Báčsky Petrovec, 1995 s. 453 – 454.

Valentík, Vladimír: Umelecké výstavy v Národnom múzeu v Petrovci. In: 60 rokov Národného múzea v Báčkom Petrovci – kontinuita a diskontinuita. Báčsky Petrovec : Slovenské vojvodinské divadlo / Národné múzeum v Báčkom Petrovci 2009 s. 53 – 59.

Mgr. Emília Valentíková-Labátová

Bienále slovenských výtvarníkov v Srbsku

Galéria Zuzky Medveďovej, ako spomienková výstavná ustanovizeň na prvú slovenskú akademickú maliarku, už po dvoch rokoch činnosti začala rozširovať a ucelovať svoje jedinečné poslanie. Idea o založení Bienále slovenských výtvarníkov v Juhoslávii respektíve v Srbsku aj keď počas veľmi neprajných spoločenských udalostí (rozbiehala sa vojna, tiež mobilizácie) predsa sa zrodila. Vďaka vzniku tohto nového výtvarného podujatia vojvodinských Slovákov výtvarná tvorba a výtvarné umenie sa mohli stať súčasťou súčasnej kultúry Slovákov na týchto priestoroch. Práve bienale umožnilo včlenenie sa a konštituovanie súčasnej výtvarnej tvorby početných akademicky školených maliarov, grafikov a sochárov do jedného celku, ktorý vytvoril po prvýkrát pozoruhodný výtvarný segment súčasnej kultúry vojvodinských Slovákov. Organizovanie takéhoto podujatia bolo podmienkou na autoreflexiu a zhodnotenie aktuálneho stavu výtvarnej kultúry Slovákov na tomto území. Periodické stretávanie sa v dvojročných interváloch umožnilo nadhľad a kontinuitu v sledovaní aktuálnej tvorby našich výtvarníkov a to už bezmála 30 rokov. Počas tohto obdobia sa výtvarné umenie Slovákov v Srbsku inštitucionalizovalo. Bienále zatial zaznamenalo úhrne 51 autorov.

Vytvorenie obrazu o výtvarnej tvorbe slovenských výtvarníkov na týchto priestoroch umožnilo vrhnuť pohľad po prvýkrát aj na minulosť výtvarnej tvorby vojvodinských Slovákov a ich výstavnej činnosti v minulosti. Tak Karol Miloslav Lehotský, Zuzka Medveďová a ďalší slovenskí výtvarníci u nás mohli si zaujať svoje historické miesto a postavenie.

Koncepcia bienále umožnila vystavovať svoju aktuálnu výtvarnú tvorbu iba akademicky školeným umelcom a profesionálnym výtvar-

níkom, ktorí sú členmi výtvarných združení Vojvodiny, alebo Srbska (SULUV, ULUS).

Vďaka tomu sa vlastne výtvarné umenie stalo jedinou zložkou súčasnej kultúry vojvodinských Slovákov, ktorá má absolútne profesionálne zázemie a zastúpenie. Žiadna iná zložka súčasnej slovenskej kultúry v Srbsku sa takou skutočnosťou nemôže pochváliť. Vďaka tomuto podujatiu, ktoré sa tohto roku organizuje 15. raz máme nadhľad nad týmto mimoriadne kvalitným segmentom našej kultúry.

1. bienále (23. 11 . – 8. 12. 1991)

V pohnutých časoch nové podujatie školených kolegov, prišiel z Kovačice pozdraviť aj chýrečný insitný maliar, Martin Jonáš.

Príhovor Martina Jonáša na 1. bienále usporiadanej v roku 1991

Význam a ďalekosiahle následky toho nového podujatia pochopili predovšetkým účastníci prvého bienále, ale aj média a naša verejnosť. Z dvadsiatich výtvarníkov, ktorí splňali stanovené podmienky pre výstavnú účasť, svoje práce predstavili 16 umelci. Z tohto počtu, až štyria sa predstavili priestorovými prácami (*Labát-Rovnev, Stupavský, Pixiadesová, Škulec*), obrazy a grafiky by sa podľa slov

komisára výstavy mohli zaradiť do dvoch celkov. Prvý celok, ktorý charakterizuje spájanie figurácie a abstraktného výtvarného prejavu a má zvýraznený meditatívny tón (*Pop, Fajndovičová-Súdiová, Kardelis, Súdi, Čáni*). Druhý celok tvoria výtvarníci, ktorí vo svojej tvorbe využívajú silu čírych výtvarných prostriedkov akými sú napríklad čiara a farba a podmienečne povedané ich výtvarný výraz môžeme považovať za abstraktný (*Brtková, Klátk, Kizúr*)¹.

2. bienále (17. 12. 1993 – 31. 12. 1993)

Ešte v neprajneších podmienkach bez žiadnych prostriedkov jeho realizácia a vydanie katalógu sa uskutočnilo aj vďaka petrovskej tlačiarne. Vystavovalo štrnásť autorov. Bolo to obdobie chýrenej hyperinflácie, ktoré zastavilo takmer úplne kutúrny život, dokonca aj vydávanie novín Hlas ľudu. To však neznemožnilo entuziazmus, ktorý pri organizovaní tohto podujatia nikdy nechyboval. Na druhom bienále sa zoskupilo 14 výtvarníkov. Dva dominantné prístupy našich výtvarníkov boli čiastočná figurácia a abstrakcia, badateľne už na prvom bienále poznačili aj druhé bienále a zotrvačajú až po súčasnosť. Druhé bienále poznačila performancia nášho konceptuálneho umelca Jaroslava Supeka z Odžakov, ktorý v rámci vernisáže delil oblečený v maskáči a s plynovou maskou na tvári vystrelené náboje z frontu. Bola to jeho prvá účasť na bienále. Prvýkrát na bienále učinkoval Ondrej Holub zo Šídu a Ján Agarský, ktorý tomuto podujatiu zostal verný až po súčasnosť.²

3. bienále (17. 12. 1995 – 31. 12. 1995)

Počet účastníkov sa začal zväčšovať a pribudli aj štyria mladí umelci (*Bolf, Šanta, Cicková, Galatová-Čirovičová*)³

1 VALENTÍK, Vladimír: K 1. bienále slovenského vojvodinského výtvarného umenia. In: Katalóg 1. bienále slovenského vojvodinského výtvarného umenia. Báčsky Petrovec : Dom kultúry 28. októbra, Galéria Zuzky Medveďovej 1991.

2 VALENTÍK, Vladimír: K 2. bienále slovenských výtvarníkov v Juhoslávii. In: Katalóg 2. bienále slovenských výtvarníkov v Juhoslávii. Báčsky Petrovec : Dom kultúry 28. októbra, Galéria Zuzky Medveďovej 1993.

3 VALENTÍK, Vladimír: K 3. bienále slovenských výtvarníkov v Juhoslávii. In: Katalóg 3. bienále slovenských výtvarníkov v Juhoslávii. Báčsky Petrovec : Dom kultúry 28. októbra, Galéria Zuzky Medveďovej 1995.

4. bienále (22. 11. 1997 – 31. 12. 1997)

Vernisáž 4. bienále sa konala v rámci osláv storočnice narodenia Zuzky Medveďovej. Pri tejto príležitosti bolo usporiadane v slávnostnej sieni petrovského gymnázia medzinárodné sympózium Sučasné výtvarné umenie Slovákov v Juhoslávii, na ktorom vystúpili s príspevkom vyše 20 výtvarných odborníkov. Zborník prác je trvalým svedkom tejto manifestácie.

Na bienále učinkovali 19 autori. K výtvarníkom, ktorí tvorili jadro tohto podujatia od jeho založenia, pristúpili traja ďalší mladí výtvarníci Sandra Kopčoková z Nového Sadu, Marjan Karavla zo Starej Pazovy a Michal Ďurovka z Kysáča. Bolo to zatiaľ jediné bienále, ku ktorému sa nepodarilo vytlačiť sprievodný katalóg.⁴

Záber zo 4. bienále roku 1997

5. bienále (18. 12. 1999 – 31. 12. 1999)

Podstata v dôležitosti zachovať a upevniť kontinuitu tohto mimo-riadne doležitého podujatia pre našu futúru.⁵

4 BARTOŠ, Juraj: 4. bienále slovenských výtvarníkov v Juhoslávii. In: Hlas ľudu, roč. 54, 29. novembra 1997, č. 49, s. 21.1

5 VALENTÍK, Vladimír: 5. bienále slovenských výtvarníkov v Juhoslávii. In: Katalóg 5. bienále slovenských výtvarníkov v Juhoslávii. Báčsky Petrovec : Dom kultúry Báčsky Petrovec, Galéria Zuzky Medveďovej 1999.

6. bienále (15.12. 2001 – 31. 12. 2001)

Po desiatich rokoch od založenia tohto umeleckého podujatia zoskupil sa najväčší počet výtvarníkov – až 22. Pribudla mladá výtvarníčka, grafička Jana Viergová a k tomuto podujatiu sa po prvýkrát pridali aj dvaja belehradskí skusení výtvarníci, brat a sestra Miloslav Pavelka a Katica Pavelková-Vukajlovičová.⁶

7. bienále (19. 12. 2003 – 31. 12. 2003)

Toto bienále zoskupilo rovnaký počet výtvarníkov ako aj predchádzajúce. Novými účastníkmi sa stali Danijela Marková (v súčasnosti Triašková) z Hložian a Ján Triaška z Petrovca.⁷

8. bienále (26. 11. 2005 – 31. 12. 2005)

Počet účastníkov sa už značne navýšil. Bola to zároveň aj príležitosť spomenúť si na Michala Kiráľa (1955 – 1995) a jeho nedožité životné jubileum a desiate výročie úmrtia. Na bienále prvýkrát účinkoval skusený užitkový a umelecký fotograf Michal Madacký z Kysáča a mladí výtvarníci Martina Karavlová (v súčasnosti Hlodová) zo Starej Pazovy a Milan Grňa z Báčskej Palanky.⁸

9. bienále (10. 11. 2007 – 31. 12. 2007)

Počet účinkujúcich sa od predchádzajúceho stretnutia nezmenil. 26 výtvarníkov sa zapísalo na 9 bienále. Prvú účasť si zaznamenali Zdenka Mária Madacká z Kysáča, resp. Kanady a Zvonimír Pudelka z Pivnice.⁹

10. bienále (6. 12. 2009 – 31. 12. 2009)

Desiate jubilejné bienále zoskupilo práce 27 výtvarníkov. Nové

6 VALENTÍK, Vladimír: 6. bienále slovenských výtvarníkov v Juhoslávii. In: Katalóg 6. bienále slovenských výtvarníkov v Juhoslávii. Báčsky Petrovec : Dom kultúry Báčsky Petrovec, Galéria Zuzky Medveďovej 2001.

7 VALENTÍK, Vladimír: K 7. bienále slovenských výtvarníkov v Srbsku a Čiernej Hore. In: Katalóg 7. bienále slovenských výtvarníkov v Srbsku a Čiernej Hore. Báčsky Petrovec : Slovenské vojvodinské divadlo, Galéria Zuzky Medveďovej 2003.

8 VALENTÍK, Vladimír: K 8. bienále slovenských výtvarníkov v Srbsku a Čiernej Hore. In: Katalóg 8. bienále slovenských výtvarníkov v Srbsku a Čiernej Hore. Báčsky Petrovec : Slovenské vojvodinské divadlo, Galéria Zuzky Medveďovej 2005.

9 VALENTÍK, Vladimír: K 9. bienále slovenských výtvarníkov v Srbsku. In: Katalóg 7. bienále slovenských výtvarníkov v Srbsku. Báčsky Petrovec : Slovenské vojvodinské divadlo, Galéria Zuzky Medveďovej 2007.

mená našej výtvarnej scény sa stali Svetlana Miháľová z Kysáča, Vesna Opavská z Belehradu, Pavel Pavelka zo Sarajeva a už skúsený akademický maliar Štefan Pavelka (1930 – 2013).¹⁰

11. bienále (7. 12. 2011 – 31. 12. 2011)

Po dvadsiatich rokoch tohto podujatia zoskupilo sa v Galérii Zuzky Medveďovej 21 výtvarníkov. Autorské jadro našej výtvarnej scény zotrvalo s jemnými odchylkami v rámci individualných výtvarných poetík.¹¹

12. bienále (7. 12. 2013 – 31. 12. 2013)

24 autori prejavili záujem o 12. bienále. Svoje práce po prvýkrát vystavila Jasna Opavská z Belehradu a dve grafické dizajnerky Ľubka Ergová z Rumenky a Andrea Merníková (v súčasnosti Merníková-Šimonová) z Pivnice.¹²

13. bienále (5. 12. 2015 – 31. 12. 2015)

24 autori zobrali účasť na tomto bienále. Začali pribúdať aj nové sily, mladé autorky. Na výtvarnú scénu pribudli Alena Klátiková z Petrovaradína, Anna Boťanská (v súčasnosti Andrejičová) z Petrovca a Saňa Stvorcová (v súčasnosti Končeková) z Kovačice.¹³

14. bienále (16.12. 2017 – 31. 12. 2017)

Veľký počet účastníkov sa postupom času ustálil. Emília Valentíková (v súčasnosti Valentíková-Labátová), účinkovala prvýkrát.¹⁴

10 VALENTÍK, Vladimír: K 10. bienále slovenských výtvarníkov v Srbsku. In: Katalóg 10. bienále slovenských výtvarníkov v Srbsku. Báčsky Petrovec : Slovenské vojvodinské divadlo, Galéria Zuzky Medveďovej 2009.

11 VALENTÍK, Vladimír: K 11. bienále slovenských výtvarníkov v Srbsku. In: Katalóg 11. bienále slovenských výtvarníkov v Srbsku. Báčsky Petrovec : Slovenské vojvodinské divadlo, Galéria Zuzky Medveďovej 2011.

12 VALENTÍK, Vladimír: K 12. bienále slovenských výtvarníkov v Srbsku. In: Katalóg 12. bienále slovenských výtvarníkov v Srbsku. Báčsky Petrovec : Múzeum vojvodinských Slovákov, Galéria Zuzky Medveďovej 2013.

13 VALENTÍK, Vladimír: K 13. bienále slovenských výtvarníkov v Srbsku. In: Katalóg 13. bienále slovenských výtvarníkov v Srbsku. Báčsky Petrovec : Múzeum vojvodinských Slovákov, Galéria Zuzky Medveďovej 2015.

14 VALENTÍK, Vladimír: K 14. bienále slovenských výtvarníkov v Srbsku. In: Katalóg 14. bienále slovenských výtvarníkov v Srbsku. Báčsky Petrovec : Múzeum vojvodinských Slovákov, Galéria Zuzky Medveďovej 2017.

Spoločná fotografia účastníkov 14. bienále roku 2017

15. bienále (14. 12. 2019 – 29. 2. 2020)

Pätnásťte bienále otvorili 24 výtvarníci. Prvýkrát bienálna výstava bola usporiadaná bez prác Pavla Popa, ináč pravidelného účastníka tohto podujatia od jeho založenia. Po dlhšom čase na bienále sa nám prinavrátili Svetlana Mihaľová z Kysáča a Jana Viergová z Bukovca. Prvýkrát sa na tomto podujatí zúčastnila Suzana Sankovičová z Begeča.

Bienále slovenských výtvarníkov v Srbsku sa počas 30-ročnej činnosti galérie Zuzky Medveďovej v Petrovci stalo najdôležitejším výstavným podujatím celomenšinového rázu. Vďaka tomuto podujatiu môžeme sledovať pulz našej výtvarnej scény a predovšetkým vďaka tomuto podujatiu môžeme si dovoliť povedať, že je súčasné výtvarné umenie Slovákov v Srbsku jeden z najbohatších a najvýznamnejších segmentov ich súčasnej kultúry.¹⁵

¹⁵ VALENTÍK, Vladimír: K 15. bienále slovenských výtvarníkov v Srbsku. In: Katalóg 15. bienále slovenských výtvarníkov v Srbsku. Báčsky Petrovec : Múzeum vojvodinských Slovákov, Galéria Zuzky Medveďovej 2019.

MA Emilija Valenćik-Labat

Bijenale slovačkih likovnih umetnika u Srbiji

Galerija „Zuzka Medveđova“, kao spomen-izložbena ustanova na prvu slovačku akademsku slikarku, već posle dve godine delatnosti počela je da širi i učvršćuje svoju jedinstvenu misiju. Ideja o osnivanju bijenala slovačkih likovnih umetnika u Jugoslaviji, odnosno u Srbiji, rođena je uprkos veoma nepovoljnim društvenim događajima (rasplamsao se rat, takođe mobilizacije). Zahvaljujući nastanku ove nove likovne manifestacije vojvođanskih Slovaka, likovno stvaralaštvo i likovna umetnost mogli su da postanu deo savremene kulture Slovaka na ovim prostorima. Upravo bijenale omogućilo je uključivanje i konstituisanje savremenog likovnog stvaralaštva brojnih akademski školovanih slikara, grafičara i vajara u jednu celinu, koja je po prvi put oblikovala dragoceni likovni segment savremene kulture vojvođanskih Slovaka. Organizovanje ovakve manifestacije bilo je uslov za autorefleksiju i procenu aktuelnog stanja likovne kulture Slovaka na ovom području. Periodični susreti u dvogodišnjim intervalima omogućili su procenu i kontinuitet u praćenju aktuelnog stvaralaštva naših likovnih umetnika i to već bezmalo 30 godina. Tokom ovog perioda institucionalizovana je likovna umetnost Slovaka u Srbiji. Bijenale je do tada obeležio ukupno 51 umetnik.

Stvaranje slike o likovnom stvaralaštvu slovačkih likovnih umetnika na ovim prostorima omogućilo je da se po prvi put baci pogled i na prošlost likovnog stvaralaštva vojvođanskih Slovaka, te na njihovu izložbenu delatnost u prošlosti. Na taj način su Karol Miloslav Ljehotski, Zuska Medveđova i ostali slovački likovni umetnici kod nas mogli da zauzmu svoje istorijsko mesto i poziciju.

Koncepcija bijenala omogućila je da aktuelno likovno stvaralaštvo izlažu samo akademski obrazovani umetnici i profesionalni likovni umetnici koji su članovi Udruženja likovnih umetnika Vojvodine ili Udruženja likovnih umetnika Srbije (ULUV, ULUS).

Zahvaljujući tome likovna umetnost je zapravo postala jedina

komponenta savremene kulture vojvođanskih Slovaka, koja ima apsolutno profesionalno zadeće i zastupanje. Nijedna druga komponenta savremene slovačke kulture u Srbiji ne može da se pohvali tom činjenicom. Zahvaljujući ovoj manifestaciji, koja se ove godine organizuje 15-ti put, imamo pregled ovog, izuzetno kvalitetnog segmenta naše kulture.

1. Bijenale (23. 11. – 8. 12. 1991.)

Tokom burnih vremena novu manifestaciju svojih obrazovanih kolega iz Kovačice došao je da pozdravi i čuveni naivni slikar, Martin Jonaš. Značaj i dalekosežne posledice ove nove manifestacije prvenstveno su shvatili i učesnici prvog bijenala, ali i mediji i naša javnost. Od dvadeset likovnih umetnika, koji su ispunjavali zadate uslove za učešće na izložbi, svoje radove je predstavilo 16 umetnika. Od ovog broja čak četvoro se predstavilo radovima prostorne umetnosti (*Labat-Rovnev, Stupavski, Piksiades, Škuljec*); slike i grafike bi, prema rečima komesara izložbe, mogle da se svrstaju u dve celine. Prvu celinu karakteriše spajanje figuracije i apstraktnog likovnog izraza, kao i naglašeni meditativni ton (*Pop, Fajndović-Suđi, Kardelis, Suđi, Čanji*). Drugu celinu čine likovni umetnici koji u svom likovnom stvaralaštvu koriste snagu čistih likovnih sredstava kakva su, na primer, linija i boja, te uslovno rečeno njihov likovni izraz možemo smatrati apstraktnim (*Brtka, Klaćik, Kizur*).¹

2. Bijenale (17. 12. 1993. – 31. 12. 1993.)

U još nepovoljnijim uslovima, bez ikakvih sredstava, realizacija i izdavanje kataloga bijenala sproveli su se, između ostalog, i zahvaljujući Petrovačkoj štampariji. Svoje radove je izložilo četrnaest autora. To je bio period poznate hiperinflacije, koja je gotovo u potpunosti zaustavila kulturni život, na kraju krajeva i izdavanje novina „Hlas ljudu“. To, međutim, nije uništilo entuzijazam koji, prilikom organizovanja ove manifestacije, nikada nije zafalio. Na drugom bijenalu se okupilo 14 likovnih umetnika. Dva dominantna pristupa

1 VALENTÍK, Vladimír: K 1. bienále slovenského vojvodinského výtvarného umenia. In: Katalóg 1. bienále slovenského vojvodinského výtvarného umenia. Bački Petrovac: Dom kultury „28.október“, Galéria „Zuzka Medvedová“ 1991.

naših likovnih umetnika bili su delimična figuracija i apstrakcija, koji su već u toku prvog bijenala obeležili i drugo bijenale, te koji istrajavaju do današnjeg dana. Drugo bijenale obeležio je performans našeg konceptualnog umetnika Jaroslava Supeka iz Odžaka, koji je, u okviru svečanog otvaranja izložbe, odeven u maskirnu uniformu i sa plinskom maskom na licu, delio ispaljene metke sa fronta. To je bilo njegovo prvo učešće na bijenalu. Prvi put su na bijenalu učestvovali i Ondrej Holub iz Šida i Jan Agarski, koji je ovoj manifestaciji ostao veran do danas.²

3. Bijenale (17. 12. 1995. – 31. 12. 1995.)

Broj učesnika je počeo da se uvećava, a pojavila su se i četiri mlađa umetnika (*Bolf, Šanta, Cicka, Galat-Ćirović*).³

4. Bijenale (22. 11. 1997. – 31. 12. 1997.)

Svečano otvaranje izložbe održano je u okviru proslave stogodišnjice rođenja Zuzke Medveđove. Povodom ove manifestacije u Svečanoj sali Petrovačke gimnazije organizovan je Međunarodni simpozijum pod nazivom „Međunarodna likovna umetnost Slovaka u Jugoslaviji”, na kojem je svoje radove izložilo preko 20 likovnih stručnjaka. Zbornik radova je trajni svedok ove manifestacije.

Na bijenalu je učestvovalo 19 autora. Likovnim umetnicima, koji su predstavljali jezgro ove manifestacije od njenog osnivanja, priključilo se troje novih mladih umetnika: Sandra Kopčok iz Novog Sada, Marjan Karavla iz Stare Pazove i Mihal Đurovka iz Kisača. Za sada je to bilo jedino bijenale na kojem nije pošlo za rukom objavljivanje pratećeg kataloga.⁴

2 VALENTÍK, Vladimír: K 2. bienále slovenských výtvarníkov v Juhoslávii. In: Katalóg 2. bienále slovenských výtvarníkov v Juhoslávii. Bački Petrovac: Dom kultury „28.oktobar“, Galerija „Zuzka Medveđova“ 1993.

3 VALENTÍK, Vladimír: K 3. bienále slovenských výtvarníkov v Juhoslávii. In: Katalog 3. bienále slovenských výtvarníkov v Juhoslávii. Bački Petrovac: Dom kultury „28. oktobar“, Galerija „Zuzka Medveđova“ 1995.

4 BARTOŠ, Juraj: 4. bienále slovenských výtvarníkov v Juhoslávii. In: Hlas ľudu, god.54, 29. novembra 1997, br. 49, str.21.1

5. Bijenale (18. 12. 1999. – 31. 12. 1999.)

Suština je u važnosti čuvanja i učvršćivanja kontinuiteta ove izuzetno značajne manifestacije za našu kulturu.⁵

6. Bijenale (15. 12. 2001. – 31. 12. 2001.)

Posle deset godina od osnivanja ove umetničke manifestacije okupio se najveći broj likovnih umetnika – čak 22. Priključila se i mlađa likovna umetnica, grafičarka Jana Vjerg, a ovoj manifestaciji su se po prvi put pridružila i dva iskusna beogradска likovna umetnika, brat i sestra Miloslav Pavelka i Katica Pavelka-Vukajlović.⁶

7. Bijenale (19. 12. 2003. – 31. 12. 2003.)

Ovo bijenale je okupilo jednak broj likovnih umetnika kao i prethodno. Novi učesnici su bili Danijela Marko (sada Trijaška) iz Gložana i Jan Trijaška iz Petrovca.⁷

8. Bijenale (26. 11. 2005. – 31. 12. 2005.)

Broj učesnika se u znatnoj meri povećao. To je, ujedno, bila i prilika da se setimo Mihala Kiralja (1955 – 1995) i njegovog nedoživljenog životnog jubileja, kao i desete godišnjice njegove smrti. Na bijenalu je prvi put učestvovao iskusni primjenjeni i umetnički fotograf Mihal Madacki iz Kisača i mladi umetnici Martina Karavla (danas Hloda) iz Stare Pazove i Milan Grnja iz Bačke Palanke.⁸

9. Bijenale (10. 11. 2007. – 31. 12. 2007.)

Broj učesnika se nije promenio od prethodnog susreta. 26 likovnih umetnika prisustvovalo je devetom bijenalu, a prvi put su učestvovali Zdenka Marija Madacki iz Kisača, odn. Kanade i Zvonimir

5 VALENTÍK, Vladimír: 5. bienále slovenských výtvarníkov v Juhoslávii. In: Katalóg 5. bienále slovenských výtvarníkov v Juhoslávii. Bački Petrovac: Dom kulture Bački Petrovac, Galerija „Zuzka Medveďova“ 1999.

6 VALENTÍK, Vladimír: 6.bienále slovenských výtvarníkov v Juhoslávii. In: Katalóg 6. bienále slovenských výtvarníkov v Juhoslávii. Bački Petrovac: Dom kulture Bački Petrovac, Galerija „Zuzka Medveďova“ 2001.

7 VALENTÍK, Vladimír: K 7. bienále slovenských výtvarníkov v Srbsku a Čiernej Hore. In: Katalóg 7. bienále slovenských výtvarníkov v Srbsku a Čiernej Hore. Bački Petrovac: Slovačko vojvođansko pozorište, Galerija „Zuzka Medveďova“ 2003.

8 VALENTÍK, Vladimír: K 8. bienále slovenských výtvarníkov v Srbsku a Čiernej Hore. In: Katalóg 8. bienále slovenských výtvarníkov v Srbsku a Čiernej Hore. Bački Petrovac: Slovačko vojvođansko pozorište , Galerija „Zuzka Medveďova“ 2005.

Pudelka iz Pivnica.⁹

10. Bijenale (6. 12. 2009. – 31. 12. 2009.)

Deseto jubilarno bijenale objedinilo je radove 27 likovnih umetnika. Nova imena naše likovne scene postali su Svetlana Mihalj iz Kisača, Vesna Opavski iz Beograda, Pavel Pavelka iz Sarajeva i već iskusni akademski slikar Štefan Pavelka (1930 – 2013).¹⁰

11. Bijenale (7. 12. 2011 – 31. 12. 2011.)

Nakon dvadeset godina postojanja ove manifestacije, u Galeriji „Zuzka Medveđova“ okupio se 21 likovni umetnik. Autorsko jezgro naše likovne scene ustrajalo je, s malim odstupanjima, u okviru individualnih likovnih poetika.¹¹

12. Bijenale (7. 12. 2013. – 31. 12. 2013.)

Interesovanje za učešće na 12. Bijenalnu pokazalo je 24 autora. Svoje radove prvi put je izložila Jasna Opavski iz Beograda i dve grafičke dizajnerke, Ljupka Erg iz Rumenke i Andrea Mernjik (danasa Mernjik-Šimon) iz Pivnica.¹²

13. Bijenale (5. 12. 2015. – 31. 12. 2015.)

Na ovom bijenalu je učestvovalo dvadeset i četvoro autora. Pridružile su se i nove snage, mlade autorke. Na likovnoj sceni se pojavila Alena Klaćik iz Petrovaradina, Ana Boćanski (danasa Andrejić) iz Petrovca i Sanja Stvorc (sada Konček) iz Kovačice.¹³

9 VALENTÍK, Vladimír: K 9. bienále slovenských výtvarníkov v Srbsku. In: Katalóg 9. bienále slovenských výtvarníkov v Srbsku. Bački Petrovac: Slovačko vojvođansko pozorište, Galerija „Zuzka Medveđova“ 2007.

10 VALENTÍK, Vladimír: K 10. bienále slovenských výtvarníkov v Srbsku. In: Katalóg 10. bienále slovenských výtvarníkov v Srbsku. Bački Petrovac: Slovačko vojvođansko pozorište, Galerija „Zuzka Medveđova“ 2009.

11 VALENTÍK, Vladimír: K 11. bienále slovenských výtvarníkov v Srbsku. In: Katalóg 11. bienále slovenských výtvarníkov v Srbsku. Bački Petrovac: Slovačko vojvođansko pozorište, Galerija „Zuzka Medveđova“ 2011.

12 VALENTÍK, Vladimír: K 12. bienále slovenských výtvarníkov v Srbsku. In: Katalóg 12. bienále slovenských výtvarníkov v Srbsku. Bački Petrovac: Muzej vojvođanskih Slovaka, Galerija „Zuzka Medveđova“ 2013.

13 VALENTÍK, Vladimír: K 13. bienále slovenských výtvarníkov v Srbsku, In: Katalóg 13. bienále slovenských výtvarníkov v Srbsku. Bački Petrovac: Muzej vojvođanskih Slovaka, Galerija „Zuzka Medveđova“ 2015.

14. Bijenale (16. 12. 2017. – 31. 12. 2017.)

Veliki broj učesnika ustalio se tokom vremena. Emilija Valenćik (danasa Valenćik-Labat) učestvovala je po prvi put.¹⁴

15. Bijenale (14. 12. 2019. – 29. 02. 2020.)

Na 15. Bijenalu okupilo se dvadeset i četvoro učesnika. Prvi put da je izložba na bijenalu organizovana bez radova Pavela Popa, inače redovnog učesnika ove manifestacije od trenutka njenog osnivanja. Posle dužeg vremena na bijenale su se vratile Svetlana Mihalj iz Kisača i Jana Vjerg iz Bukovca. Na ovom bijenalu prvi put je učestvovala Suzana Sanković iz Begeča.

Bijenale slovačkih likovnih umetnika u Srbiji je tokom tridesetogodišnje delatnosti Galerije „Zuzka Medveđova“ u Petrovcu postala najznačajnija izložbena manifestacija svemanjinskog karaktera. Zahvaljujući ovoj manifestaciji možemo da pratimo puls naše likovne scene, a pre svega da kažemo da je savremena likovna umetnost Slovaka u Srbiji jedan od najbogatijih i najbitnijih segmenata njihove savremene kulture.¹⁵

14 VALENTÍK, Vladimír: K 14. bienále slovenských výtvarníkov v Srbsku, in: Katalóg 14. bienále slovenských výtvarníkov v Srbsku. Bački Petrovac: Muzej vojvođanskih Slovaka, Galerija „Zuzka Medveđova“ 2017.

15 VALENTÍK, Vladimír: K 15. bienále slovenských výtvarníkov v Srbsku. In: Katalóg 15. bienále slovenských výtvarníkov v Srbsku. Bački Petrovac: Muzej vojvođanskih Slovaka, Galerija „Zuzka Medveđova“ 2019.

Mgr. Anna Séčová-Pintírová

Ceny Karola Miloslava Lehotského a Cyrila Kutlíka pri príležitosti bienále slovenských výtvarníkov v Srbsku

V tomto roku si vojvodinskí Slováci pripomínajú pozoruhodné výročia popredných ustanovizní a inštitúcií, ktoré dodnes udržujú slovenskú identitu a kultúru na vysokej úrovni. Jedna z oslávenkýň je i naša galéria, ktorá v tomto roku naplnila okrúhlych 30 rokov.

Galéria Zuzky Medvedovej bola založená 1. júla roku 1989 a odvtedy jej činnosť je nepretržitá. Poslaním galérie je ochrana a prezentovanie slovenskej výtvarnej tvorby ako aj systematické doplňanie zbierky dielami významných predstaviteľov výtvarného umenia, predovšetkým zo slovenskej komunity, ale aj z iných národností. Galéria dnes pracuje pod správou Múzea vojvodinských Slovákov. Vlastní výstavné priestory a depozit v tom istom objekte. Diela, ktoré sa nachádzajú vo fonde múzea a galérie sa postupne odborne spracúvajú a digitalizujú a je možnosť vyhľadať si ih cez prehliadač kultura.rs. Z dôvodu nedostatku odborného kádra práca na odbornom spracovaní umeleckých diel a vnášanie do databázy nie je na takej úrovni akú by sme si priali pre našu galériu.

Od založenia galérie dodnes zaznamenaných je 125 výstav výtvarných diel, čo je ale ohromný úspech vzhľadom na podmienky pôsobenia galérie. Veľký počet zrealizovaných výstav ukazuje na premyšlenú a kontinuovanú prácu, ktorá prináša pozoruhodné výsledky. Výstavná činnosť galérie je na vysokej úrovni a tomu svedčí fakt, že každoročne sa vo výstavnom priestore uskutočňuje v priemere od 4-8 výstav. Každoročne sa do Plánu a programu práce Múzea vojvodinských Slovákov zaraďujú umelecké výstavy, ktoré sa určujú na základe viacerých kritérií. Najčastešie sa realizujú výstavy samostatné, tematické, výstavy jubilantov ako i výstavy mladých začínajúcich akademických autorov. Okrem akademicky vzdelaných

výtvarníkov občasne sa priestor na použitie dáva umelcom amatérom, a to najmä každý druhý rok keď galéria organizuje Bienále slovenských výtvarníkov amatérov (v roku 2018 bolo realizované už piatykrát). Naivní výtvarníci z Kovačice, ktorí sú v našom štáte a okolí atraktívni a vážení, tiež mali priestory našej galérie k dispozícii.

Dňa 23. novembra 1991 bola otvorená desiatá výstava v galérii od jej založenia a bolo to práve 1. bienále slovenského vojvodinského výtvarného umenia. Na tomto 1. bienále účinkovalo spolu 17 účastníkov – slovenských profesionálnych a akademických maliarov, sochárov a grafikov. Konceptiou, úlohou a cieľom bienále slovenského vojvodinského výtvarného umenia bolo zoskupiť na jednom mieste našich popredných výtvarných umelcov - profesionálov a umožniť našej kultúrnej verejnosti zvážiť stav a prehodnotiť špičkové dosahy nášho výtvarného umenia.¹ Odvtedy sa v nepárnych rokoch zoskupuje a prezentuje práca vyše dvadsať slovenských profesionálnych a akademicky vzdelaných výtvarníkov Slovákov v Srbsku. Vďaka kontinuite uskutočňovania bienále tvorba našich akademických umelcov mohla sa vo väčšej miere dostať do povedomia širšej verejnosti.

V organizovaní bienále sa od jeho založenia pristupovalo profesionálne a premyslene, a práve preto rôzne otázky riešovala umelecká komisia. Na začiatku boli určené kritéria, ktoré dodržiavame dodnes. Podľa kritérií právo účasti na bienále majú slovenskí akademickí maliari, grafici, sochári a výtvarníci, ktorí sa umením zaobrajú profesionálne a sú členovia profesionálnych umeleckých združení ZVUV, ZVUS, SVÚ a iných. Výtvarné dielo vystavené na bienále nemôže byť staršie ako dva roky, lebo výstava je prehliadkou aktuálnej tvorby akademických umelcov. Výnimkou môžu byť iba tí autori, ktorí sa na bienále prezentujú po prvýkrát, a preto im je daná možnosť predstaviť sa i so staršou prácou, ak mienia, že ich práve tá najlepšie predstavuje.²

1 Vladimír Valentík, I. bienále slovenských výtvarníkov v Juhoslávii, *Obzory*, 8, č.12, 1991, s. 2-3

2 Vladimír Valentík, I. bienále slovenských výtvarníkov v Juhoslávii, *Obzory*, 8, č.12, 1991, s. 2-3

Od roku 1999 Galéria Zuzky Medveďovej v spolupráci s redakciou časopisu pre literatúru a kultúru Nový život organizovala Výtvarnícke snemovanie, na ktorom sa rozoberali otázky minulosti a súčasnosti výtvarného umenia vojvodinských Slovákov. Je to sprivedná manifestácia bienále a zatial' jediným odborným snemovaním o výtvarnom umení. Práve na prvom snemovaní bol prednesený návrh na stanovenie cien, ktoré sa udeľujú dodnes, a to: Cena Cyrila Kutlíka pre životné dielo a Cena Karola Miloslava Lehotského pre najreprezentatívnejšiu výstavu v dvojročnom període medzi dvomi bienále. Tieto ceny udeľuje Galéria Zuzky Medveďovej na návrh Umeleckej komisie.

Na bienále v roku 1999 bola po prvýkrát udelená Cena Cyrila Kutlíka našej významnej výtvarníčke Mire Brkovej.

Cena Karola Miloslava Lehotského sa od roku 2001 udeľovala na každom bienále, kým Cena Cyrila Kutlíka sa udelila dodnes iba päťkrát.

Cenu Cyrila Kutlíka pre životné dielo dostali Mira Brtková (1999), Jaroslav Šimovič (2001), Milan Súdi (2013), akademický sochár Ján Stupavský (2017), Vladimír Valentík (2019), Jozef Klátik (2019) a post-humne Pavel Pop (2019) za tvorivý prínos v oblasti výtvarného umenia a kultúry vojvodinských Slovákov.

Cena Karola Miloslava Lehotského ako je uvedené sa od roku 2001 udeľovala pravidelne na bienále našim významným umelcom za ich dosahy v prezentácii výtvarného umenia čiže za najlepšiu výstavu medzi dvomi bienále. Počas dvojročného obdobia zaznamenaný bol značný počet umelcov, a preto Umelecká komisia nemala ľahkú úlohu.

Chronologicky prehľad udelených cien:

Cena Karola Miloslava Lehotského za najlepšiu výstavu bola udelená: Mire Brtkovej (2001), Milanovi Súdimu a Jozefovi Klátikovi (2003), Jaroslavovi Supekovi a Pavlovi Čánimu (2005), Jánovi Stupavskému (2007), Martinovi Kizúrovi (2009), Pavlovi Čánimu (2011), Mire Brtkovej (2013), Rastislavovi Škulcovi a Pavelovi Popovi (2015), Jánovi Agarskému (2017) a Michalovi Ďurovkovi (2019).

Na 6. bienále slovenských výtvarníkov v roku 2001 bola udelená Cena Karola Miloslava Lehotského Mire Brtkovej za výstavu Usmernená imaginácia, ktorá bola prezentovaná v Bratislave.

Na 7. bienále Cenu Karola Miloslava Lehotského si zaslúžili dva naši poprední umelci Jozef Klátik za výstavu Nové formy (Múzeum súčasného umenia, október 2002) a Milan Súdi za retrospektívnu výstavu v Galérii Zuzky Medveďovej (október 2002).

Na 8. bienále v roku 2005, Cena Karola Miloslava Lehotského bola udelená Pavlovi Čánimu za retrospektívnu výstavu v Galérii Zuzky Medveďovej a Jaroslavovi Supekovi za výstavu umeleckých akcií Suva planina.

Na 9. bienále v roku 2007, Cenu Karola Miloslava Lehotského dos-tal Ján Stupavský (nepíše konkrétnie kde, iba že vystavoval v Trenčíne, Žiline, B. Bystrici a v Galérii Zuzky Medveďovej).

Akademický sochár Ján Stupavský pri udelení
Ceny Karola Miloslava Lehotského roku 2007

Na 10. bienále slovenských výtvarníkov v Srbsku v roku 2009, Cenu Karola Miloslava Lehotského dostal Martin Kizúr za samostatnú výstavu Two seasons v Perk Tucker regional gallery od 8. 05. – 14. 06. 2009.

Na 11. bienále v roku 2011, Cenu Karola Miloslava Lehotského

dostal Pavel Čáni za samostanú výstavu malieb a grafík usporiadanú v budove vlády Slovenskej republiky v Bratislave od 5. 07. – 31. 08. 2011.

Na 12. bienále v roku 2013, Cenu Karola Miloslava Lehotského získala Mira Brtková za samostanú výstavu Nestabilné rovnováhy v Múzeu súčasného umenia Vojvodiny od 03. 10. – 21. 10. 2012.

Na 13. bienále v roku 2015, Cenu Karola Miloslava Lehotského dostal Rastislav Škulec za samostatnú výstavu Remix, refresh, restart – skulptúry, inštalácie a iné 1988 – 2013 v Múzeu súčasného výtvarného umenia v roku 2013. Na tom istom bienále Cenu Karola Miloslava Lehotského získal Pavel Pop za samostavnú výstavu Pocta veľkým majstrom, ktorá bola realizovaná v Umeleckom múzeu vo Vitebsku v Bielorusku od 1. 7. – 31. 7. 2015.

Udeľovanie Ceny Karola Miloslava Lehotského na 13. bienále
Rastislavovi Škulcovovi a Pavlovi Popovi

V roku 2017 na 14. bienále, Cenu Karola Miloslava Lehotského získal Ján Agarský za samostatnú výstavu uskutočnenú v galérii Strediska pre kultúru v Staréj Pazove 5. 06. 2017.

Cenu K. M. Lehotského na 15. bienále roku 2019 dostal Michal Ďurovka za výstavu *Lesy a roviny* v Galérii pre mier vo svete v Ženeve

vo Švajčiarsku od 15. – 23. 6. 2019.

Na bienále od roku 2005 sa udeľuje i Výkupná cena Národnostnej rady slovenskej národnostnej menšiny, ktorú navrhuje a finančne realizuje Národnostná rada slovenskej národnostnej menšiny. Túto cenu dodnes dostali: Mária Gašková (2005), Ján Agarský (2007), Milan Súdi (2009), Mira Brtková (2011), Pavel Pop (2013), Milan Súdi (2015), Pavel Čáni (2017) a Vesna Opavská (2019).

Udelenie Ceny Cyrila Kutlíka pre životné dielo Jozefovi Klátikovi
na 15. bienále roku 2019

Kultúra slovenskej menšiny v Srbsku je rôznorodá, rozvinutá a rozvetvená. Príslušníci slovenskej menšiny si ju uchovávajú v každom segmente. Kultúra udržuje našu identitu a to čím vlastne sme. Výtvarná kultúra má v rozvetvenej slovenskej kultúre svoje pevné postavenie a upevňuje si ho i organizovaním bienále. Pravda, nie každá oblasť kultúry vojvodinských Slovákov sa môže pochváliť pozoruhodnými výsledkami, ktoré si naša verejnosc väčšinou všíma, ale na druhej strane si jej hodnotu často nedostatočne uvedomuje. Úlohou a poslaním bienále slovenských výtvarníkov v Srbsku, Výtvarníckeho snemowania ako i ustanovizne Múzea vojvodinských Slovákov s Galériou Zuzky Medveďovej je prezentácia, podpora, ochrana a zviditeľnenie profesionálnych akademických výtvarných umelcov a ich umeleckých diel.

Ana Seč-Pinčir:

Nagrade „Karol Miloslav Ljehotski“ i „Ćiril Kutlik“ povodom bijenala slovačkih likovnih umetnika u Srbiji

Ove godine vojvođanski Slovaci obeležavaju značajnu godišnjicu istaknutih ustanova i institucija, koje do danas održavaju slovački identitet i kulturu na visokom nivou. Jedna od slavljenica je i naša galerija, koja je ove godine napunila okruglih 30 godina.

Galerija „Zuzka Medveđova“ osnovana je 1. jula 1989. godine, i od tada neprekidno deluje. Misija galerije je zaštita i prezentacija slovačke likovne umetnosti, kao i sistematsko popunjavanje zbirke umetničkim delima značajnih predstavnika likovne umetnosti prvenstveno iz slovačke zajednice ali i drugih nacionalnosti. Galerija danas radi pod upravom Muzeja vojvođanskih Slovaka. Ima sopstvene izložbene prostorije i depo u istom objektu. dela koja se nalaze u fondu muzeja i galerije postupno se stručno obrađuju i digitalizuju, a postoji i mogućnost njihovog pronalaženja putem pretraživača kultura.rs. Zbog nedostatka stručnog kadra rad na stručnoj obradi umetničkih dela i unos u bazu podataka nije na takvom nivou kakav bismo želeli kada je naša galerija u pitanju.

Od osnivanja galerije do danas održano je 125 izložbi likovnih dela, što predstavlja ogroman uspeh s obzirom na uslove pod kojima galerija radi. Veliki broj realizovanih izložbi upućuje na promišljen i kontinuiran rad, koji donosi dragocene rezultate. Izložbena delatnost galerije je na visokom nivou, a tome u prilog svedoči činjenica da se svake godine u izložbenom prostoru održava u proseku od 4 do 8 izložbi. Takođe, svake godine se u Plan i program rada Muzeja vojvođanskih Slovaka uvrštavaju umetničke izložbe, koje se utvrđuju na osnovu višestrukih kriterijuma. Najčešće se realizuju samostalne i tematske izložbe, izložbe jubilanata, kao i izložbe mladih akademskih autora početnika. Osim akademski obrazovanim likovnim umet-

nicima, povremeno se prostor na korišćenje daje i umetnicima amaterima, i to uglavnom svake druge godine, kada galerija organizuje „Bijenale slovačkih likovnih umetnika amatera“ (godine 2018. bijenale je organizovano već peti put). Naivni slikari iz Kovačice, koji su u našoj zemlji i okolini atraktivni i cenjeni, takođe su imali na raspolaganju prostore naše galerije.

Dana 23. novembra 1991. otvorena je deseta po redu izložba u galeriji od njenog osnivanja, i to je bilo upravo 1. Bijenale slovačke vojvođanske likovne umetnosti. Na ovom prvom bijenalnu učestvovalo je ukupno 17 učesnika – slovačkih profesionalnih i akademskih slikara, vajara i grafičara. Konceptacija, uloga i cilj bijenala slovačke vojvođanske likovne umetnosti bilo je okupljanje na jednom mestu naših istaknutih likovnih umetnika-profesionalaca, kao i omogućavanje našoj kulturnoj javnosti da proceni stanje i preispita vrhunska dostignuća naše likovne umetnosti.¹ Od tada se u neparnim godinama sakuplja i prezentuje rad preko dvadeset slovačkih profesionalnih i akademski obrazovanih likovnih umetnika Slovaka u Srbiji. Zahvaljujući kontinuitetu sprovođenja bijenala, stvaralaštvo naših akademskih umetnika u većoj meri je moglo da dopre do svesti šire javnosti.

Organizaciji bijenala se, od njegovog osnivanja, pristupalo profesionalno i promišljeno, i upravo stoga je razna pitanja rešavala umetnička komisija. Na početku su postavljeni kriterijumi, kojih se do danas pridržavamo. Prema kriterijumima pravo učešća na bijenalnu imaju slovački akademski slikari, grafičari, vajari i likovni umetnici koji se umetnošću bave profesionalno i članovi su profesionalnih umetničkih udruženja ULUV, ULUS, SLU i drugih. Likovno delo izloženo na bijenalnu ne sme da bude starije od dve godine, jer je izložba smotra aktuelnog stvaralaštva akademskih umetnika. Izuzetak mogu da predstavljaju samo oni autori koji se na bijenalnu prezentuju prvi put i zbog toga im je data mogućnost da se predstave i sa starijim radom, ukoliko smatraju da ih on najbolje prikazuje.²

1 Vladimír Valentík, I. bienále slovenských výtvarníkov v Juhoslávii, *Obzory*, 8, č.12, 1991, s. 2-3

2 Vladimír Valentík, I. bienále slovenských výtvarníkov v Juhoslávii, *Obzory*, 8, č.12, 1991, s. 2-3

Od 1999. godine Galerija „Zuzka Medveđova“ je u saradnji sa redakcijom časopisa za književnost i kulturu „Novi život“ organizovala Likovno savetovanje, na kojem su razmatrana pitanja prošlosti i sadašnjosti likovne umetnosti vojvođanskih Slovaka. To je propratna manifestacija bijenala i za sada jedino stručno zasedanje na temu likovne umetnosti. Upravo na prvom zasedanju predstavljen je predlog za utvrđivanje nagrada koje se do danas dodeljuju, i to: Nagrada „Ćiril Kutlik“ za životno delo i Nagrada „Karol Miloslav Ljehotski“ za najreprezentativniju izložbu u dvogodišnjem periodu između dva bijenala. Ove nagrade uručuje Galerija „Zuzka Medveđova“ na predlog Umetničke komisije.

Na bijenalu je godine 1999. prvi put dodeljena Nagrada „Ćiril Kutlik“ našoj značajnoj likovnoj umetnici Miri Brtki.

Nagrada „Karol Miloslav Ljehotski“ se od 2001. godine uručivala na svakom bijenalu, dok je Nagrada „Ćiril Kutlik“ do danas dodeljena samo pet puta.

Nagradu „Ćiril Kutlik“ za životno delo su dobili: Mira Brtka (1999), Jaroslav Šimović (2001), Milan Suđi (2013), akademski vajar Jan Stupavski (2017), Vladimir Valenčík (2019), Jozef Klatik (2019) i posthumno Pavel Pop (2019) za stvaralački doprinos u oblasti likovne umetnosti i kulture vojvođanskih Slovaka.

Nagrada „Karol Miloslav Ljehotski“ se od 2001. godine na bijenalu redovno uručivala našim značajnim umetnicima za njihova dostignuća u predstavljanju likovne umetnosti, odnosno za najbolju izložbu između dva bijenala. Tokom dvogodišnjeg razdoblja zabeležen je znatan broj umetnika, te stoga Umetnička komisija nije imala laku ulogu.

Hronološki pregled dodeljenih nagrada:

Nagrada „Karol Miloslav Ljehotski“ za najbolju izložbu dodeljena je: Miri Brtki (2001), Milanu Suđiju i Jozefu Klačiku (2003), Jaroslavu Supeku i Pavelu Čanjiju (2005), Janu Stupavskom (2007), Martinu Kizuru (2009), Pavelu Čanjiju (2011), Miri Brtki (2013), Rastislavu Škuljecu i Pavelu Popu (2015), Janu Agarskom (2017) i Mihalu Đurovki (2019).

Na 6. Bijenalu slovačkih likovnih umetnika 2001. godine uručena

je Nagrada „Karol Miloslav Ljehotski“ Miri Brtki za izložbu „Usmerena imaginacija“, koja je prezentovana u Bratislavi.

Na 7. Bijenalu nagradu su dobila dvojica naših istaknutih umetnika: Jozef Klačík za izložbu „Nove forme“ (Muzej savremene umetnosti, oktobar 2002.) i Milan Suđi za retrospektivnu izložbu u Galeriji „Zuzka Medveđova“ (oktobar 2002.).

Na 8. Bijenalu 2005. godine, Nagrada „Karol Miloslav Ljehotski“ dodeljena je Pavelu Čaniju za retrospektivnu izložbu u Galeriji „Zuzka Medveđova“ i Jaroslavu Supeku za izložbu umetničkih aktivnosti „Suva planina“.

Na 9. Bijenalu 2007. godine, Nagradu „Karol Miloslav Ljehotski“ dobio je Jan Stupavski (ne piše konkretno gde, sem da je izlagao u Trenčinu, Žilini, Banskoj Bistrici i Galeriji „Zuzka Medveđova“).

Na 10. Bijenalu slovačkih likovnih umetnika u Srbiji 2009. godine, Nagrada „Karol Miloslav Ljehotski“ dodeljena je Martinu Kizuru za samostalnu izložbu „Two seasons“ u Perk Tucker regional gallery od 8. 05. do 14. 06. 2009.

Na 11. Bijenalu 2011. godine, Nagradu je dobio Pavel Čanji za samostalnu izložbu slika i grafika, organizovanu u zgradi Vlade Slovačke Republike u Bratislavi od 5. 07. do 31. 08. 2011.

Na 12. Bijenalu 2013. godine, Nagradu je osvojila Mira Brtka za samostalnu izložbu „Nestabilne ravnoteže“ u Muzeju savremene umetnosti Vojvodine od 3. 10. do 21. 10. 2012.

Na 13. Bijenalu 2015. godine, Nagradu je dobio Rastislav Škuljec za samostalnu izložbu „Remix, refresh, restart – skulpture, instalacije i drugo 1988 – 2013.“ u Muzeju savremene likovne umetnosti 2013. godine. Na tom istom bijenalnu Nagradu „Karol Miloslav Ljehotski“ osvojio je Pavel Pop za samostalnu izložbu „Počast velikim majstorima“, koja je realizovana u Umetničkom muzeju u Vitepsku u Belorusiji od 1. do 31. 07. 2015.

Godine 2017. na 14. Bijenalu, Nagradu „Karol Miloslav Ljehotski“ osvojio je Jan Agarski za samostalnu izložbu organizovanu u Galeriji Centra za kulturu u Staroj Pazovi 5. 06. 2017.

Nagradu „Karol Miloslav Ljehotski“ na 15. bijenalnu 2019 godine

dobio je Mihal Ďurovka za izložbu „Šume i ravnice“ predstavljenoj u Galeriji za mir u svetu u Ženevi u Švajcarskoj od 15. - 23. 6. 2019. godine.

Na bijenalu od 2005. godine dodeljuje se i Otkupna nagrada Nacionalnog saveta slovačke nacionalne manjine, koju predlaže i finansijski realizuje Nacionalni savet slovačke nacionalne manjine. Ovu nagradu do danas su dobili: Marija Gaško (2005), Jan Agarski (2007), Milan Suđi (2009), Mira Brtka (2011), Pavel Pop (2013), Milan Suđi (2015), Pavel Čanji (2017) i Vesna Opavski (2019).

Kultura slovačke manjine u Srbiji je raznolika, razvijena i razgranata. Pripadnici slovačke manjine je održavaju u svakom segmentu. Kultura čuva naš identitet i to ko smo u stvari. Likovna kultura ima u razgranatoj slovačkoj kulturi svoju jaku poziciju koju učvršćuje i organizovanjem bijenala. Istina, ne može svaka oblast kulture vojvođanskih Slovaka da se pohvali značajnim rezultatima na koje naša javnost obraća pažnju, ali sa druge strane je često nedovoljno svesna njene vrednosti. Uloga i misija bijenala slovačkih likovnih umetnika u Srbiji, Likovnog savetovanja, kao i ustanove Muzeja vojvođanskih Slovaka sa Galerijom „Zuzka Medveđova“ jeste prezentacija, podrška, zaštita i afirmacija profesionalnih akademskih likovnih umetnika i njihovih umetničkih dela.

Mgr. Zdenko Lončar

Spôsob uchovania predmetov v umeleckej zbierke Múzea vojvodinských Slovákov

Po založení v roku 2012, Múzeum vojvodinských Slovákov dos-talo pod svoju správu miestnosti na prvom poschodí budovy Matice slovenskej v Báčskom Petrovci, Najstarší dom na Ulici Branislava Mokića č. 7 a č. 9, a Galériu Zuzky Medveďovej na Ulici Kollárovej č. 1, v ktorej je umiestnené depo umeleckej zbierky.

Na základe odborných pokynov Národného múzea, ktoré je Múzeum vojvodinských Slovákov povinné sledovať, muzeálne predmety z každej muzeálnej zbierky ako aj druhé muzeálne predmety, pre ktoré je potvrdené, že tvoria kultúrne dedičstvo, môžu byť uskladnené výlučne na miestach, ktoré sú určené pre ich trvalé uchovanie alebo na miestach, na ktorých sa oni iba dočasne uskladnia a uchovajú. Miesta trvalého uchovania muzeálnych predmetov je muzeálne depo a stála expozícia múzea. Miesta na dočasné uchovanie muzeálnych predmetov je depo, dielne, laboratórium, ateliéry a iné miestnosti, kde muzeálne predmety môžu byť iba dočasne umiestnené kedže by mali byť ešte spracované, a výstavné priestory, kde sa muzeálne predmety vystavujú v rámci príležitostnej výstavy.¹

Muzeálne depo je osobitne upravená miestnosť v múzeu, s výhradným účelom na uchovanie predmetov jednej alebo viacerých muzeálnych zbierok.²

V období zakladania Múzea vojvodinských Slovákov roku 2012, fond galérie patrí pod Múzeum vojvodinských Slovákov. Nová

¹ Odborné pokyny o podmienkách a spôsobe uchovania a používania umelecko – historických diel. Národné múzeum Belohrad, č. 198/4, 2001, s. 4

² Tamže

ustanovizeň zdedila neúplnú dokumentáciu, ktorá sa týkala práce Galérie Zuzky Medveďovej. Zo spomenutej dokumentácie nebolo možné vyčítať stav umeleckej zbierky múzea. Od založenia galérie roku 1989 až do roku 2005 neexistujú úplné údaje o inventáre, revízii a spôsobe uchovania predmetov v umeleckej zbierke. Totiž v polovici roku 2005³ sa začalo s úpravou depa galérie, ktorá vo februári roku 2006 bola ukončená a bola to príležitosť, aby sa urobil inventár všetkého, čo sa v ňom nachádza. V správe je zapísané⁴, že pri upratovaní depa v galérii, urobený je inventár, v ktorom sú zapísané existujúce predmety (maľby, grafiky, náčrty, kresby) a odfotené sú všetky predmety, ktoré boli predmetom toho inventáru. Do správy sa vnieslo aj to, že položky boli označené, obrázky prenesené na CD a urobené fotografie takmer všetkého zaznamenaného materiálu. Uvedená správa o inventári obsahuje aj zoznam autorov, ktorých diela sa nachádzajú v depe Galérie Zuzky Medveďovej ako aj krátka poznámka o každom autorovi a počet obrazov nájdených uvedeným autorom. Podľa záznamov, ktoré boli urobené na základe sčítania, v galérii sa v tom období nachádzalo celkovo 1014 umeleckých diel, vyrobených rôznymi technikami. Súčasťou zbierky diel nie sú dve sochárske miniatúry a diela Zuzky Medveďovej, ktoré boli dané na reštaurovanie alebo na použitie⁵ sponzorom. V závere správy nachádza sa návrh na rámovanie 247 obrazov a reštauráciu 47 obrazov.

Muzeálne depo je usporiadane v súlade s normami stanovenými múzejnou vedou, právnymi predpismi a možnosťami, ktoré poskytujú moderné technické výdobytky. Pri vybavovaní priestora na muzeálne depo, musí sa vzhliadnuť na bezpečnosť a priečladnosť

³ Obdobie, v ktorom je galéria pod správou Slovenského vojvodinského divadla.

⁴ V správe nie sú uvedené údaje o členoch Komisie na inventár a dátum kedy je správa napísaná.

⁵ Zmluva č.38/1995, medzi Domom kultúry 28. október a A.S. Petrovec. Múzeum vlastní kopiu tejto zmluvy, ktorá je nezvyčajná, predovšetkým preto, že sa spomenutej firme v Báčkom Petrovci dáva 8 olejomalieb na použitie na neurčitú dobu s podmienkou, že tie obrazy má spomenutá firma zreštaurovať. Z úhrneho počtu, jeden obraz je vrátený galérii, ale údaj o dátume ani za akých okolností je obraz vrátený nejestvuje.

toho priestoru, zodpovedajúcemu teplotu a presne určené percento vlahy vzduchu pre určitý druh muzeálnych predmetov, ktoré sa v ňom uskladňujú a uchovávajú, čo sa dosahuje uplatnením vhodným stavebno-technickým riešením.⁶

Roku 2014 sa na základe schváleného Plánu a programu ustanovizne a realizácie súbehu Pokrajinského sekretariátu pre kultúru, podarilo získať finančné prostriedky na rekonštrukciu depa pre umeleckú zbierku. V novembri toho istého roku sa začalo s prácam na rekonštrukcii depa, pri ktorej bolo nainštalovaných osem vysuvacích panelov na obrazy, rozmerov 4 x 2 metre. Počas prípravných prác na rekonštrukciu depa, celková umelecká zbierka, celý obsah miestnosti slúžiaci ako depo galérie, presunutá bola do výstavných miestností galérie, kde bola urobená aj čiastočná revízia zbierky.

Výzor depa Galérie Zuzky Medveďovej do roku 2014

6 Odborné pokyny o podmienkach a spôsobe udržiavania a používania umelecko-historických diel. Národné múzeum Belehrad, č. 198/4, 2001, s. 5

Nové panely na uchovanie obrazov

V roku 2014 je urobený inventár zbierky ale iba čiastočne, lebo materiál a predmety nie sú spísané pre nedostatok času a priestoru. Prakticky, urobená je iba revízia z roku 2006 s určitými odchylkami. Vymenované predmety – maľby, grafiky a kresby sú evidované predovšetkým podľa mena autora a umiestnenia predmetu⁷ a do inventárneho zoznamu evidované sú nasledovné údaje: číslo pre každého autora, číslo umiestnenia, meno a priezvisko autora obrazu, názov predmetu a jeho rozmery, dátum výroby, staré inventárne číslo a poznámka. Každý predmet zo zbierky, ktorý je zapísaný je aj vyfotografovaný. Zoznam zapísaných predmetov z umeleckej zbierky ďalej sa využíl na odborné spracovanie a digitalizáciu.

Podľa múzejných predpisov na uchovanie a použitie muzeálnych predmetov v závislosti od ich druhu depo múzea musí mať zodpovedajúce vybavenie (regály, police, skrinky, ručné náradie a ďalšie potrebné opatrenia).⁸

V roku 2015 bolo zadovážených osem regálov (200 x 115 x 60 cm, 5 políc), z ktorých sú tri umiestnené v galérii, jedna v depe a zvyšné dve sú umiestnené na chodbe, medzi depom a výstavný-

7 Inventárna kniha umeleckej zbierky spolu s fotodokumentáciou slúži predovšetkým na ľahšie vyhľadávanie predmetov v depe.

8 Odborné pokyny o podmienkach a spôsobe uchovania a používania umelecko-historických diel. Národné múzeum Belehrad, č. 198/4, 2001, s. 5

mi miestnosťami. Samostatná chodba, ktorá je väčších rozmerov tiež sa používa na uskladnenie predmetov, predovšetkým predmetov hostujúcich výstav, ale aj predmetov, ktoré múzeum nemôže uskladniť v depe, tj. v priestore, ktorý je momentálne vymedzený na depo.⁹

Tento spôsob uchovania, nainštalované vysúvacie panely a regály, umožňuje ľahší prístup k múzejným predmetom, na ktorých je potrebné pracovať aj ďalej, aby boli celkovo spracované a digitalizované. Prvoradým cieľom bolo vyplniť vysúvacie panely, a ďalšie predmety, ktoré sa nevmestia na panely, správne ich uskladniť na patričné miesto na regáloch a odborne ich spracovať. Podľa Jovanovića (1994)¹⁰ depá sa nemôžu zapĺňať predmetmi a meniť ich na sklady, ale treba ísť na to, aby sa predmety v nich usporiadali a uchovávali systematicky a premyslene. Práve takýmto pravidlom sa vodia kustódi–dokumentaristi, ktorí sa starajú o spôsobe uskladnenia a uchovania predmetov v múzeoch a galériach.

22. apríla 2014 Múzeu vojvodinských Slovákov bol slávnostne dodelený softvér JIS v Múzeu Vojvodiny. V júni roku 2015, múzeum do svojej práce uvádzalo technické zariadenia na použitie softvéra: sieťové úložisko – NAS (network attached storage – úložisko pripojené k počítaču prostredníctvom siete) QNAP, model TS – 212P a dva pevné disky (každý po 1TB) na zaznamenávanie údajov, jeden pevný disk je namontovaný v serverovej skrinke, kym druhý sa externe používa na zálohovanie databázy. Týmto spôsobom sa vytváralo centralizované ukladanie, organizácia, zdieľanie a synchronizácia údajov v múzeu.

Koncom roku 2015, Múzeum vojvodinských Slovákov začalo proces odborného spracovania predmetov v umeleckej zbierke. Pre potreby tohto procesu múzeum angažovalo odborných pracovníkov z Múzea Vojvodiny. Zmluva, ktorá bola podpísaná, počítala s odborným spracovaním a digitalizáciou jedného segmentu fotografo-

9 Depo v galérii je malá miestnosť (4 x 2m).

10 Miodrag Jovanović, Muzeológia a ochrana kultúrnych pamiatok, Belehrad, 1994, s. 118

vaných diel¹¹. Bol to prvý krok procesu reinventarizácie a digitalizácie v Múzeu vojvodinských Slovákov. V období od roku 2016 do roku 2018 digitalizovaná je menšia časť etnologickej a historickej zbierky.

Predmety v Múzeu vojvodinských Slovákov sú rozdelené do troch zbierok: historickej, umeleckej a etnologickej. Kompletne je spracovaný historický a etnologický fond múzea (vedie sa hlavná inventárna kniha, inventárny lístok a fotografia predmetu) a vnáša sa do databázy údajov Jednotného informačného systému. Databáza je napojená na jednotný portál hľadania kultúrneho dedičstva Republiky Srbska – Prehliadač kultúrneho dedičstva, a týmto spôsobom je náš fond prístupný širokej verejnosti (kultura.rs).

V prvej polovici roku 2020 bola vykonaná revízia a opäťovná inventarizácia umeleckej zbierky. Komisia na popisovanie a revíziu pracovala v nasledovnom zložení: Mgr. Anna Séčová-Pintírová, vyššia kustódka, Mr. Daniela Triašková, profesorka výtvarnej kultúry, a Mgr. Zdenko Lončar, kustód – dokumentarista. Revíziou zbierky komisia zistila, že umelecká zbierka Múzea vojvodinských Slovákov obsahuje celkovo 1196 predmetov. Komisia uzavrela, že v depe Galérie Zuzky Medveďovej sa nachádza 1189 predmetov, kým sa 7 predmetov nachádza mimo múzea. Nasledujúca tabuľka zobrazuje skutočný stav umeleckej zbierky po revízii.¹²

11 234 vyfotografovaných obrazov Zuzky Medveďovej, z ktorých 130 obrazov bolo odborne spracovaných a digitalizovaných.

12 V období písania tohto textu (august 2020), do umeleckej zbierky pribudli 35 nových umeleckých prác, ktoré ešte nie sú odborne spracované a vsunuté do tabuľky.

R.č.	Priezvisko a meno autora	Počet prác
1.	Agárský Ján	2
2.	Babiaková Anna	2
3.	Babilonová Garayová Olga	167
4.	Bačúr Ján	2
5.	Bolf Miško	1
6.	Brtková Mira	2
7.	Bubanja Milorad	1
8.	Cicková Ingrid	1
9.	Čáni Pavel	1
10.	Červená Mária	3
11.	Đuragić Giga - Dile	2
12.	Ďuriš Michal	1
13.	Fajndovičová- Máľachová Anna	18
14.	Galamboš Juraj	1
15.	Galátová Mária	1
16.	Hajko Pavel	1
17.	Hasík Michal	3
18.	Hlaváčová Katarína	8
19.	Chlpka Ján	2
20.	Jonáš Martin	1
21.	Jovanović Miljana	1
22.	Kapossi	3
23.	Kerac Milan	1
24.	Kiráľ Michal	1
25.	Kišgeci Ondrej	1
26.	Klátik Jozef	2
27.	Kopčoková V. Anna	1
28.	Kopčoková Sandra	1
29.	Kotvášová Anna	1

R.č.	Priezvisko a meno autora	Počet prác
30.	Križan Ivan	7
31.	Lačok Štefan	3
32.	Lakić Aleksandar	1
33.	Legiň Samuel	1
34.	Lehotský Karol Miloslav	21
35.	Macedonić Vera	1
36.	Madacká Zdenka Mária	1
37.	Máľachová-Viziová Zuzana	1
38.	Máľachová Mária	29
39.	Mára Jaromír	1
40.	Markov Martin	1
41.	Medveďová Zuzka	708
42.	Mydlo Viktor Ján	1
43.	Neznámi autori	18
44.	Nikolajević Milivoj	1
45.	Opavská Jasna	1
46.	Opavská Vesna	1
47.	Pavelka Štefan	74
48.	Pixiadesová Anna	11
49.	Pudelka Zvonimír	4
50.	Reis Benjamín	1
51.	Rovnev Labát Vladimír	3
52.	Rovnev Vova Vladimír	1
53.	Stepanov Vladimir	1
54.	Supek Jaroslav	1
55.	Šimovič Jaroslav	6
56.	Škulec Rastislav	1
57.	Šuľanová Mária	21
58.	Šuľanová Mária ml.	2
59.	Takáč Ján	6

R.č.	Priezvisko a meno autora	Počet prác
60.	Triaška Ján	1
61.	Triašková (Marková) Daniela	2
62.	Uhrík Samuel	24
63.	Urbanček Vladimír	2

R.č.	Priezvisko a meno autora	Počet prác
64.	Vereská Zuzana	2
65.	Vulekovič Branislav	1
66.	Zaťko Miloslav	2
67.	Žerženka Karlo	1

Počas príprav na začiatok revízie umeleckej zbierky v Galérii Zuzky Medveďovej, všetky predmety, ktoré nemali adekvátne alebo vhodné miesto v depe na vysúvacích paneloch, regáloch, policiach, presunuté sú do výstavného priestoru. Depo a pomocný priestor, ktorý sa tiež bude používať na odkladanie umeleckých predmetov sú upratané, regály sú upravené podľa potrieb a každá polica dostala svoju značku na uloženie predmetov.

Revíziu umeleckých predmetov komisia začala tými, ktoré sú na vysúvacích paneloch v depe galéria a pokračovala v práci s druhou väčšou časťou v zbierke. Členovia komisie adekvatným spôsobom spracovali existujúci materiál – každý predmet bol vyfotografovaný a dostal svoje súpisné číslo, ktoré je napísané na jeho zadnej strane. Cieľom revízie bolo získať úplný prehľad do najnovšieho stavu zbierky a samym tým sa zaznamenali údaje o predmetoch, ktoré budú dôležité pre proces vkladania predmetov do databázy JIS a odborné spracovanie kustódom zbierky alebo angažovaným odborníkom.

Predmety z umeleckej zbierky sú podľa určitého systému umiestnené v miestnosti na uskladnenie a uchovanie predmetov. Určitý počet predmetov z tejto zbierky bolo možné pouklaďať na vysúvacie panely, kým ostatné predmety (predovšetkým zarámované obrazy alebo obrazy na tvrdom povrchu bez rámu) sú umiestnené adekvatným spôsobom v regáloch. Predmety (predovšetkým kresby a maľby, ktoré nie sú zarámované a sú vyrobené na plátne, papieri, sololite, lepenke, hodvábe) sú usporiadané podľa druhu materiálu a prehľadne uložené do škatúl s ochraným papierom bez obsahu kyseľín a umiestnené na regáloch. Každý panel, regál, polica a škatuľa

sú presne označené, takže teraz kedykoľvek je možné veľmi rýchlo vyhľadať požadovaný predmet.¹³

Spôsob uchovávania a ochrany predmetov v múzeach sa považuje za základnú muzeálnu činnosť, lebo múzeá sú tie, ktoré sú povinné starať sa o kultúrne dedičstvo. Po vykonanej revízii, zopakovanej inventarizácii a uskladnenia zodpovedajúcim spôsobom, môžeme uzavrieť, že sa predmety v umeleckej zbierke chránia v súlade so všetkými predpismi a pokynmi. Digitalizácia fondu predstavuje jeden druh ochrany a zachovania predmetov. V tomto období sa intenzívne digitalizujú všetky zbierky v Múzeu vojvodinských Slovákov, ako aj tie predmety v umeleckej zbierke, ktoré dodnes neboli spracované.

Použitá literatúra:

1. Stručno uputstvo o uslovima i načinu čuvanja i korišćenja umetničko-istorijskih dela, Narodni muzej Beograd, br. 198/4, 2001
2. Miodrag Jovanović, Muzeologija i zaštita spomenika kulture, Beograd, 1994
3. Zápisnica o vykonanej revízii umeleckej zbierky v Galérii Zuzky Medvedovej Múzea vojvodinských Slovákov, 2020 (Riešenie č. 708-49-11/2019)
4. Zakon o kulturi ("Sl. glasnik RS", br. 72/2009, 13/2016, 30/2016 - ispr. i 6/2020)
5. Zakon o kulturnim dobrima ("Sl. glasnik RS", br. 71/94, 52/2011 - dr. zakoni i 99/2011 - dr. zakon)
6. Pravilnik o bližim uslovima za digitalizaciju kulturnog nasleđa ("Sl. glasnik RS", br. 76/2018)

¹³ Zápisnica o vykonanej revízii umeleckej zbierky v Galérii Zuzky Medvedovej Múzea vojvodinských Slovákov (Riešenie č. 708-49-11/2019)

MA Zdenko Lončar

Način čuvanja predmeta u umetničkoj zbirci Muzeja vojvođanskih Slovaka

Muzej vojvođanskih Slovaka je nakon osnivanja 2012. godine dobio pod svoju upravu prostorije na prvom spratu zgrade Matice slovačke, u Bačkom Petrovcu, Zavičajnu kuću, u Ulici Branislava Mokića od broja 7 do broja 9 i Galeriju Zuske Medveđove, u Kolarovoj broj 1, u kojoj se nalazi deponovana umetnička zbarka.

Prema stručnom uputstvu Narodnog muzeja, koje je Muzej vojvođanskih Slovaka u obavezi da sprovodi, muzejski predmeti iz svake zbirke muzeja, kao i drugi muzejski predmeti za koje je utvrđeno, po bilo kom osnovu, da čine kulturno dobro, mogu se čuvati isključivo na mestima koja su određena za njihovo trajno čuvanje ili na mestima gde se oni samo privremeno smeštaju i čuvaju. Mesta trajnog čuvanja muzejskih predmeta su muzejski depo i stalna postavka muzeja. Mesta za privremeno čuvanje muzejskih predmeta su depo za privremeni smeštaj muzejskih predmeta, radionice, laboratorije, ateljei i druge prostorije, gde se muzejski predmeti mogu privremeno nalaziti zbog preduzimanja odgovarajućih radnji na njima i izložbeni prostori, gde se muzejski predmeti izlažu u okviru povremene izložbe.¹

Muzejski depo je posebno izdvojen i uređen prostor u muzeju, koji ima isključivu namenu za smeštaj i čuvanje predmeta jedne ili više muzejskih zbirk.²

U periodu osnivanja Muzeja vojvođanskih Slovaka, 2012. godine,

1 Stručno uputstvo o uslovima i načinu čuvanja i korišćenja umetničko-istorijskih dela, Narodni muzej Beograd, br. 198/4, 2001, s. 4

2 Ibid

fond Galerije je prešao pod upravu Muzeja. Nova ustanova nasledila je nepotpunu dokumentaciju, koja se odnosila na rad Galerije Zuske Medveđove. Iz pomenute dokumentacije nije se mogla dobiti jasna slika o stanju umetničke zbirke Muzeja. Od osnivanja Galerije, 1989. godine, pa sve do 2005. godine, nema podataka o popisu, reviziji i načinu čuvanja predmeta u umetničkoj zbirci. Naime, sredinom 2005. godine³ je započeto, a u februaru 2006. godine, završeno sređivanje depoa Galerije i tom prilikom je urađen popis svega što se u njemu nalazilo. U pisanom izveštaju se navodi⁴ da je, prilikom sređivanja depoa u Galeriji, napravljen popis, kojim su obuhvaćeni postojeći predmeti (slike, grafike, skice, crteži) i urađeno fotografisanje svega što je bilo predmet popisa. U izveštaju je navedeno da su predmeti evidentirani, slike prenete na CD i da su izrađene fotografije gotovo celokupnog snimljenog materijala. Pomenuti izveštaj o popisu sadrži listu autora, čije slike se nalaze u depou Galerije Zuske Medveđove, kao i kratku belešku o svakom umetniku i broju pronađenih slika navedenog autora. Prema evidenciji, koja je napravljena na osnovu popisa, u Galeriji se u tom trenutku nalazilo ukupno 1014 umetničkih dela, rađenih različitim tehnikama. U zbir radova nisu uračunate dve vajarške minijature i dela Zuske Medveđove, koja su data na restauraciju ili konzumiranje⁵ sponzorima. U zaključku izveštaja o popisu nalazi se predlog o uramljivanju 247 slika i restauraciji 47 slika.

Muzejski depo uređuje se u skladu sa normativima utvrđenim muzeološkom naukom, zakonskim propisima i mogućnostima koje pružaju savremena tehnička dostignuća. Pri opremanju prostora muzejskog depoa mora se obezbediti siguran i pregledan smeštaj muzejskih predmeta, zatim propisan opseg temperature i tačno

3 Vreme, kada je Galerija pod upravom Slovačkog vojvođanskog pozorišta

4 U izveštaju nedostaju podaci o članovima Komisije za popis i vremenu kada je Izveštaj napisan.

5 Ugovor br. 38/1995, sklopljen između Doma kulture „28. oktobar“ i Petrovac a.d. Muzej poseduje kopiju ovog ugovora koji je sam po sebi neobičan, pre svega zbog toga što se navedenoj firmi u B. Petrovcu daje osam (8) ulja na platnu na konzumiranje na neodređeno vreme a uslov je da se te slike restauriraju. Od tih osam slika, jedna je vraćena Galeriji, ali ne postoji podatak kada i u kakvim uslovima.

određen procenat vlažnosti vazduha za određenu vrstu muzejskih predmeta koji se u njemu smeštaju i čuvaju, što se postiže primenom odgovarajućih građevinskih i tehničkih rešenja.⁶

Godine 2014. su, na osnovu usvojenog Plana i programa ustanove i sprovođenja konkursa Pokrajinskog sekretarijata za kulturu, dobijena sredstva za rekonstrukciju depoa za umetničku zbirku. U novembru iste godine, započeti su radovi na rekonstrukciji depoa, prilikom kojih je instalirano osam nosećih panela za slike, na šinama, dimenzija 4 x 2 metra. Tokom pripremnih radova za rekonstrukciju depoa, čitava umetnička zbirka, celokupni sadržaj prostorije koja se koristila kao depo, premeštena je u izložbene prostore Galerije, gde je rađen i delimičan popis zbirke.

Popis zbirke je, 2014. godine, rađen delimično, jer materijali i predmeti u kutijama nisu popisivani zbog nedostatka vremena i prostora. Tako da je, praktično, urađena samo revizija popisa iz 2006. godine, sa određenim odstupanjima. Popisani predmeti – slike, grafike i crteži su evidentirani, pre svega, po imenu autora i smeštaju predmeta⁷, a u popisnu listu upisani su sledeći podaci: broj za svakog autora, broj smeštaja, ime i prezime autora slike, naziv predmeta/slike i njene dimenzije, kao i godina/datum izrade, stari inventarni broj i napomena. Svaki predmet iz zbirke, koji je upisan, takođe je i fotografisan. Spisak popisanih predmeta iz umetničke zbirke dalje je služio pri stručnoj obradi i digitalizaciji.

Po muzeološkim propisima za smeštaj i rukovanje muzejskim predmetima, u zavisnosti od vrste muzejskih predmeta koji se u njemu čuvaju, muzejski depo mora da ima odgovarajuću opremu (regali, police, ormari, priručna sredstva i druga potrebna oprema).⁸

U 2015. godini, obezbeđeno je osam stelaža (200 x 115 x 60 cm,

6 Stručno uputstvo o uslovima i načinu čuvanja i korišćenja umetničko-istorijskih dela, Narodni muzej Beograd, br. 198/4, 2001, s. 5

7 Popisna lista umetničke zbirke zajedno sa fototekom služi pre svega za lakše fizičko pretraživanje predmeta u depou.

8 Stručno uputstvo o uslovima i načinu čuvanja i korišćenja umetničko-istorijskih dela, Narodni muzej Beograd, br. 198/4, 2001, s. 5

5 polica), od kojih su tri postavljene u Galeriji – jedna u samom depou, a preostale dve se nalaze u hodniku između depoa i izložbenih prostorija. Izdvojeni hodnik, koji je većih dimenzija, takođe se koristi kao dodatni prostor za skladištenje, pre svega materijala gostujućih izložbi, ali i predmeta koje Muzej ne može da skladišti u depou, odnosno prostoru koji je trenutno označen kao depo.⁹

Ovakvim načinom čuvanja, sa postavljenim pokretnim panelima i stelažama, omogućen je lakši pristup muzejskim predmetima, na kojima je neophodno raditi i dalje, da bi bili u potpunosti obrađeni i digitalizovani. To je ujedno i bio cilj – da se popune pokretni paneli, a ostali predmeti, koji nemaju mesta na panelima, pravilno odlože na dostupno mesto na stelažama i stručno se obrade. Prema Jovanoviću (1994)¹⁰, depoi se ne mogu zatrپavati predmetima i pretvarati u skladišta, nego treba težiti da se materijal u njima raspoređuje i čuva sistematski i smišljeno. Upravo ovim pravilom se rukovode kustosi-dokumentaristi koji brinu o načinu skladištenja i čuvanja predmeta u muzejima i galerijama.

Muzeju vojvođanskih Slovaka je, 22. aprila 2014. godine, svečano uručen softver JIS u Muzeju Vojvodine. 2015. godine, u junu, Muzej uvodi u svoj rad i tehničke uređaje za korišćenje softvera: mrežno skladište – NAS (network attached storage – skladište povezano na računar kroz mrežu) QNAP, model TS-212P i dva hard diska (svaki od 1TB) za snimanje podataka – jedan hard disk montiran je u kutiju servera, a drugi se koristi eksterno za bekap data-baze. Na ovaj način su ostvareni centralizovano skladištenje, organizovanje, deljenje i sinhronizacija podataka u Muzeju.

Krajem 2015. godine, Muzej vojvođanskih Slovaka je započeo proces stručne obrade predmeta umetničke zbirke. Muzej je za potrebe ovog procesa angažovao stručne saradnike iz Muzeja Vojvodine. Ugovorom, koji je potpisana, obezbeđeno je stručno obrađivanje

9 Depo u Galeriji je mala prostorija – 4 x 2m.

10 Miodrag Jovanović, Muzeologija i zaštita spomenika kulture, Beograd, 1994, s. 118

i digitalizovanje jednog segmenta fotografisanih radova¹¹. Ovo je predstavljalo prvi korak u procesu reinventarizacije i digitalizacije u Muzeju vojvođanskih Slovaka. U periodu od 2016. do 2018. godine, digitalizovan je i manji deo etnološke i istorijske zbirke.

Predmeti u Muzeju vojvođanskih Slovaka su razvrstani u tri zbirke: istorijsku, umetničku i etnološku. Istorija i etnološka zbirka muzeja obrađene su u potpunosti (vodi se glavna inventarna knjiga, inventarni karton i fotografija predmeta) i unose se u bazu podataka Jedinstvenog informacionog sistema. Baza je povezana sa objedinjenim Portalom za pretragu kulturnog nasleđa Republike Srbije – Pretraživač kulturnog nasleđa, tako da je naš fond, na ovaj način, dostupan široj javnosti (kultura.rs).

U prvoj polovini 2020. godine, rađena je revizija i reinventarizacija umetničke zbirke. U radu Komisije za popis i reviziju učestvovali su Ana Seč-Pinčir, viši kustos, mr Daniela Trijaška, profesorka likovne kulture, i MA Zdenko Lončar, kustos – dokumentarista. Revizijom zbirke, komisija je ustanovila da se u umetničkoj zbirci Muzeja vojvođanskih Slovaka nalazi ukupno 1196 predmeta. Komisija je konstatovala da se 1189 predmeta nalazi u depou Galerije Zuske Medveđove, a 7 predmeta se nalazi van Muzeja. Tabela koja sledi prikazuje stanje umetničke zbirke nakon revizije.¹²

11 Fotografisano je 234 radova Zuske Medveđove od kojih je 130 stručno obrađeno i digitalizovano.

12 U periodu pisanja ovog teksta (avgust 2020. godine), umetnička zbirka je obogaćena za 35 novih likovnih dela, koja još nisu stručno obrađena i nisu navedena u tabeli.

R.b.	Prezime i ime autora	Broj radova	R.b.	Prezime i ime autora	Broj radova
1.	Agarski Jan	2	32.	Maljah Marija	29
2.	Babjak Ana	2	33.	Maljah-Vizi Zuzana	1
3.	Babilon Garaj Olga	167	34.	Mara Jaromir	1
4.	Baćur Jan	2	35.	Markov Martin	1
5.	Bolf Miško	1	36.	Macedonić Vera	1
6.	Brtka Mira	2	37.	Medveđova Zuska	708
7.	Bubanja Milorad	1	38.	Midlo Viktor Jan	1
8.	Vereski Zuzana	2	39.	Nikolajević Milivoj	1
9.	Vuleković Branislav	1	40.	Opavski Vesna	1
10.	Galamboš Juraj	1	41.	Opavski Jasna	1
11.	Galat Marija	1	42.	Pavelka Štefan	74
12.	Đuragić Giga - Dile	2	43.	Piksijades Ana	12
13.	Đuriš Mihal	1	44.	Pudelka Zvonimir	4
14.	Žerženka Karlo	1	45.	Rejs Benjamin	1
15.	Začko Miloslav	2	46.	Rovnjev Vova Vladimir	1
16.	Jovanović Miljana	1	47.	Rovnjev Labat Vladimir	3
17.	Jonaš Martin	1	48.	Stepanov Vladimir	1
18.	Kapossi	3	49.	Supek Jaroslav	1
19.	Kerac Milan	1	50.	Takač Jan	6
20.	Kiralj Mihal	1	51.	Trijaška (Marko) Daniela	2
21.	Kišgeci Ondrej	1	52.	Trijaška Jan	1
22.	Klatik Jozef	2	53.	Urbanček Vladimir	2
23.	Kopčok V. Ana	1	54.	Uhrik Samuel	24
24.	Kopčok Sandra	1	55.	Fajndović-Malah Ana	17
25.	Kotvaš Ana	1	56.	Hajko Pavel	1
26.	Križan Ivan	7	57.	Hasik Mihal	3
27.	Lakić Aleksandar	1	58.	Hlavač Katarina	8
28.	Lačok Štefan	3	59.	Hlpka Jan	2
29.	Leginj Samuel	1	60.	Cicka Ingrid	1
30.	Ljehotski Karol Miloslav	21	61.	Čanji Pavel	1
31.	Madacki Zdenka Marija	1	62.	Červena Marija	3

R.b.	Prezime i ime autora	Broj radova
63.	Šimović Jaroslav	6
64.	Škuljec Rastislav	1
65.	Šuljan Marija	21
66.	Šuljan Marija ml.	2
67.	Nepoznati autori	18

Prilikom priprema za početak revizije umetničke zbirke, u Galeriji Zuske Medveđove, u izložbeni prostor galerije premešteni su svi predmeti koji nisu imali odgovarajuće mesto u depou, pošto nisu bili na pokretnim panelima ili adekvatno smešteni na stelažama i policama. Prostor depoa i pomoćni prostor, koji će se takođe koristiti za odlaganje umetničkih predmeta, su očišćeni, stelaže su nameštene prema potrebama, a svaka polica je dobila svoju oznaku za smeštaj predmeta.

Komisija je započela reviziju umetničkih predmeta počevši od onih koji su se nalazili na pokretnim panelima u depou galerije, a nakon toga je nastavila rad sa drugim (većim) delom zbirke. Članovi Komisije su postojeći materijal obradili na adekvatan način - svaki predmet je fotografisan i dobio je svoj inventarni broj, koji je isписан na njegovoj poleđini. Cilj revizije je bio da se dobije celovit uvid u stanje umetničke zbirke, te su, tom prilikom, beleženi podaci o predmetima, koji će biti od značaja za proces uvođenja predmeta u bazu JIS-a i stručne obrade od strane budućeg kustosa zbirke ili angažovanog stručnog lica.

Predmeti iz umetničke zbirke su, po određenom sistemu, smešteni u prostoriju za odlaganje i čuvanje predmeta. Određeni broj predmeta, iz ove zbirke, bilo je moguće postaviti na pokretne panele, a ostali predmeti (prvenstveno uramljene slike ili slike na tvrdoj podlozi bez rama) su pravilno smešteni na stelažama. Predmeti (pre svega crteži i slike koje nisu uramljene, a rađene su na platnu, papiru, lesonitu, lepenci, svili) su raspoređeni prema vrsti materijala i uredno su odloženi u kutijama sa zaštitnim beskiselinskim papirom

i nalaze se na stelažama. Svaki panel, stelaža, polica i svaka kutija su precizno označeni, tako da je sada, u svakom trenutku, moguće vrlo brzo pronaći traženi predmet.¹³

Način čuvanja i zaštita predmeta u muzejima smatraju se osnovnom muzejskom delatnošću, jer su muzeji u obavezi da se brinu o kulturnoj baštini. Nakon obavljene revizije, reinventarizacije i smeštaja na odgovarajući način, možemo zaključiti da se predmeti u umetničkoj zbirci čuvaju u skladu sa svim uputstvima i preporukama. Digitalizacija fonda predstavlja jedan vid zaštite i čuvanja predmeta. U ovom periodu se intenzivno vrši digitalizacija svih zbirki u Muzeju vojvođanskih Slovaka, kao i rad na, do sada, neobrađenim predmetima u umetničkoj zbirci.

Literatura:

1. Stručno uputstvo o uslovima i načinu čuvanja i korišćenja umetničko-istorijskih dela, Narodni muzej Beograd, br. 198/4, 2001
2. Miodrag Jovanović, Muzeologija i zaštita spomenika kulture, Beograd, 1994
3. Zapisnik o izvršenoj reviziji umetničke zbirke u Galeriji Zuske Medveđove Muzeja vojvođanskih Slovaka, 2020 (Rešenje br. 708-49-11/2019)
4. Zakon o kulturi ("Sl. glasnik RS", br. 72/2009, 13/2016, 30/2016 - ispr. i 6/2020)
5. Zakon o kulturnim dobrima ("Sl. glasnik RS", br. 71/94, 52/2011 - dr. zakoni i 99/2011 - dr. zakon)
6. Pravilnik o bližim uslovima za digitalizaciju kulturnog nasleđa ("Sl. glasnik RS", br. 76/2018)

13 Zapisnik o izvršenoj reviziji umetničke zbirke u galeriji Zuske Medveđove Muzeja vojvođanskih slovaka (Rešenje br. 708-49-11/2019)

Mgr. Anna Séčová-Pintírová

Bienále slovenských výtvarníkov amatérov v Srbsku 2010 – 2018

V organizácii Galérie Zuzky Medveďovej sa od roku 1991 uskutočňuje prehliadka profesionálnych výtvarníkov, ktorá zoskupuje na jednom mieste vyštudovaných výtvarných umelcov, Slovákov v Srbsku. Je to najprestížnejšie podujatie tohto typu, ktoré sa realizuje každý druhý rok a reprezentuje najnovšie práce výtvarníkov. Ďakujúc jeho kontinuite a uvedomenia si výtvarnej kultúry nášho ľudu výtvarníctvo sa včlenilo do súčasnej slovenskej kultúry ako jedno z jej najaktívnejších častí.

O dve desaťročia neskôr v organizácii galérie sa uskutočnila prvá prehliadka výtvarnej tvorby umelcov amatérov. Podnetom tejto idey bola skutočnosť, že náš slovenský ľud sa vo voľných chvíľach venuje i výtvarníctvu pričom o tom málo kto vie. V každej našej dedine sa nachádzajú ľudia – výtvarníci amatéri, ktorí sa venujú výtvarníctvu zo záľuby, a pritom vytvárajú práce, ktoré by si spoločnosť mala všimnuť. Počet týchto výtvarníkov je omnoho väčší než počet akademických umelcov a môžeme ich odhadnúť takmer na vyše sto. Na základe doterajších údajov bienále zoskupilo 116 výtvarníkov amatérov, čo predstavuje pozoruhodný počet umelcov.

V období od roku 2010 - 2018 sa uskutočnilo úhrnne päť bienále. Bienále slovenských výtvarníkov – amatérov sa koná každý druhý rok. Na bienále amatérov majú sa právo predstaviť slovenskí výtvarníci - amatéri a insitní maliari starší ako 18 rokov z územia Srbska s jednou prácou, ktorú vypracovali v dvojročnom období.

Amatéri výtvarníci sa venujú tým najrozličnejším tématam a technikám: maľbe či kresbe, najčastejšie na ich prácach vidno žánrové scény figúr pri práci, výjavy z každodenného života, krajinky, zátišia,

portréty a tiež i abstraktný výtvarný prejav.

Prvé bienále slovenských výtvarníkov – amatérov sa uskutočnilo v roku 2010, 22. 5. – 30. 6. Táto prehliadka zoskupila 66 autorov z Báčského Petrovca, Hložian, Kulpína, Kysáča, Pivnice, Kovačice, Padiny, Šídu, Vojlovice, Nového Sadu, Boľoviec, Jánošíka a zo zahraničia.

Druhé bienále sa uskutočnilo v dňoch 25. 5. 2012 – 30. 6. 2012. Zúčastnilo sa ho 57 autorov z 13 dedín a to zo Selenče, Odžakov, Padiny, Kovačice, Boľoviec, Kulpína, Kysáča, Aradáča, Starej Pazovy, Hložian, Pivnice, Šabcu a samozrejme z Báčského Petrovca.

Tretie bienále sa uskutočnilo 26. 12. 2014. Počet účinkujúcich bol 12 autorov zo 6 dedín. Boli to autori z Petrovca, Hložian, Kovačice, Kulpína, Kysáča a Padiny. To bienále bolo v podstate výstava pozostávajúca z vybraných autorov, čiže počet výtvarníkov bol obmedzený. Bola to výstava diel autorov amatérov, ktorí dovtedy upútali pozornosť na svoju tvorbu predovšetkým svojím výtvarným prejavom a technikou.

Štvrté bienále bolo verejnosti sprístupnené 17. 12. 2016 – 28. 02. 2017. Na ňom boli prezentované 61 prác 24 autorov. Autori-amatéri prišli z Báčského Petrovca, Hložian, Kulpína, Selenče, Kysáča, Jánošíka, Hajdušice, Erdevíka, Lugu a Kovačice. Pre toto bienále bolo zaujímavosťou to, že v rámci prezentácie boli zahrnutí výtvarníci amatéri zo vzdialenejších, menších prostredí.

Piate bienále slovenských výtvarníkov amatérov bolo v období 28. 12. 2018 – 1. 2. 2019. Toto bienále zoskupilo 20 autorov z 8 prostredí, zo Selenče, Pivnice, Kysáča, Báčského Petrovca, Hložian, Kulpína, Kovačice a Padiny. V tom roku výstava bola umiestnená vo výstavných miestnostiach Turistickej organizácie Báčsky Petrovec (v Galérii Zuzky Medveďovej bola iná výstava v tom termíne) a na organizácii bienále sa podieľalo Združenie petrovských výtvarných umelcov.

Z rekapitulácie vidno, že pravidelná spoločná výstava slovenských výtvarných zanietencov v Srbsku prináša vždy niečo nové a je sa z nej na čo tešiť. Niektorí výtvarníci vystavujú na tomto podujatí už pravidelne a niektorí sporadicky. Viac ako polovica maliarov nám však prichádza z Báčského Petrovca, Hložian a Kysáča, z prostredí,

[64]

*Mgr. Anna Séčová-Pintírová: Bienále slovenských výtvarníkov amatérov
v Srbsku 2010 – 2018*

v ktorých je náš výtvarný amaterizmus najsilnejší. Hlavným cieľom a úlohou organizovania bienále slovenských výtvarníkov amatérov je zaznamenať, prezentovať a priblížiť širšej verejnosti umelecké záujmy a výtvarné prejavy jednotlivcov v našich prostrediach. Je veľmi dôležité zdôrazniť, že cieľ sa splnil a kontinuita tohto výtvarníckeho podujatia, ktoré určite má svoju budúcnosť je zachovaná. Šieste bienále slovenských výtvarníkov amatérov sa plánuje usporiadať v roku 2020 a jeho uskutočnením sa kontinuita neruší.

Účastníci 4. bienále slovenských výtvarníkov amatérov roku 2016

Ana Seč-Pinćir

Bijenale slovačkih likovnih umetnika amatera u Srbiji 2010 – 2018.

U organizaciji Galerije „Zuzka Medveđova“ se od 1991. godine organizuje smotra profesionalnih likovnih umetnika, koja na jednom mestu okuplja akademske likovne umetnike, Slovake u Srbiji. To je najprestižnija manifestacija te vrste koja se realizuje svake druge godine i reprezentuje najnovije radove likovnih umetnika. Zahvaljujući njenom kontinuitetu i svesti našeg naroda o likovnoj kulturi, likovna umetnost se uvrstila u savremenu slovačku kulturu kao jedan od njenih najaktivnijih delova.

Dve decenije kasnije u organizaciji galerije organizovana je prva smotra likovnog stvaralaštva umetnika amatera. Povod za ovu ideju bila je činjenica da naš slovački narod svoje slobodno vreme posvećuje i likovnoj umetnosti, pri čemu o tome malo ko zna. U svakom našem selu se nalaze i ljudi – likovni umetnici amateri, koji su posvećeni likovnoj umetnosti iz zadovoljstva, a pritom stvaraju radove na koje bi društvo trebalo da obrati pažnju. Broj ovih likovnih umetnika je mnogo veći nego broj akademskih umetnika i možemo ih proceniti gotovo na preko stotinu.

Na osnovu dosadašnjih podataka bijenale je okupilo 116 likovnih umetnika amatera, što predstavlja značajan broj umetnika.

U razdoblju od 2010. do 2018. godine realizovano je ukupno pet bijenala. Bijenale slovačkih likovnih umetnika amatera se održava svake druge godine. Na bijenalu amatera imaju pravo da se predstave slovački likovni umetnici amateri i naivni umetnici stariji od 18 godina sa teritorije Srbije, sa jednim radom koji je nastao tokom dvogodišnjeg perioda.

Amateri likovni umetnici posvećuju pažnju najrazličitijim temama i tehnikama: slikanja ili crtanja, najčešće su na njihovim radovima uočljive žanrovske scene figura pri radu, prizori iz svakodnevnog života, krajolici, mrtve prirode, portreti, a takođe i apstraktni likovni izraz.

Prvo bijenale je održano u periodu od 22. 5. do 30. 6. 2010. godine. Ova smotra je okupila 66 autora iz Bačkog Petrovca, Gložana, Kulpina, Kisača, Pivnice, Kovačice, Padine, Šida, Vojlovice, Novog Sada, Boljevaca, Janošika i iz inostranstva.

Drugo bijenale je održano u danima od 25. 5. do 30. 6. 2012. Učestvovalo je 57 autora iz 13 sela i to iz Selenče, Odžaka, Padine, Kovačice, Boljevaca, Kulpina, Kisača, Aradca, Stare Pazove, Gložana, Pivnica, Šapca i, naravno, iz Bačkog Petrovca.

Treće bijenale je održano 26. 12. 2014. Učestvovalo je 12 autora iz 6 sela. Bili su to autori iz Bačkog Petrovca, Gložana, Kovačice, Kulpina, Kisača i Padine. To bijenale je u suštini bila izložba sastavljena od izabralih autora, odnosno broj likovnih umetnika je bio ograničen. To je bila izložba dela autora amatera koji su do tada privlačili pažnju na svoje stvaralaštvo prvenstveno svojim likovnim izrazom i tehnikom.

Četvrto bijenale je za javnost upriličeno u periodu od 17. 12. 2016. do 28. 2. 2017. Na njemu je predstavljen 61 rad 24 autora. Autori amateri su došli iz Bačkog Petrovca, Gložana, Kulpina, Selenče, Kisača, Janošika, Hajdučice, Erdevika, Luga i Kovačice. Za ovo bijenale je zanimljivo to što su u okviru prezentacije bili objedinjeni likovni umetnici amateri iz udaljenijih, manjih sredina.

Peto bijenale slovačkih likovnih umetnika amatera bilo je u periodu od 28. 12. 2018. do 1. 2. 2019. Ovo bijenale je okupilo 20 autora iz 8 sredina: iz Selenče, Pivnica, Kisača, Bačkog Petrovca, Gložana, Kulpina, Kovačice i Padine. Te godine izložba je bila smeštena u izložbenim prostorijama Turističke organizacije Bački Petrovac (u Galeriji "Zuzka Medveđova" je bila druga izložba u tom terminu), a u organizaciju bijenala se uključilo Udruženje petrovačkih likovnih umetnika.

Iz rekapitulacije je uočljivo da redovna zajednička izložba slovačkih likovnih umetnika amatera u Srbiji donosi uvek nešto novo

i na sveukupno zadovoljstvo. Neki likovni umetnici već redovno izlažu na ovim manifestacijama, a neki sporadično. Više od polovine slikara nam dolazi iz Bačkog Petrovca, Gložana i Kisača, iz sredina u kojima je naš likovni amaterizam najsnažniji. Glavni cilj i uloga organizovanja bijenala slovačkih likovnih umetnika amatera je obeležavanje, prezentovanje i približavanje široj javnosti umetničkih interesa i likovnih izraza pojedinaca u našim sredinama. Veoma je važno naglasiti da je cilj ispunjen, te da je sačuvan kontinuitet ove likovne manifestacije, koja zasigurno ima svoju budućnost. Organizacija šestog bijenala slovačkih likovnih umetnika amatera planira se 2020. godine, tako da se njegovim održavanjem kontinuitet ne prekida.

Annamária Boldocká-Grbičová

Logistika a mantinely obrazárne

Svet je ohromné miesto kam sa narodiť! Nositel literárnej ceny Angelus 2019 za najlepšiu stredoeurópsku knihu Georgi Gospodinov vrvá: „*Biče da sam izabran da budem ljudsko biče*“. Parafrázujem a poviem, - asi som bol zvolený byť menšinový človek, ktorý si sám sebe nastokáva putá, vrvá mysliteľ László Végel. Menšinový človek je v hraničných situáciach, pohybuje sa vo vymedzených hraniciach, mantineloch. *Niest' bremeno a spievať*, to vedel Michelangelo. A to vie, ajhľa, aj menšinovec, tento absurdný hrdina! Práve v hraničných situáciach, kedy človek prežíva stav beznádeje, zúfalstva a hnusu sa odhaluje jeho podstata, tvrdia existentialisti. A menšinovec je boží proletár, v jeho prípade sa romantická múdrost stretáva s moderným hrdinstvom.

Tie mantinely z názvu tohto rozjímania nad 30. výročím, poetizmom povedané, obrazárne – Galérie Zuzky Medvedovej, chápať treba dvojako: ako zreteľne stanovené hranice, organizovanú produkívnu činnosť, ako byť zastrešený, patriť niekam a inštitucionalizovať profesionálnu výtvarnícku elitu. Treba sa tu rázne odpútať od pojmu getoizácia až rezervácia, ako sa to, v celej veci menšinovcov, ironicky, nálepkuje. Ved' dokonca, podmienečne povedané, getoizácia sa dnes v určitomsi ponímaní netýka len otázky národnostných komunít, žijúcich na periférii záujmu dvoch národov, kedže v prúdení neofeudálneho sveta plnom emigrácií a reemigrácií sú getoizovaní exploatovaní v svetových dravých korporáciách a koncernoch, kým lobbies a elity, vyciiciavači sa „čudujú“. Alebo tobôž upozorňujú na globálne oteplovanie.

Mantinel v druhom význame je aj zvýšený okraj hracej plochy. A tu ide o manévrovanie! Ako sa kedy lopta odbíja a trafi, kam má! Estetika 21. storočia je založená na digest verziách. Po prvýkrát v histó-

rii sme sa stali skutočnými súčasníkmi všetkých ľudí planéty, pretože prostriedky komunikácie a informácie sa stali takmer všemocnými. Tie nukajú zjednodušenie, zhadzovanie, až ľahkosť a lacnotu. Ľudia už nepotrebuju nič prehĺbenejšie, studióznejšie spoznávať, modernista Mallarmé sa z kozmického krásna díva a nie sme si istí, že sa mu pozdáva to, na čo sa zvrhlo jeho poetické gesto-založené na ponímaní, že netreba pomenovať vec priamo, ale znakom, symbolom, lebo priamym pomenovaním sa strácajú ¾ pôžitku postupného odhalenia. Zvrhlo sa na mém, čo je forma vizuálneho virtuálneho aforizmu, ktorý ponúkne chvíľkový úškrn, bez premýšľania a hodnotenia. V dnešnej zmechanizovanej civilizácii vlastníckych povedov si ľudia berú, kupujú hotové veci. Prednedávnom, to sa priznávam, i mňa zaujala kovová myšlienka tejto - hotovej veci, v podobe nasledujúceho mému: *Život je ťažký, ale to prejde!* Príležitostne ho parafrázujem: menšinový život je ťažký, ale to prejde! Tak plynne chytrák čas. A je čoraz menej času pre nás! Scvrkávame sa, nemáme kritickú masu a intelektuálnu presilu.

Vrátime sa tu k opodstatneniu ďalšieho slova z nastolenej témy. Logistika. Všetko je to aj o tej logistike a o tom manévrovaní. Pred tridsiatimi rokmi ešte bolo času! Dovolím si tu trošku zavtipkovať a poviem verš skupiny Zabranjeno pušenje: „*stari izaš'o u grad po još logistike!*“ Nie náhodou z nich citujem, koncom 80. rokov 20. st. potentáti, okrem iných – tu prítomní a bohuznámi - Vladimír Valentík a Pavel Čáni- s takýmto predsa vzatím vošli dnu, do priestorov bývalej školy, kde Zuzka Medvedčová po prvýkrát vystavovala, a odštartovalo to! Ako inak mali, len konáť- v írečtom zmysle ponímania - na základe prikutia k plebejskej, luteránskej výchove – pracovať, makať - cieliaci na elitistickú kultúru a takpovediac vyššiu vernosť. Otvárať sa svetu. Sledovať tendencie a gestá, obopnúť prehľad, vývoj a charakteristiky výtvarníckeho života Slovákov vo Vojvodine a možnosti jeho prezentácie a percepcie v širšej spoločnosti, vrátane školských osnov.

Pozrite sa, bol tu ten Zuzkin závet ako svätožiara a v ňom sa stelesnili aj všetky úsilia sprvu neartikulovanej snahy jednotlivcov milovníkov umenia, aktivistov Galérie Blatno, aj predchádzan-

júca bohatá výstavná činnosť umeleckej zložky Národného múzea v Petrovci. A vznikla výsostná inštitúcia, ktorá zaznamenala bohatú výstavnú činnosť, viac ako stovku samostatných, kolektívnych, spomienkových a retrospektívnych výstav, na ktorých vystavovali profesionálni, akademickí a insitní umelci, ako aj maliari – amatéri z domova a zahraničia. Galéria vlastní aj cenné zbierky najstaršej generácie umelcov v týchto končinách. Bienále sú tiež významné pre samotných profesionálnych výtvarných umelcov – Slovákov. Prihlásiť sa novými cyklami a novými nepokojmi.

To, čo osobne kvitujem na tej logistike galérie, to je fakt, že sa v rámci jej mantinelov dosiahlo navyše. Dosiahlo sa stanovený cieľ výtvarníkov, ale i systematický vplyv na generácie súčasníkov galérie, intelektuálov v širšom slova zmysle a na ich omnipotencie. Galéria vždy bola totiž imaginárna strecha nad hlavou, mienkovorné prostredie, intelektuálne zázemie. Výtvarné umenie je, okrem hudby najuniverzálnejšie a bezbrehé.

Nové generácie slovenských intelektuálov si tu prišli formovať svetonázor, rozvíjať kritickú myseľ, rozvahu a odvahu. Zaslúžiť si a zachovávať vysoko nastolené priečky, postupnosť a to známe šuster, drž sa kopyta! A aj takí, čo to vedeli pretromfnúť a dostať sa, vďaka osobným prisluhovaním po artefakty. Akokoľvek, táto logistika zaslúžilých aktivistov, určite zapríčinila, že sa viacmenej vyspelo formovaný menšinovec tu, v galérii, cíti v centre sveta. Tinom Ujevičom povedané *Un jenom žive nemiru pobratimstva lica u svemiru*.

Bývala mocná. Kto nám dnes káže chytať v žite? Kto zapáli žito? Estetika 21. storočia sa zvrhla aj na: nie je viac komu! Pre koho. Sme, Dr. Máriou Myjavcovou povedané, odídencami od svojeti. A naviac, odídenci od elementárnych princípov ľudskosti. Etiky a estetiky. Človek sa programovo aj tak stratil ešte u Becketta. Prišli sme po prah dnešného umenia. Jeho hlavný problém je nemohúcnosť, alebo ťažkosť ponúknutť nové ideály, tak veľmi potrebné. V tom suchu ideálov kríza umenia je vlastne kríza sociálnej a mravná, vraví Dragan Nedeljković. Naštastie, nesmierne sú cenné rezervy umenia: v ňom sa čas meria na iný spôsob –mŕtvi večne žijú, zatial čo reálne živí sú

pričasto vlastne mŕtvi, i keď trovia darmo cenný papier...

Zvonku zatrpknutí mydlovými operami, bratríčkováním a pri-sluhovaním politickým elitám, v týchto mantineloch galérie sme ako tak ochránení. Čo najnovšie generácie so sklonenými hlavami /nad mobilmi/ do galérie priláka? Aká logistika? Rúfusove verše?

A prosíme si o to.

August Renoir

*sa priväzuje o štetec:
na chvíľku ešte, Bože,
uviaž nás aspoň na chvost
trojskeho koňa.*

Prajem si, v mene takýchto votrelcov galérie, byť trebárs jeden z jej mantinelov, svojráznych štítov, ktoré budú morálnej oporou a podporou výtvarníckych diel, činov, udalostí, akcií, inštruktáží, happeningov a skutkov, ktoré budú odbíjať prípadné falošne, zlé ĭahy a smerovať do tromfov pretrvávania v ďalších obdobiach!

Annamária Boldocká s dcérou a sestrou pri otcovom portróte,
ktorý namaľoval Mr. Pavel Čáni (prvý zľava)

Anamarija Boldocki-Grbić

Logistika i galerijske mantinele

„Svet je odlično mesto gde se možeš roditi!“ Dobitnik književne nagrade Angelus 2019. za najbolju srednjoevropsku knjigu, Georgi Gospodinov, kaže: „Biće da sam izabran da budem ljudsko biće.“ Parafraziraću i reći – biće da sam izabran da budem manjinski čovek, koji sam sebi nameće okove, kao što kaže mislilac Laslo Vegel. Manjinski čovek je čovek graničnih situacija, kreće se u ograničenim okvirima, mantinelama. „*Nositi breme i pevati*“, to je Mikelanđelo znao. A to zna, gle, i manjinski čovek, taj absurdni junak! Upravo u graničnim situacijama, kada čovek proživljava stanje bez nade, stanje očajanja i gađenja, otkriva se njegova suština, kako tvrde egzistencijalisti. A manjinski čovek je božji proleter, u njegovom slučaju se romantičarska mudrost susreće sa modernim herojstvom.

Mantinele, iz naziva ovog promišljanja nad 30-tom godišnjicom Galerije „Zuzka Medveđova“, poetski rečeno, galerijske – treba shvatiti dvojako: kao jasno ustanovljene okvire, organizovanu produktivnu delatnost, te kako pripadati negde i institucionalizovati profesionalnu likovnu elitu. Treba se odlučno otrgnuti od pojma getoizacija ili rezervacija, kako se to manjinskim ljudima ironično „prišiva“. Naposletku, uslovno rečeno, getoizacija se danas zasigurno ne tiče samo pitanja nacionalnih zajednica koje žive na periferiji interesa dvaju naroda, kada su u strujanjima neofeudalnog sveta punom emigracija i reemigracija getoizirani eksplorativni u svetskim grabljivim korporacijama i koncernima, dok se lobiji i elite iscedeđivači iščuđavaju. Ili, pak, upozoravaju na globalno otopljavanje.

U drugom značenju, mantinela je izdignuta ivica površine za igru. A tu je reč o manevrisanju! Kako će se i gde kugla odbiti i pogoditi, gde treba! Estetika 21. veka je zasnovana na skraćenim verzijama. Po

prvi put u istoriji smo postali istinski savremenici svih ljudi na planeti, jer su uslovi komunikacije i informacije postali gotovo svemoćni. Oni nude uprošćavanje, čak lakoću i jeftinoću. Ljudima više nije potrebno nikakvo produbljenje, studiozno spoznavanje; modernista Mallarme posmatra iz kosmičke lepote, te nismo sigurni da mu se čini to na šta se sveo njegov poetski moto – zasnovan na shvatanju da predmet ne treba imenovati direktno, već pomoću znaka, simbola, jer se neposrednim imenovanjem gube $\frac{3}{4}$ zadovoljstva postepenog otkrivanja. Sve se svelo na mim, što predstavlja formu vizuelnog, virtuelnog aforizma, koji izmamljuje trenutni „kez“, bez promišljanja i vrednovanja. U današnjoj mehanizovanoj civilizaciji vlasničkih nagona, ljudi uzimaju, kupuju gotove proizvode. Nedavno, priznajem, i mene je okupirala misao ovog – gotovog proizvoda, u obliku sledećeg mima: „Život je težak, ali proći će!“ Prigodno ću ga parafrarati: manjinski život je težak, ali proći će! Tako teče prevezjanac vreme. A sve je manje vremena za nas! Sve više se skupljamo, nemamo kritičku masu i intelektualnu nadmoć.

Vratimo se obrazlaganju navedene reči iz zadate teme. Logistika. Sve ovo je i o toj logistici i o tom manevrisanju. Pre trideset godina je još bilo vremena! Dozvoliću sebi da se malo našalim citirajući stih grupe „Zabranjeno pušenje“: „*Stari izašao u grad po još logistike!*“ Ne citiram je slučajno; krajem 80-ih godina 20. veka, vladaoci, sem ostалиh – ovde prisutni i bogupoznati – Vladimir Valenčik i Pavel Čanji, sa takvom namerom su ušli unutra, u prostorije bivše škole, u kojima je Zuska Medveđova prvi put izlagala, i sve je počelo! Kako su drugačije mogli samo da rade – u pravom smislu poimanja – na osnovu pribegavanja plebejskom, luteranskom modelu vaspitanja – raditi, dirinčiti – ciljajući na elitističku kulturu i višu vernost. Otvoriti se svetu. Slediti tendencije i postupke, obuhvatiti pregled, razvoj i karakteristike likovnog života Slovaka u Vojvodini, te mogućnost njegove prezentacije i percepcije u širem društvu, uključujući školske osnove.

Pogledajte, tu se nalazio onaj Zuskin testament kao oreol, a u njemu su se ovaplotile i sve težnje prvobitno neartikulisanih napora pojedinaca, ljubitelja umetnosti, aktivista Galerije „Blatno“,

kao i pređašnja bogata izložbena aktivnost umetničke komponente Narodnog muzeja u Petrovcu. A nikla je veličanstvena institucija koja je obeležila bogatu izložbenu delatnost, preko stotinu samostalnih, kolektivnih, spomen i retrospektivnih izložbi, na kojima su izlagali profesionalni, akademski i naivni umetnici, kao i slikari-amateri iz zemlje i inostranstva. Galerija poseduje i cenjene zbirke najstarije generacije umetnika iz ovih krajeva. Bijenala su takođe značajna za pojedinačne profesionalne likovne umetnike – Slovake. Prijaviti se sa novim ciklusima i novim nemirima.

Ono što se posebno potvrđuje u toj logistici galerije jeste činjenica da se u okviru njenih mantinela postiglo više od očekivanog, dostignut je ustanovaljeni cilj likovnih umetnika, ali i sistematski upliv na generacije savremenika galerije, intelektualaca u širem smislu reči i na njihove omnipotencije. Galerija je uvek bila takoreći imaginarni krov nad glavom, idejno stvaralačka sredina, intelektualno zaleđe. Likovna umetnost je, sem muzike, najuniverzalnija i bezgrešna.

Nove generacije slovačkih intelektualaca su tu došle da formiraju pogled na svet, razvijaju kritičku misao, razboritost i smelost. Da zasluže i očuvaju visoko postavljene lestvice, postepenost, i ono poznato; „šuster, drž' se kopita!“ A i takvi koji su to znali da nadmaše i, zahvaljujući vlastitom ulagivanju, domognu se artefakata. Kako god, ova logistika zaslužnih aktivista očigledno je uticala da se, manje-više formirani manjinski čovek, ovde, u galeriji, oseća kao u centru sveta. Kako bi to rekao Tin Ujević: „*U njenom žive nemiru pobratimstva lica u svemiru.*“

Bila je snažna. Ko će nam danas reći da lovimo u žitu? Ko će zapaliti žito? Estetika 21. veka se svela i na: nije više kome! Za koga. Mi smo, što bi dr Marija Mijavec rekla, emigranti iz domovine. A najviše iseljenici od elementarnih principa ljudskosti. Etike i estetike. Čovek se programski ionako izgubio još kod Beketa. Stigli smo do praga današnje umetnosti. Njegov glavni problem je nemogućnost ili teškoća da se ponude novi ideali, tako veoma potrebni. Dragan Nedeljković kaže da je u toj suši ideała kriza umetnosti zapravo društvena i moralna kriza. Srećom, rezerve umetnosti su neizmerno vredne: u njoj se

vreme meri na drugi način – mrtvi večno žive, dok su realno živi često u stvari mrtvi, te besplatno troše dragoceni papir...

Spolja zatrpani sapunicama, bratskim i ulizičkim političkim elitama, u ovim mantinelama galerije smo kako-tako zaštićeni. Šta najnovije generacije sa spuštenim glavama /nad mobilne telefone/ privlači u galeriju? Kakva logistika? Rufusovi stihovi?

I molimo se za to.

*Ogist Renoar
vezuje se za četkicu:
na tren još, Bože,
priveži nas makar za rep
trojanskoga konja.*

Želim, u ime ovakvih uljeza u galeriji da budem makar jedna od njenih mantinela, svojevrsnih štitova, koji će biti moralni oslonac i podrška likovnim delima, postupcima, događajima, akcijama, instrukcijama, hepeninzima i činovima, koji će da najavljuju eventualno lažne, loše poteze i usmeravaju ka džokerima trajanja u budućim razdobljima.

Michal Ďurovka

Galéria Zuzky Medveďovej z môjho uhla

Tak trochu citový bude postup, akým sa pokúsim interpretovať moje jedinečné spomienky, z 30 ročného kaleidoskopu jestvovania Galérie Zuzky Medveďovej v Báčskom Petrovci, a samozrejme že i neoblomne subjektívny. Bude to presnejšie povedané, dynamický postup oka vnímateľa.

Živo si spomínam na prvé stretnutie s tvorbou našej prvej akademicky školenej maliarky, a paralelne i na začiatky Galérie Zuzky Medveďovej v roku pre jej galériu jubilejnou. Ako žiaci tretieho ročníka osvetového smeru na Gymnáziu Jána Kollára v Báčskom Petrovci, v októbri roku 1989, dve hodiny výtvarnej výchovy s profesorom Pavlom Čánim boli venované návštive prvej historickej výstavy v novootvorenej Galérii Zuzky Medveďovej. Výstava 54 obrazov Zuzky Medveďovej, ktoré vtedy tvorili prvú stálu expozíciu. Iba teraz si uvedomujem, že som vtedy mal jedinečnú príležitosť vidieť toto inšpirujúce dielo našej maliarky a to iste v nemalej miere vplývalo zotrvať v cieli sedemnásťročného stredoškoláka, jedného dňa stať sa výtvarným umelcom.

Olejomalaľbu *Slovenská svadba v Petrovci* som teda premiérne prvýkrát mal možnosť vidieť tesne po otvorení samotnej Galérie Zuzky Medveďovej v roku 1989 a najnovšie poslednýkrát nedávno, počas 20. výtvarného táboru Makovička, na ktorom som sa zúčastnil so žiakmi ZŠ Ľudovíta Štúra z Kysáča, kde toho času pracujem ako výtvarný pedagóg.

A obraz Svadby beží...

Prečo je svet pestrý a ľudia farební, keď všetky ich tiene majú rovnakú farbu?

Aby sa na tomto plátne ujal život, Zuzka naň kladie obilie, holuby i bozky, kladie naň krásu vo svojom najírečitejšom vydaní. Je tu i neha, i dôvera podanej ruky, rozospievaná nádej so zaviazanými očami, ba i vrásky a zbelené vlasy pod ručníkom, odkvitnuté telo, ... rozihrané

kone, sila, mladosť, tiež únava a nové zlaté časy, kruté a krátke.

Farby: modrá, zelená, biela, červená, čierna, žltá, sivá.

Modrá - uvoľňujúca, podporujúca pocit nekonečnosti a túžby, nesmrteľnosti, ticha a ušľachtilosti.

Zelená - jemná, zmierňujúca, označujúca vnútorný pokoj.

Biela - farba svetla, rozšírila priestor a vyvolala pocit šírky a úcty, čistoty, nevinnosti, poriadku.

Červená - nápaditá, je tu aby zdvihla náladu, radosť, lásku, veselosť, ohnivosť.

Čierna - niekedy vyvoláva pocit prázdnотy a strachu, inokedy dáva dojem hĺbky priestoru. Symbolizuje tajomnosť, smútok.

Žltá - farba svetla a slobody.

Sivá - mierna a vážna, v spojení s inými farbami môže pôsobiť príjemne a vznešene, pripomínajúc pokoru, ničotu, chudobu.

Zeleň i sneh, čo nás kolísali, noc so svojou tajomnosťou, s útržkami snov, narušený rozum i celá váha súcitného a nádherného sveta. Svadba je udalosť, ktorá približuje ľudí k myšlienkovým hodnotám predkov, i k budúcim generáciám. A zasa vtip a irónia. Usmievanie a smiech. Ak sú naozaj pôsobivé, zasahujú bytostné hĺbky s rovnakými dôsledkami ako dráma. Očistujú ...

Ale pohľad neprestane sledovať scénu ani neskôr. Až do konca smiechu, usmievania, irónie, vtipu, ... Problémy, pocity, udalosti okolitého sveta, tu vo dvore. Všetko je tu uložené. Pri minimálnej prítomnosti, až neprítomnosti dej, dialógov a napäťa, v jednoduchých a taktiež metaforických záberoch. Áno, naozaj uložené, lebo všetko pôsobí pokojne, tak väčšinou typicky usporiadane a zdržanlivo.

Zábery plné vnútorných monológov maliarky, ktoré sú záznamom myšlienok vo forme nedokončených výpovedí, otázok, ktoré si môže aj dnes klášť mladucha, ženich, matka, otec, človek. A najmä človek maliar. Človek s výrazným sklonom k vizuálnemu nazeraniu na svet, akým azda Zuzka Medveďová bola.

Estetické a duchovné hodnoty, ktoré pozorovateľovi ponúka olejomal'ba *Slovenská svadba v Petrovci*, môžu mať premenlivý charakter závislý od dobového vkusu, spoločenských noriem, i od dobové-

ho cítenia. Ale nech už *Svadba* svojím obsahom a podstatou smeruje k hlbokej vážnosti, či k nadľahčujúcemu humoru, človeka zakaždým obohatí. Ako pred tridsiatimi rokmi na hodine výtvarnej, tak i teraz, so žiakmi počas 20. výtvarného táboru Makovička...

O niekoľko týždňov neskôr znova výtvarná s Čánim v galérii. Tentoraz nosíme sklá z našej učebne na pôžičku do galérie, lebo tam nepostačí počet skiel pre profesorove grafiky. Mali sme nekaždodennú česť umývať a leštiť sklá určené pre retrospektívnu výstavu grafík Pavla Čániho. Tiež jedna neopakovateľná skúsenosť a samozrejme obohacujúca. Prvýkrát stretnutie naživo s grafikou.

O rok už ako štvrtáci maturanti, znova pokračujú návštevy galérie. Živo si spomínam na samostatnú výstavu malieb a grafík Martina Kizúra, ako i na kolektívnu tematickú výstavu malieb, kresieb a grafík na tému Chmeľu.

Na Akadémii umení v Novom Sade, jedného inšpirujúceho dňa v novembri 1991, Ďula Šanta ma pozval na vernisáž 1. bienále slovenského vojvodinského výtvarného umenia Petrovec '91, v Báčskom Petrovci. Samozrejme, neváhal som a bol som súčasťou jednej historickej udalosti, aj keď vtedy iba ako študent prvého ročníka akadémie a pozorovateľ.

Pozorovateľom som bol aj 16. mája roku 1992 na atraktívnej a nezabudnuteľnej spoločnej výstave študentov II. ročníka Akadémie v Novom Sade u prof. Bogdanky Poznanovičovej, invenčných kníh objektov, pod názvom Liber.

A tak študujúc maliarstvo stretával som sa s mnohými tajomstvami osudov ľudí aj prostredníctvom mnohých ďalších výstav v Galérii Zuzky Medveďovej. Tisícorakými obmenami podania toho nedefinovateľného čo môže nosiť iba umelec v sebe, mi ponúkli aj: Oľga Babylonová-Garayová, Martin Jonáš, Ivan Križan, Michal Kiráľ, Mária Galátová-Čirovičová, Ján Bačúr, Pavel Pop, Alžbeta Čížiková, Mira Brtková, Jozef Klátik, Ján Agarský, Karol Miloslav Lehotský, Ján Stupavský, Miško Bolf, Ján Husárik, Rastislav Škulec, Ján Chlpka, Daniela Triašková, Štefan Pavelka, Anna Babiaková, Zvonimír Pudelka, Zuzana Chalupová, Miroslav Cipár, Saňa Stvorcová, ...

Najviac som sa predsa tešil na stretnutia s tvorivým rozpätím kysáčskych akademických maliarov: Viery Fajndovičovej-Súdiovej, Márie Gaškovej, Jaroslava Šimoviča, Milana Súdiho, Zdenky Márie Madackej, a samozrejme fotografa Michala Madackého.

Od roku 1997 som sa stal kamienkom v mozaike všetkých ďalších ročníkov bienále slovenských výtvarníkov. Roku 2003 spoločná tematická výstava – Akt v slovenskom vojvodinskom výtvarnom umení 20. storočia obsahovala aj moje práce. A v Noci múzeí 18. mája 2013 som sa konečne dožil vlastnej vernisáže v Galérii Zuzky Medveďovej – samostatnej výstavy obrazov, ktorú otvárali moji bývalí profesori na gymnáziu Pavel Čáni a Vladimír Valentík, ktorý v nasledujúcich rokoch otvoril ďalších mojich 14 samostatných výstav, v rôznych iných galériach ako v Srbsku, tak i na Slovensku a dokonca i vo Švajčiarsku. Roku 2018 sa riaditeľke Múzea vojvodinských Slovákov Anne Séčovej-Pintírovej podarilo vtesnať do kalendára výstav aj moju ďalšiu samostatnú výstavu – Portréty. Dúfam, že sa moja výtvarná tvorba aj v budúcnosti stretne s milovníkmi umenia v Galérii Zuzky Medveďovej, v galérii v ktorej každá jej výstava zasaahuje hlboko do jadra pocitov človeka.

Otvorenie výstavy Portréty Michala Ďurovku roku 2018

Mihal Đurovka

Galerija „Zuzka Medveđova“ iz mog ugla

Onako, pomalo osećajan će biti postupak kojim ću pokušati da interpretiram svoje jedinstvene uspomene iz tridesetogodišnjeg kaleidoskopa postojanja Galerije „Zuzka Medveđova“ u Bačkom Petrovcu, a dakako i neumoljivo subjektivan. Biće to, tačnije rečeno, dinamičan zahvat oka posmatrača.

Živo se sećam prvog susreta sa stvaralaštvom naše prve akademski obrazovane slikarke, a uporedo sa njim i početaka Galerije „Zuzka Medveđova“ u jubilarnoj godini za njenu galeriju. Kao đacima trećeg razreda prosvetnog smera u Gimnaziji „Jan Kolar“ u Bačkom Petrovcu, u oktobru 1989. godine, dva časa likovnog vaspitanja sa profesorom Pavelom Čanjijem bila su posvećena poseti prvoj istorijskoj izložbi u novootvorenoj Galeriji „Zuzka Medveđova“. Izložba „54 slike Zuske Medveđove“, koje su tada činile prvu stalnu postavku. Tek sada shvatam da sam tada imao jedinstvenu priliku da vidim ovo inspirativno delo naše slikarke i to je zasigurno u nemaloj meri uticalo da istrajem u cilju koji sam kao sedamnaestogodišnji srednjoškolac zacrtao, da jednoga dana postanem likovni umetnik.

Ulje na platnu „Slovačka svadba u Petrovcu“ imao sam priliku, dakle, premijerno, prvi put da vidim neposredno posle otvaranja samostalne Galerije „Zuzka Medveđova“ 1989. godine, a poslednji put nedavno, tokom 20. Likovne kolonije „Makovička“, na kojoj sam učestvovao sa učenicima Oš „Ljudovit Štur“ u Kisaču, gde radim kao likovni pedagog.

A slika „Svadbe“ beži...

Zašto je svet šaren, a ljudi raznobojni, kad sve njihove seni imaju istu boju?

Da bi se na ovom platnu desio život, Zuska na njega stavlja žito, golubove i poljupce, stavlja u njega lepotu u svom najrečitijem izdanju. Tu je i nežnost, i poverenje pružene ruke, raspevana nada sa zavezanim očima, pa i bore i posedela kosa pod maramom, ocvalo telo, ... razigrani konji, snaga, mladost, takođe umor i nova zlatna vremena, okrutna i kratka.

Boje: plava, zelena, bela, crvena, crna, žuta, siva.

Plava – opuštajuće, ohrabrujuće osećanje beskonačnosti i čežnje, besmrtnosti, tišine i čestitosti.

Zelena – blaga, umirujuća, označava unutrašnji mir.

Bela – boja svetlosti, raširila je prostor i izazvala osećaj širine i poštovanja, čistote, nevinosti, reda.

Crvena – napadna, tu je da bi podigla raspoloženje, radost, ljubav, veselje, vatrenost.

Crna – nekada izaziva osećaj praznine i straha, drugi put pruža utisak dubine prostora. Simbolizuje tajanstvenost, tugu.

Žuta – boja svetlosti i slobode.

Siva – mirna i ozbiljna, u spoju sa drugim bojama može da deluje prijatno i uzvišeno, opominjujući na pokornost, ništavilo, siromaštvo.

Zelenilo i sneg što su nas ljudiškali, noć sa svojom tajanstvenošću, sa parčićima snova, uz nemireni um i čitave terazije saosećajnog i veličanstvenog sveta. Svatba je događaj koji približava ljudi idejnim vrednostima predaka i budućih generacija. I opet vic i ironija. Osmehivanje i smeh. Ako su zaista delotvorne, obuhvataju egzistencijalne dubine sa istim posledicama kao drama. Pročišćuju...

Ali pogled neće prestati da prati scenu ni kasnije. Sve do kraja smeha, osmehivanja, ironije, vica,... Problemi, osećaji, zbivanja okolnog sveta, tu, u dvorištu. Sve je tu pohranjeno. Pri minimalnom prisustvu, pa i u odsustvu događaja, dijaloga i napetosti, u jednostavnim, ali takođe i metaforičkim kadrovima. Da, zbilja pohranjene, jer sve deluje spokojno, tako tipično uređeno i uzdržano.

Prizori puni unutrašnjih monologa slikarke koji su zapisi misli u formi nedovršenih odgovora, pitanja, koje sebi i danas može da postavlja nevesta, mladoženja, majka, otac, čovek. A prvenstveno čovek slikar. Čovek sa izrazitom sklonosću ka vizuelnom promatranju sveta, kakav je Zuska

Medveđova verovatno bila.

Estetičke i duhovne vrednosti, koje posetiocu nudi ulje na platnu „Slovačka svadba u Petrovcu“, mogu imati promenljivi karakter koji zavisi od ukusa i emocija u određenom uzrastu, kao i od društvenih normi. Ali, bilo da svojom sadržinom i smisлом upućuje na duboku ozbiljnost, ili olakšavajući humor, „Svadba“ čoveka svaki put obogati. Kao i pre trideset godina na času likovnog, tako i sada, sa đacima tokom 20. Likovne kolonije „Makovička“...

Nekoliko sedmica kasnije ponovo likovno sa Čanijem u galeriji. Ovog puta nosimo stakla iz naše učionice na pozajmicu u galeriju, jer je tamo nedovoljan broj stakala za profesorove grafike. Imali smo nesvakodnevnu čast da peremo i glaćamo stakla određena za retrospektivnu izložbu grafika Pavela Čanija. Takođe jedno neponovljivo i, naravno, obogaćujuće iskustvo. Prvi susret uživo sa grafikom.

Posle godinu dana, već kao četvrtaci maturanti, ponovo nastavljamo sa posetama galeriji. Živo se sećam samostalne izložbe slika i grafika Martina Kizura, kao i kolektivne tematske izložbe slika, crteža i grafika na temu „Hmelj“.

Na Akademiji umetnosti u Novom Sadu, jednog inspirativnog dana u novembru 1991, Đula Šanta me je pozvao na svečano otvaranje 1. Bijenala slovačke vojvođanske likovne umetnosti Petrovac '91, u Bačkom Petrovcu. Naravno, nisam se dvoumio, već sam bio deo jednog istorijskog događaja, iako tada samo kao student prve godine akademije i posetilac.

Posetilac sam bio i 16. maja 1992. godine na atraktivnoj i nezabovaranoj zajedničkoj izložbi studenata II godine Akademije u Novom Sadu, kod profesorke Bogdanke Poznanović: inventivna knjiga objekata, pod nazivom „Liber“.

I tako sam se, studirajući slikarstvo, sretao sa mnogim tajnama ljudskih sudbina i posredstvom mnogih narednih izložbi u Galeriji „Zuzka Medveđova“. Na hiljade načina prezentacije onog nedefinisanih, što može da nosi samo umetnik u sebi, ponudili su mi i: Olga Babilon-Garai, Martin Jonaš, Ivan Križan, Mihal Kiralj, Marija Galat-Ćirović, Jan Bačur, Pavel Pop, Alžbeta Čižik, Mira Brtka, Jozef Klačik,

Jan Agarski, Karol Miloslav Ljehotski, Jan Stupavski, Miško Bolf, Jan Husarik, Rastislav Škuljec, Jan Hlpka, Daniela Trijaška, Štefan Pavelka, Ana Babjak, Zvonimir Pudelka, Zuzana Halupa, Miroslav Cipar, Sanja Stvorc,...

Najviše sam se ipak radovao susretima sa kreativnim dijapazonom kisačkih akademskih slikara: Vjere Fajndović-Suđi, Marije Gaško, Jaroslava Šimovića, Milana Suđija, Zdenke Marije Madacke i, naravno, fotografa Mihala Madackog.

Od 1997. godine postao sam kamenčić u mozaiku svih budućih godišta bijenala slovačkih likovnih umetnika. Godine 2003. zajednička tematska izložba – „Akt u slovačkoj vojvođanskoj umetnosti 20. veka“ sadržala je i moje rade. I u Noći muzeja, 18. maja 2013. konačno sam doživeo svečano otvaranje sopstvene izložbe slika u Galeriji „Zuzka Medveđova“, koju su otvarali moji bivši profesori u gimnaziji, Pavel Čanji i Vladimir Valenčík, koji je u narednim godinama otvorio mojih potonjih 14 samostalnih izložbi, u raznim drugim galerijama, kako u Srbiji, tako i u Slovačkoj, pa i u Švajcarskoj. Godine 2018. je direktorki Muzeja vojvođanskih Slovaka Ani Seč-Pinčir pošlo za rukom da uvrsti u kalendar izložbi i moju sledeću samostalnu izložbu – „Portrete“. Nadam se da će se moje likovno stvaralaštvo i u budućnosti sresti sa ljubiteljima umetnosti u Galeriji „Zuzka Medveđova“, u galeriji u kojoj svaka njena izložba zadire duboko u jezgro osećanja čoveka.

Mgr. Marijan Pavlov

Ľudový odev v tvorbe Zuzky Medveďovej

Zuzka patrí medzi prvé slovenky, ktoré boli akademicky vzdelané maliarky. Narodila sa v roku 1897 v Báčskom Petrovci. Jej tvorba bola širokospetrálna a základné podelenie by sme mohli zoradiť do štyroch skupín: figurálne kompozície, portréty, krajinomaľby a zátišia.¹ Časť svojej tvorby, ktorá nebola v súkromných zbierkách, ponechala ako dedičstvo svojim rodákom, Petrovčanom. Od roku 2012 oficiálne zbierku spravuje a o ňu sa stará Múzeum vojvodinských Slovákov.² Patria sem diela z jej začiatocnej fázy maľovania, ktoré vytvorila pred nástupom na akadémiu, ale taktiež aj diela, ktoré vytvrala počas štúdia, či po jeho ukončení. Analýzu zobrazenia tradičného ľudového odevu urobíme práve z obrazov nachádzajúcich sa v tejto zbierke. V tejto práci sa zameriame iba na typy, formy a zobrazenia ľudového odevu, a nebudeme sa venovať jej umeleckému smerovaniu, či orientácii.

„Zuzka Medveďová svoje výtvarné nadanie prejavila ešte v ľudovej škole, ktorú navštievovala v rodisku, v triede učiteľa Michala Kellementera. O tom hovorila: „Od detstva som rada maľovala a kreslila, už v škole, keď som si napísala úlohy, obrátila som tabuľku a na druhú stranu som si grafíkom kreslila výjavy z ulice. Aj neskôr, keď som už chodila pracovať na pole, vše som pozrela na nebo a z oblakov aj z okolitej krajiny sa mi črtali v hlave akési maliarske kom-

1 Delenie podľa publikácie: Kišgeci, J., Valentík, V.: Zuzka Medveďová – výtvarné dielo, Kultúra 1997, B. Petrovec.

2 <http://www.muzeumslovakov.rs/o-nas/o-mvs>

pozície, ktoré som sa vo voľnej chvíli usilovala položiť na papier...".³ Práve toto je jeden z momentov, ktorý nám hovorí o jej blízkosti a skutočnom poznávaní vtedajšieho sedliackeho života vo Vojvodine. Tým, že pochádzala z rolnickej rodiny, žila s tradičnou rodinou, nosila ľudový odev, chodila do poľa pracovať a hlavne vnímala detaily vtedajších reálií vôkolo seba a v konečnom dôsledku toto všetko aj zobrazila na plátne. Pre nás je významný rozdiel medzi dobovými fotografiemi a jej maľbami. Vtedajšie fotografie zachytávali momenty z rôznych sfér činnosti ľudu, ale pritom zobrazovali okolity svet iba v čierno-bielych odtieňoch. Zuzka prenášala štetcom reálne farebné kombinácie, ktoré boli takýmto spôsobom dôveryhodne zobrazené. V súčasnosti sú ešte stále zachované niektoré časti ľudového odevu z obdobia začiatku 20. storočia a je možné definovať rôzne farebné odtiene sukňí, ručníkov, či iných detailov. Zachované časti ľudového odevu potvrdzujú dôveryhodnosť zobrazenia na jej maľbách, no Zuzkine maľby nám ponúkajú oveľa viac, na nich možno vidieť takú farebnú rôznosť odevu, aká sa nám do súčasnosti nezachovala. Okrem toho, dôležitou súčasťou malieb je zachytenie spôsobu nosenia tradičného odevu, postoj v priestore a správanie sa týchto odevných častí, či ich nositeľov. Všetko toto je v plnom kolorite zachytené práve v diele Zuzky Medveďovej.

Na území Vojvodiny sa v prvej polovici 20. storočia ešte stále aktívne nosieval tradičný ľudový odev, ktorý bol späť s rolníckou kultúrou. „Ak porovnáme základné súčasti mužského a ženského odevu zhotovené z tradičných materiálov, ktoré pretrvávali až do 20. storočia, s najstaršími dokladmi, ak vezmememe do úvahy samozásobiteľstvo poddaného sedliaka a nedostatok finančných možností (ešte začiatkom 18. stor.) môžeme oprávnene predpokladať, že odev sedliaka na dedine zostal nositeľom istých archaických foriem, ktoré sa po stáročia takmer vôbec, alebo iba málo menili.“⁴ Pôvodné odevy, ktoré si Slováci priniesli z Hornej zeme, boli

3 Kišgeci, J., Valentík, V.: Zuzka Medveďová – výtvarné dielo, Kultúra 1997, B. Petrovec, s. 21

4 Nosáľová, V.: Slovenský ľudový odev. Osveta 1983, Martin, s. 9

jednoduchšie. Aj u iných národov v našom okolí bolo obdobie 18. a 19. storočia menej farebne výrazné a odlišnosti u jednotlivých etník neboli toľko zvýraznené. Boli obdobia, kedy prichádzali veľké a výrazné zmeny nielen v politike, ale aj v móde. Prvá a druhá svetová vojna ovplyvnila aj vojvodinských Slovákov a ich vzťah k noseaniu jednotlivých odevných prvkov. U mužov bola výrazná zmena v type odievania najmä po prvej svetovej vojne. Väčšina mladých ľudí opúšťa tradičný ľudový odev a začína nosiť moderné obleky, nohavice či iné časti odevu. Stredné a staršie generácie si svoj odev prevažne vynosili do konca života. Rozpadnutie sa Veľkého Uhorska a čin dobrovoľného pripojenia sa Vojvodiny ku Kráľovstvu Srbov, Chorvátov a Slovínco, malo svoj prejav aj v odevе dolnozemských Slovákov.

Jeden z výborných dobových dôkazov je aj Zuzkyna olejomaľba Slovenská svadba v Petrovci. Tento obraz bol namaľovaný „ešte pred odchodom na štúdiá. Na nej znázornila skutočnú udalosť, ktorú zažila ako malé dievča začiatkom tohto (20. pozn. autora) storočia, keď sa jej staršia sestra Katarína vydávala do Lalite“.⁵

Slovenská svadba v Petrovci, olejomaľba, 70 x 150, 1923, inv. č. 3
Múzeum vojvodinských Slovákov

⁵ Kišgeci, J., Valentík, V.: Zuzka Medveďová – výtvarné dielo, Kultúra 1997, B. Petrovec, s. 41.

Podrobnejší opis mužského variantu tradičného sviatočného odevu zo začiatku 20. storočia máme detailne zaznamenaný vo výskumoch etnologičky Mily Bosičovej.⁶ Na základe komparácie týchto záznamov a obrazov môžeme potvrdiť dôkladnosť a dôveryhodnosť znázornenia sviatočného odevu na Slovenskej svadbe v Petrovci. Zameriame sa na menej preskúmané – mužské odevné prvky.

V prvom pláne je viditeľná rôznosť mužských kabátikov, ktoré sa v Petrovci nazývali „ľeveš“. V tomto prípade ide o súčasť sviatočného odevu, ktorý vo svojej modernejšej forme bol aj v bohatšom kolorite. Prelínajú sa tu archaické prvky s modernými. Napríklad ženich (aj nevesta) sú v starodávnej, najsviatočnejšej – čiernej farbe, kým družovia majú „ľevešťoke“ modré, či červené. Umožňovala to dostupnosť kupenských látok a zámožnejší gazdovia mali kvalitné a rôznofarebne zdobené kabátiky pre seba, ale často i pre svoje deti. Zmieňuje sa o tom aj M. Bosić, kde uvádza, že už začiatkom 19. storočia, pod vplyvom európskej módy, ako aj módy vyšších sociálnych vrstiev, ktoré sledovali svetové módne trendy, aj v slovenskom, sedliackom odevu sa objavovali horné odevné časti zložitého strihu. Boli šité z kupovanej látky, ktoré boli predtým používané iba zriedkavo ako súčasť sviatočného odevu, a vlastnili ich iba najmajetnejší gazdovia.⁷

Obdobie, ktoré je zachytené v diele Slovenská svadba v Petrovci nám prezrádza aj ďalšiu zmenu týkajúcu sa mužského odevu, a týka sa práve typu mužskej košeľe. Začiatkom 20. storočia boli nosené prevažne biele košeľe iba s ažúrnou výšivkou a prepletenými stuhovými ukrasmi. Podobné košeľe sa nachádzali v celom dolnom Uhorsku, bez ohľadu na národnostnú príslušnosť. Rozdiely boli iba v malých detailoch, ktoré boli skôr regionálneho charakteru. Oddelelenie dolnozemských Slovákov od svojej pravlasti, vytvorenie samostatného Česko-Slovenského a Maďarského štátu, vyvolalo potrebu

6 Bosić, M.: Narodna nošnja Slovaka u Vojvodini. Vojvođanski muzej u Novom Sadu 1987, Novi Sad, s. 145-181.

7 Bosić, M.: Narodna nošnja Slovaka u Vojvodini. Vojvođanski muzej u Novom Sadu 1987, Novi Sad, s. 161.

u vojvodinských Slovákov prejaviť nejakým spôsobom svoju národnú identitu. Či to bolo už spontáne, alebo riadene, to nevieme zatiaľ potvrdiť, ale predpokladáme, že sa siahlo po odporúčaní veľkých národovcov (Hurban, Štúr, Hodža...) aby sa Slováci prejavovoali ako samostatný národ a nie iba ako obyvatelia Uhorska. Zmena vo výzore a výzdobe nastala nielen na Dolnej zemi, ale i na horniakoch. Viera Nosáľova uvádza, že vo väčšine slovenských regionoch „sa košeľa začali bohatšie zdobiť začiatkom 20. storočia, keď sa vyšíva okrem goliera a okolo rázporka i na manžetách“.⁸

Podobný typ mužského odevu Zuzka maľovala na konkrétnych modeloch. Jedným z nich bol jej synovec (syn jej sestry Kataríny Spevákovej). Na obraze Mladík v kroji je namaľovaný mládenec v ľudovom odevu, ktorý zodpovedá typu z obdobia pred prvou svetovou vojnou. Toto nám dosvedčuje košeľa s ažúrnou čipkou a rôznofarebnými hodvábnymi stuhami.⁹ Okrem toho je tam i horná (vrchná) časť

Mladík v kroji, olejomaľba, 80 x 57 cm, inv. č. 22,
Múzeum vojvodinských Slovákov

8 Nosáľova, V.: Slovenský Ľudový odev. Osveta 1983, Martin, s. 148

9 Podobné košeľe z obdobia začiatku 20. storočia sa nachádzajú v etnologickej zbierke Múzea vojvodinských Slovákov pod inventárnymi číslami 62 a 63.

odevu, tzv. „ľeveš“ – plišový kabátik s vyšívanou vzorkou drobných kvetinových halúzok. Typickým prvkom pre obdobie začiatku 20. storočia je aj typ klobúka s polookrúhlou hlavou a so širokou jemne zahnutou strechou. Takéto typy sa nosili do polovice 20. storočia, najmä u starších ľudí, kedy ich postupne vystriedali modernejšie kalapy s vyššou hornou časťou, ktorá bola zvrchu stlačená po celom obvode do vnútra (nie do špica ako pri mestskom type).

Jednou z vecí (častí), ktoré sa prestali používať po veľkej vojne, a sú tu zobrazené, sú nohavice. Ako sa dá aj na obraze vidieť, dovtedy sa nosieval takýto, starší typ, bez vrecka so zipom. Namiesto toho bola takzvaná „kešeňa“. Bol to vlastne širší otvor, ktorý sa zapínal gombíkom a preklápal ďalším kusom látky, do ktorej bol v hornej časti navlečený opasok. Zobrazenie podobných odevných prvkov máme aj na obraze Kamaráti. Tuná sú mládenci podobne oblečení a všetky súčasti odevu zodpovedajú obdobiu približne do 20. rokov 20. storočia. Postava na ľavej strane je spomenutý synovec Spevák, čiže aj tento fakt sedí chronologicky do spomenutého obdobia. Ďalší prvak odevu, ktorý v tom období začal byť veľmi atraktívny, sú ukrasné gombíky na pruslăkoch. Volali sa „guligáše“ (srbský „pulije“) a mali predovšetkým dekoratívnu funkciu. Boli prišité na zvlášnom kuse pevnej látky, najčastejšie z „čóje“ (filc po slovensky). Dierky boli na oboch stranách. S takýmto systémom sa dal zapnúť pruslák na mnoho frayerských spôsobov, a hlavne nie ako na bežných pruslăkoch. Najčastejšie to bolo v strede na polovicu, alebo iba jedným, či dvojmi gombíkmi na hornej, alebo dolnej strane. Neraz bol tento detail zvýraznený tým, že látka bola červenej farby, ktorá ladila s ukrasným pásikom na obvode vrecka. Toto bol okrem ručníčka, najčastejšie jediný ukrasný detail na mužskom odevu.

V tridsiatych rokoch 20. storočia postupne prešla do bežného používania modernejšia košeľa s vyšívaným, či tkaným predkom na hrudi, takzvaná predkavá košeľa. Starší typ košeľe už neboli natoľko atraktívny a časom zanikol v bežnom a sviatočnom použití. V olejomal'be Petrovčan je prvýkrát u Zuzky znázornený muž v takomto type horného odevu, ktorý vtedy mal symbolizovať výraznú

slovenskú etnickú identifikáciu. Ako doplnok je zobrazená časť bundy a zimná čiapka, ktorú v rovnakej podobe nosievali všetky národnosti nachádzajúce sa na priestore Vojvodiny.

Petrovčan, olejomaľba, 59,5 x 48,5 cm, inv. č. 23,
Múzeum vojvodinských Slovákov

Všetky doposiaľ spomenuté odevné prvky sú v detailoch zobrazené aj na najznámejšom Zuzkinom diele – Slovenská svadba v Petrovci. Okrem toho sú však tu viditeľné detaile týkajúce sa mužskej obuvi. Vo Vojvodine, v období do polovice 20. storočia, boli čierne kožené papuče považované za sviatočnú obuv. Obúvali sa zvyčajne na biele štrikované vlnené ponožky, takzvané kapce. Iba bohatí gazdovia si mohli dovoliť vlastniť čižmy. Neraz sa stávalo, že v menších prostrediach, čiže v dedine, mali iba jeden pári čižiem a tie si na svadbu ženísi požičiavalí. V spomenutej maľbe bola symbolika znázornenej svadby u bohatých gazdov z veľkej dediny a tuná mal čižmy obuté aj hlavný družba. Tento mal aj typickú výzdobu, čiže družbovskú palicu so stuhami, fľašu vína a družbovský venček z drobných kvietkov na kalape. Ženich mal podobný venček na ka-

lape a k tomu jeho hlavnou výzdobou bolo pierko pripnuté na hrudi s mašľou siahajúcou až po kolená.

Ženské odevné časti z prostredia vojvodinských Slovákov sú aj v súčasnosti v porovnaní s mužskými zachované vo väčšom množstve. Aj z toho dôvodu máme podrobnejšie opisy o starších a novších variantoch, ktorým sa venovala pozornosť v odbornej verejnosti. Pri tejto príležitosti sa zmienime iba o niektorých vybraných častiach ženského odevu, ktoré dominujú vo viacerých obrazoch Zuzky Medvedčovej.

Koncom 19. a začiatkom 20. storočia sa rozmohla remeselná výroba, rozprúdil sa obchod a boli dostupné pestrofarebné materiály, látky a doplnky. Ženský odev začiatkom 20. storočia prezíval akýsi vrchol svojej bohatosti. Tak sa napríklad na sukne z „plíšu“ používali rôznofarebné výšivky, stuhy či šujské, a to najmä vo svatočnom odevu. Zmenil sa aj strih sukni a podsukni. Už neboli rovný, ale sa v dolnej časti pridala fodra. Týmto sa dostalo na objeme a sukne sa výrazne rozšírili. Dĺžkovo siahalo po členky, čo sa v období od 70. rokov 20. stor. postupne zmenilo. Zástery tiež boli tvarované podľa sukni a mali fodru. Presne tieto detaile možno vidieť v jednom z prvých Zuzkiných namaľovaných diel – Slovenskej izbe v Petrovci. Tuná sice paradoxne dievča pradie vo výrazne svatočnom odevu, predpokladáme, že zámer bol zobraziť estetickú časť enteriéru a k tomu aj detaile krásne oblečenej dievky.

Podobné sukne sú detailne viditeľné aj v spomenutej olejomal'be Slovenská svadba v Petrovci, najmä v zobrazení mladších dievok, čiže družíc. Tuná je dôraz daný na šírku sukni, výraznosť fodry a decentné pretíčanie čipky z podsukni. Nevesta je podľa starodávneho, a vtedy ešte stále bežne zaužívaného zvyku, oblečená do svatočnej čiernej sukni. Staršie ženy boli vždy oblečené do menej farebne výrazných a tmavých farieb. Na obraze je adekvátne znázornená nevestina matka – žena so zakrytou tvárou.

Dôležité je všimnúť si hornú časť ženského odevu, takzvané „opľecko“. Z vývojového aspektu ide o jeden z najarchaickejších odevných prvkov. Je jednoduchého kroja vo forme „ponča“ so

širokými rukávmi. Obliekal sa cez hlavu a stáhoval sa okolo rúk iba šnúrkami a okolo krku tiež. Podobný odev a názov je známy u všetkých slovanských národov. „Koncom 19. storočia do módy prišlo oplecko ušité z jednej časti plátna určitejsi dĺžky, ktorá bola v oblasti ramien ohnúta na polovicu. V strede v smere do stredu hrudi bol výrez na hlavu, takže to bol strih bez zošívania na pleciach, kde boli rovno prišité rukávy.“¹⁰

Práve takýto typ oplecka je zobrazený na viacerých Zuzkiných dielach. Detailnejšie namaľovaná práve horná časť ženskej postavy je portrét Petrovské dievča v kroji.

Petrovské dievča v kroji, olejomaľba, 84,5 x 68,5 cm, inv. č. 15
Múzeum vojvodinských Slovákov

V období do prvej svetovej vojny bola takáto forma obliekania zaužívaná vo všetkých vekových kategóriách. Patrilo sem „opľecko“, „prusľak“ a „ručník na hrlo“. Dievky okrem toho mali ukrasné doplnky: „perli okolo hrla“, „koľeso na hlate“ a „ručníčok v ruky“. Koleso bolo

¹⁰ Bosić M.: Narodna nošnja Slovaka u Vojvodini. Vojvođanski muzej u Novom Sadu 1987, Novi Sad, s. 82.

ukrasná ozdoba na hlave dievok, formovaná z kupenských, prevažne červených, širokých stužiek. Dominantou oplecka boli široké rukávy, ktoré sa najmä v petrovskom variante šili z jednej poly plátna.¹¹ Boli z bieleho plátna a konce rukávov na lakti boli jediné, čo bolo ozdobené. Už počas prvej svetovej vojny sa začal objavovať nasledovný vývojový model oplecka, tzv. „opľecko na prusľačok“. „Takýto strih oplecka najprv nosili dievky a mladé ženy, kým u starších to nebolo hned' prijaté preto, že podľa vtedajších morálnych zásad bola hanba nosiť taký strih oplecka, preto, že sa v ňom zvýrazňovali prsia.“¹² V tom čase sa už postupne začalo opúštať zaužívané decentné nosenie veľkého ručníka, ktorý sa nosil na oplecko, prehodený cez plecia, obtočený spredu cez prsia, dole okolo pása a viazal sa na dolnej časti chrbta. Na neho sa obliekal prusľák, eventuálne v chladnom počasí aj kabátik, tzv. „bolondík“.

Hodvábne ručníky boli kupované, pôvodom najčastejšie z Budapešti, alebo Viedne, a volali ich „cakľáše“, „cirkáše“, „cakňáše“.... Práve ozdoba, ktorá bola najviac viditeľná pri takomto nosení, boli strapce. Tieto si zväčša ženy zapletali po domácky samé a vytvárali z hodvábnych nití unikátnie farbné kombinácie. Takéto ozdobné čipky, či uzly, mali aj špeciálne názvy, ako napríklad „rybací chvost, ohrablo, šifľička...“¹³

Iný variant Zuzkiných obrazov zobrazujúci tradičný ľudový odev zachytáva ženské a mužské postavy v pracovnom odevu. Motívy sú najčastejšie práce v poli, podľa ktorých sú i obrazy nazvané: Žatva, Oráč, Oráčka, Kosec a hrstiarka, Zvážačka... I ked' detaľy nie sú až tak dobre znázornnené ako pri sviatočných odevoch, môžeme skonštatovať niekoľko významných faktov.

V ženskom variante odevu je typická pracovná, najčastejšie

11 pola (polovica) miera na šírku domáceho tkaného plátna, šírka závisela od veľkosti krosien – cca od 45 do 90 cm.

12 Bosić, M.: Narodna nošnja Slovaka u Vojvodini. Vojvođanski muzej u Novom Sadu 1987, Novi Sad, s. 86.

13 Bosić, M.: Narodna nošnja Slovaka u Vojvodini. Vojvođanski muzej u Novom Sadu 1987, Novi Sad, s. 101.

modrotlačová (farbiarska) sukňa a zástera. Farba nebola iba modrá, ale často i červená, alebo ružová. Okrem toho, horná časť bola jednoduché oplecko. Zaujímavosťou je na viacerých obrazoch opakujúci sa motív ženy v slamenom klobúku, ktorý ináč nebol až tak často zaužívaný pri bežných prácach v poli.

Muži sú zobrazení s čiernym filcovým kalapom, čo bolo zvykom u vojvodinských Slovákov. Košele sú biele, pracovné, jednoduché bez ukrasov. Pracovné nohavice sú modernejšie, kupenské štofové so zipsom. Takéto sa začali postupne nosiť už od začiatku 20. storočia. Obuv boli najčastejšie kožené krpce, tzv. „bačkory.“ V letnom období sa obúvali najčastejšie na bosú nohu ako u mužov, tak i u žien.

Pri dôkladnejšom sledovaní a analýze rôznych detailov z obrazov Zuzky Medveďovej, ktoré sú späť najmä s ľudovým odevom vojvodinských Slovákov, môžeme konštatovať, že sa jej podarilo štetcom zachytiť zaujímavý a významný časový úsek. Je to akýsi prelomový bod v spôsobe odievania vojvodinských Slovákov – Petrovčanov. Do začiatku 20. storočia sa nosievali prevažne jednoduhšie odevné prvky v tmavších odtieňoch a takpovediac archaickejších formách. Najmä po prvej svetovej vojne nasledoval rozmach hospodárstva a obchodu. Výrazný vplyv diktovali aj módne trendy, ktoré si tunajší ľud prispôsoboval k svojim tradičným odevom a formoval tak vlastné a originálne exempláre. Aj takýmto spôsobom sa definoval tradičný odev, ktorý v súčasnosti väčšina vojvodinských Slovákov používa ako základný vzor pre svoju lokalitu a nazýva ho „náš kroj“. Zuzka v jej začiatočnej tvorbe zobrazuje to, čo jej bolo najbližšie, pretože sama pochádzala z gazdovskej rodiny. Spontáne svojim dospievaním a umeleckým vývojom zachytávala aj vývoj a formovanie tradičného ľudového odevu vojvodiských Slovákov v Petrovci.

MA Marijan Pavlov

Narodna nošnja u stvaralaštву Zuske Medveđove

Zuska spada među prve Slovakinje, koje su bile akademski obrazovane slikarke. Rođena je 1897. godine u Bačkom Petrovcu. Njeno stvaralaštvo je bilo raznovrsno i mogli bismo ga podeliti u četiri osnovne grupe: figuralne kompozicije, portrete, pejzaže i mrtvu prirodu.¹ Deo svog stvaralaštva, koje se nije nalazilo u privatnim zbirkama, ostavila je u nasleđe svojim sugrađanima, Petrovčanima. Od godine 2012. zbirkom zvanično rukovodi i o njoj vodi računa Muzej vojvođanskih Slovaka.² Tu spadaju dela iz njene početne faze slikanja koja je naslikala pred upis na akademiju, ali takođe i dela koja su nastala tokom studija, ili posle njihovog završetka. Analizu umetničkog prikazivanja tradicionalne narodne nošnje uradićemo upravo sa slikama koje se nalaze u ovoj zbirci. U ovom radu ćemo se fokusirati samo na vrste, forme i način predstavljanja narodne nošnje, a nećemo se posvetiti autorkinom umetničkom pravcu odn. orijentaciji.

„Zuska Medveđova je svoj likovni talenat iskazala još u Narodnoj školi, koju je pohađala u rodnom mestu, u razredu učitelja Mihala Kelembbergera. O tome je rekla: ‘Od detinjstva sam volela da slikam i crtam. Još u školi, kada bih uradila zadatke, okrenula bih tablu i na drugu stranu griflom crtala prizore iz ulice. I kasnije, kada sam već odlazila da radim na njivu, uvek bih pogledala u nebo, a od oblaka i okolnog pejzaža u glavi bih skicirala nekakve slikarske kompozicije, koje sam, u slobodno vreme, pokušavala da stavim na papir.’³ Upravo ovo je jedan od momenata koji nam govori o slikarkinoj bliskosti i istinskom poznavanju tadašnjeg seoskog života u Vojvodini. Samim tim što je poticala iz zemljoradničke porodice, živila u tradicionalnoj

1 Prema publikaciji: Kišgeci, J, Valentík, V.: Zuzka Medveďová – výtvarné dielo, „Kultúra“ 1997, Báčsky Petrovec.

2 <http://www.muzeumslovak.rs/o-nas/o-mvs>

3 Kišgeci, J, Valentík, V.: Zuzka Medveďová – výtvarné dielo, „Kultúra“ 1997, Bački Petrovac, str. 21

porodici, nosila narodnu nošnju, odlazila na njivu da radi, slikarka je zapažala detalje tadašnjih realija oko sebe i na kraju krajeva sve to i predstavila na platnu. Za nas je od značaja razlika između fotografija iz tog perioda i Zuskih slika. Tadašnje fotografije zahvatale su trenutke iz raznih sfera delatnosti naroda, ali su pritom prikazivale okolini svet samo u crno-belim nijansama. Zuska je prenosila četkicom realne višebojne kombinacije koje su na ovaj način bile verodostojno predstavljene. Danas su još uvek sačuvani neki delovi narodne nošnje iz perioda s početka 20. veka, te je moguće definisati različite nijanse sukanja, marama, ili drugih detalja. Sačuvani delovi narodne nošnje potvrđuju verodostojnost na njenim slikama, ali Zuske slike nam nude mnogo više, na njima je moguće videti toliko raznolik kolorit nošnji, kakav danas nije sačuvan. Osim toga, značajni sastavni deo slika je obuhvatanje načina nošenja tradicionalne nošnje, pozicije u prostoru i ponašanje ovih delova nošnje, tj. njenih nosilaca. Sve ovo je u punom koloritu zahvaćeno upravo u delu Zuske Medveđove.

Na teritoriji Vojvodine se u prvoj polovini 20. veka još uvek nosila tradicionalna narodna nošnja, koja je bila povezana sa zemljoradničkom kulturom. „Ako uporedimo osnovne delove muške i ženske nošnje napravljene od tradicionalnog materijala koji su istrajavali čak do 20. veka, sa najstarijim dodacima, ako uzmemu u obzir samosnabdevanje podređenog seljaka i nedostatak finansijskih mogućnosti (još početkom 18. veka), možemo opravdano da pretpostavimo da je nošnja seljaka na selu ostala nosilac istih arhaičnih formi koje se stolećima gotovo uopšte nisu menjale, ili su se menjale samo u veoma maloj meri.“⁴ Nošnje, koje su Slovaci doneli sa Gornje zemlje, bile su jednostavnije. I među drugim narodima u našoj okolini, period 18. i 19. veka bio je u manjoj meri izražajan kada je kolorit u pitanju, a razlike među pojedinim etničkim grupama nisu bile toliko istaknute. Bilo je razdoblja u kojima je dolazilo do velikih i naglašenih promena, ne samo u politici, već i u modi. Prvi i Drugi svetski rat uticali su i na vojvođanske Slovake i njihov odnos prema

4 Nosaľ, V.: Slovenský ľudový odev, Osveta 1983, Martin, str. 9

nošenju pojedinih elemenata nošnje. Kod muškarace je promena u načinu odevanja bila posebno evidentna posle Prvog svetskog rata. Većina mlađih ljudi napušta tradicionalnu narodnu nošnju, počinjući da nosi modernu odeću, pantalone ili druge delove odeće. Srednje i starije generacije bi svoju nošnju uglavnom iznosile do kraja života. Raspad Velike Ugarske i čin dobrovoljnog prisajedinjenja Vojvodine Kraljevstvu Srba, Hrvata i Slovenaca, izvršili su uticaj i na nošnju vojvođanskih Slovaka.

Jedan od izvanrednih dokaza iz tog perioda je i Zuskino ulje na platnu „Slovačka svadba u Petrovcu“. Ova slika je nastala „još pre odlaska na studije. Na njoj je prikazala stvarne događaje koje je doživela kao mala devojčica početkom ovog (20. autorska napomena) veka, kada joj se starija sestra Katarina udavala u Laliću“.⁵

Detaljan opis muške varijante tradicionalne svečane nošnje sa početka 20. veka detaljno je zabeležen u istraživanjima etnologa Mile Bosić.⁶ Na osnovu komparacije ovih beležaka i slika možemo potvrditi iscrpnost i pouzdanost prikazivanja svečane nošnje u „Slovačkoj svadbi u Petrovcu“. Usredsredićemo se na ono što je manje proučeno – elemente muške nošnje.

U prvom planu zapaža se raznovrsnost muških kaputa, koji su se u Petrovcu nazivali „ljeveš“. U ovom slučaju reč je o sastavnom delu svečane nošnje, koja je u svom modernijem obliku bila i bogati-jeg kolorita. Tu se prepliću arhaični elementi sa modernim. Na primer, mladoženja (i nevesta) su u starinskoj, najsvečanijoj crnoj boji, dok svatovi imaju „ljeveštoke“, plave ili crvene. To je omogućavala pristupačnost kupovnih materijala, te su imućnije gazde imale kvalitetne i u raznim bojama ukrašene kapute, za sebe, ali često i za svoju decu. To uočava i M. Bosić, koja navodi da su se već početkom 19. veka, pod uticajem evropske mode, kao i mode viših društvenih slojeva koji su pratili svetske modne trendove, i u slovačkoj seoskoj

5 Kišgeci, J., Valentík, V.: Zuzka Medveďová – výtvarné dielo, „Kultura“ 1997, Báčsky Petrovec, str. 41

6 Bosić, M.: „Narodna nošnja Slovaka u Vojvodini“, Vojvođanski muzej u Novom Sadu 1987, Novi Sad, str. 145 – 181

nošnji počeli pojavljivati gornji odevni delovi složenijeg kroja. Šiveni su od kupovnog materijala koji je pre toga vrlo retko korišćen kao sastavni deo svečane nošnje, a posedovali su ga samo najbogatije gazde.⁷

Period koji je obuhvaćen slikom „Slovačka svadba u Petrovcu“ otkriva nam sledeću promenu koja se tiče muške nošnje, upravo vrste muške košulje. Početkom 20. veka prevashodno su se nosile bele košulje, samo sa „ažurnim“ vezom (vrsta mrežastog veza) i isprepletenim sviljenim vezom. Slične košulje mogле su se naći u celoj Donjoj Ugarskoj, bez obzira na nacionalnu pripadnost. Razlike su se očitavale samo u malim detaljima, koji su bili više regionalnog karaktera. Odvajanje donjozemskih Slovaka od njihove prapostojbine, formiranje samostalne čehoslovačke i mađarske države, izazvalo je potrebu vojvođanskih Slovaka da na neki način iskažu svoj nacionalni identitet. Da li je to bilo spontano ili po direktivi, za sada ne možemo da utvrdimo, ali pretpostavljamo da se tome pribeglo na predlog velikih boraca za nacionalna prava (Hurban, Štur, Hodža...), kako bi se Slovaci izjašnjavali kao samostalan narod, a ne samo kao stanovnici Ugarske. Promena u izgledu i načinu ukrašavanja nije nastala samo na Donjoj zemlji, već i među stanovnicima severnijih krajeva Slovačke. Vjera Nosalj tvrdi da su u većini slovačkih regiona „košulje počele da se raskošnije ukrašavaju početkom 20. veka, kada se osim kragne veze i oko proreza i na manžetnama.“⁸

Sličan tip muške nošnje Zuska je slikala na konkretnim modelima. Jedan od njih bio je njen sinovac (sin njene sestre Katarine Spevak). Na slici „Mladić u nošnji“ je naslikan momak u narodnoj nošnji koja odgovara vrsti iz perioda pre Prvog svetskog rata. O ovome nam svedoči košulja sa „ažurnom“ čipkom i raznobojnim vrpcama od svile.⁹ Osim toga, tu je i gornji deo nošnje, tzv. „ljeveš“ – plišani ka-

7 Bosić, M.: „Narodna nošnja Slovaka u Vojvodini“, Vojvođanski muzej u Novom Sadu 1987, Novi Sad, str. 145 – 181

8 Nosalj, V.: Slovenský ľudový odev, Osveta 1983, str 148

9 Slične košulje iz perioda s početka 20. veka nalaze se u etnološkoj zbirci Muzeja vojvođanskih Slovaka pod inventarnim brojevima 62 i 63.

put sa izvezenim uzorkom granja sa sitnim cvećem. Tipičan element s početka 20. veka je i vrsta šešira sa poluokruglom „glavom” i sa široko, fino savijenim obodom. Ovakvi modeli su nošeni do polovine 20. veka, pogotovo kod starijih ljudi, kada su postepeno počeli da ih zamenuju moderniji šeširi sa višim gornjim delom, koji je odozgo bio pritisnut celim obimom ka unutra (ne u špic kao kod gradskog modela).

Jedna od delova odeće, koje su prestale da se upotrebljavaju nakon Velikog rata, a prikazane su na slici jesu pantalone. Kako se može zapaziti i na slici, do tada se nosio ovakav stariji model, bez džepa sa rajsferšlusom. Umesto toga, bila je tzv. „kešenja”, koja je zapravo predstavljala širi otvor, koji se zakopčavao dugmetom i prekrivao novim komadom tkanine, u čijem je gornjem delu bio navučen pojas. Umetničko predstavljanje sličnih elemenata nošnje uočljivo je i na slici „Prijatelji”. Tu su mladići slično odeveni, a svi sastavni delovi nošnje odgovaraju otprilike periodu do 20-ih godina 20. veka. Osoba sa leve strane je pomenuti sinovac Spevak, koji takođe hronološki pripada pomenutom razdoblju. Naredni elementi nošnje, koji su u ovom periodu postali veoma atraktivni, bili su ukrasni dugmići na prslucima. Zvali su se „guljigaše” (na srpskom „pulije”) i imali su, prvenstveno, dekorativnu funkciju. Bili su prišiveni na posebnom parčetu fine tkanine, najčešće od čoje. Rupice su se nalazile sa obe strane. Ovakvim sistemom prsluk je mogao da se zakopča na mnogo mangupskih načina, ali uglavnom ne kao na uobičajenim prslucima. To je najčešće bilo u sredini, na polovini, ili samo sa jednim, odn. dva dugmeta na gornjoj, ili donjoj strani. Neretko je ovaj detalj bio naglašen tako što je tkanina bila crvene boje, usklađena sa ukrasnom prugom na rubu džepa. Osim maramice, ovo je najčešće bio jedini ukrasni detalj na muškoj nošnji.

Tridesetih godina 20. veka, u uobičajeni način upotrebe postepeno je prešla modernija košulja sa izvezenim ili tkanim prednjim delom na grudima, tzv. „pretkava” košulja. Stariji tip košulje više nije bio toliko atraktivан и vremenom se izgubio iz uobičajene i svečane upotrebe. U ulju na platnu „Petrovčan” prvi put je kod Zuske naslikan

muškarac u ovakvoj vrsti gornjeg dela nošnje, koji je tada trebalo da simbolizuje izraziti slovački etnički identitet. Kao dodatak su naslikani deo bunde i zimska kapa, koje su u istoj meri nosile sve nacionalnosti koje su živele na teritoriji Vojvodine.

Svi dosad pomenuti elementi nošnje su do detalja naslikani i u najpoznatijem Zuskinom delu „Slovačka svadba u Petrovcu“. Osim toga, tu su, pak, uočljivi detalji koji se tiču muške obuće. U Vojvodini, u periodu do polovine 20. veka, crne kožne papuče smatrane su svečanom obućom. Obično su se obuvale na bele pletene vunene čarape, tzv. „kapce“. Samo bogate gazde mogle su da poseduju čizme. Često se dešavalo da je u manjim sredinama, odn. u selu, postojao samo jedan par čizama koje su mladoženje pozajmljivale za svadbu. Na pomenutoj slici predstavljena je simbolika svadbe kod bogatih gazda iz velikog sela, a tu je čizme imao nazuvene i glavni svat. On je imao i tipični ukras, odn. svatovski štap sa vrpcama, flašu vina i svatovski venčić sa sitnim cvećem na šeširu. Mladoženja je imao sličan venčić na šeširu, a povrh toga, njegov glavni ukras bilo je pero zakačeno na grudima, sa mašnom koja je dosezala čak do kolena.

Ženski delovi nošnje iz sredine vojvođanskih Slovaka su i danas, u poređenju sa muškim, sačuvani u većem broju. To je razlog što imamo detaljnije opise starijih i novijih varijanti, kojima je posvećivana pažnja stručne javnosti. Ovom prilikom ćemo iskazati mišljenje samo o nekim, izabranim delovima ženske nošnje, koji dominiraju na većini slika Zuske Medveđove.

Krajem 19. i početkom 20. veka razvile su se zanatska proizvodnja i trgovina, te su postali pristupačni raznobojni materijali, tkanine i dodaci. Početkom 20. veka, ženska nošnja je doživljavala izvestan vrhunac svoje raskošnosti. Tako su se, na primer, za sukњe od „pliša“, koristili raznobojni vezovi i vrpce, i to prvenstveno na svečanoj nošnji. Promenio se i kroj sukњe i podsuknjе. Više nije bio ravan, već se u donji deo dodavala „fodra“. Time se dobijalo na obimu, a suknjе su se izrazito raširile. Dužinom su dosezale do članaka, što se u periodu od 70-ih godina 20. veka postepeno promenilo. Kecelje su, takođe, oblikovane prema suknjii i imale su „fodru“. Upravo ove de-

talje možemo zapaziti na jednoj od prvih Zuskinih slika – „Slovačka soba u Petrovcu”. Tu, istina, paradaksalno, devojka prede u izrazito svečanoj nošnji, stoga pretpostavljamo da je namera bila da se predstavi estetski deo enterijera, a sem toga i detalji na divno odevenoj devojci.

Slične sukњe su detaljno prikazane i na pomenutom ulju na platnu „Slovačka svadba u Petrovcu”, prvenstveno u prikazu mladih devojaka, tj. deveruša. Tu je akcenat stavljen na širinu sukњe, naglašene nabore i čipku koja decentno viri ispod podsuknje. Nevesta je, prema starinskom, a tada još uvek uobičajenom običaju, odevena u svečanu crnu sukњu. Starije žene su uvek bile obučene u neupadljivije i tamne boje. Na slici je na adekvatan način predstavljena nevestina majka – žena sa pokrivenim licem.

Važno je obratiti pažnju na gornji deo ženske nošnje, tzv. „opljecko”. Sa razvojnog aspekta reč je o jednom od najarhaičnijih elemenata narodne nošnje. Jednostavnog je kroja, u formi „ponča” sa širokim rukavima. Oblačio se preko glave, a oko ruku i vrata stezao se vrpcama. Slična nošnja i naziv poznati su među svim slovenskim narodima. „Krajem 19. veka u modu je ušlo ‘opljecko’ sašiveno od jednog dela platna određene dužine, koje je u predelu ramena bilo presavijeno na pola. U sredini, u pravcu ka centru grudi, nalazio se izrez za glavu, tako da je to bio kroj bez ušivanja na ramenima, gde su rukavi bili ravno prišiveni.”¹⁰

Upravo ovakav tip „opljecka” je prikazan na većini Zuskinih dela. Detaljnije naslikan upravo gornji deo ženskog tela je portret „Devojka iz Petrovca u nošnji”. U periodu do Prvog svetskog rata ovakva forma odevanja bila je uobičajena u svim uzrasnim kategorijama. Tu je spadalo „opljecko”, „prusljak” (prsluk) i „ručnjik na hrlo” (vratna marama). Sem toga, devojke su imale ukrasne dodatke: „bisere oko vrata”, „koljeso na glavi” i „maramicu u ruci”. „Koljeso” (okruglog oblika) je bio ukras na glavi devojaka, formiran od kupovnih,

10 Bosić, M.: „Narodna nošnja Slovaka u Vojvodini”, Vojvođanski muzej u Novom Sadu 1987, Novi Sad, str. 82

pretežno crvenih, širokih vrpci. Dominantu „opljecka” sačinjavali su široki rukavi, koji su se, prvenstveno u petrovačkoj varijanti, šili od jedne polovine platna.¹¹ Sašiveni su od belog platna, a ukrašeni su bili samo krajevi rukava na laktu. Već tokom Prvog svetskog rata počeо je da se pojavljuje naredni razvojni model „opljecka”, tzv. „opljecko na prusljačok” (grudnjak). „Ovakav krov ‘opljecka’ najpre su nosile devojke i mlade žene, dok kod starijih to nije bilo odmah prihvaćeno, zato što je prema tadašnjim moralnim normama bila sramota nositi takav krov ‘opljecka’ jer su se u njemu isticale grudi.”¹² U to vreme je već postepeno počelo da se napušta uobičajeno decentno nošenje velike marame, koja se nosila „na opljecko”, prebačena preko ramena, obavijena spreda preko grudi, dole oko struka, vezujući se na donjoj polovini leđa. Na nju se oblačio prsluk, po hladnom vremenu eventualno i kaputić, tzv. „bolondžik”.

Kupovane su svilene marame, poreklom najčešće iz Budimpešte ili Beča, a nazivali su ih „cakljaše”, „cirkaše”, „caknjaše”... Najuočljivija dekoracija prilikom njihovog nošenja bile su upravo rese. Njih su većinom žene same upletale na domaći način, izrađujući od svilenih niti unikatne kombinacije u boji. Ovakve ukrasne čipke, odn. čvorovi, imale su specijalne nazive, kao na primer „riblja kost”, „ohrablo”, „šiflička”.¹³

Druge varijanta Zuskinih slika koje predočavaju tradicionalnu narodnu nošnju, obuhvataju osobe ženskog i muškog pola u odeći za rad. Najčešći motivi su rad u polju, prema kojima su slike i nazvane: „Žetva”, „Orač”, „Oračica”, „Žetelac sa pomoćnicom”, „Dovoženje žita”, ... lako detalji nisu tako dobro predstavljeni kao kada je u pitanju svečana nošnja, možemo da konstatujemo nekoliko značajnih činjenica.

11 Polovina je mera za širinu domaćeg tkanog platna, širina je zavisila od veličine razboja, cca od 45 do 90 cm

12 Bosić, M. : „Narodna nošnja Slovaka u Vojvodini”, Vojvođanski muzej u Novom Sadu 1987, Novi Sad, str. 86

13 Bosić, M. : „Narodna nošnja Slovaka u Vojvodini”, Vojvođanski muzej u Novom Sadu 1987, Novi Sad, str. 86

U ženskoj varijanti nošnje tipična je radna sukњa i kecelja izrađena tehnikom plavog bojenja (na slovačkom „modrotlač“). Boja nije bila samo plava, već često i crvena ili ružičasta. Sem toga, gornji deo je sačinjavalo jednostavno „opljecko“. Na većini slika zanimljivost predstavlja motiv koji se ponavlja, žena u slamenom šešиру, koji se inače nije toliko često koristio pri uobičajenim poslovima u polju.

Muškarci su prikazani sa crnim „filcanim“ šeširom, što je predstavljalo običaj kod vojvođanskih Slovaka. Košulje su bele, radne, jednostavne, bez ukrasa. Radne pantalone su modernije, kupovne, od štofa, sa rajsferšlusom. Ovakve pantalone su se postepeno počele nositi već s početka 20. veka. Obuću su najčešće sačinjavali kožni opanci, tzv. „baćkori“. U letnjem periodu su se najčešće obuvali na bosu nogu, kako kod muškaraca, tako i kod žena.

Prilikom detaljnijeg praćenja i analize raznih detalja na slikama Zuske Medveđove, koji su prvenstveno povezani sa narodnom nošnjom vojvođanskih Slovaka, možemo da konstatujemo da je slikarci pošlo za rukom da četkicom zahvati zanimljiv i značajan vremenski period. To je predstavljalo izvesnu prelomnu tačku u načinu odevanja vojvođanskih Slovaka – Petrovčana. Do početka 20. veka su se pretežno nosili jednostavniji elementi nošnje u tamnijim tonovima i takoreći arhaičnijim formama. Nakon Prvog svetskog rata posebno su napredovale privreda i trgovina. Izraziti uticaj izvršili su i modni trendovi, koje su ovdašnji ljudi prilagođavali svojoj tradicionalnoj nošnji, te na taj način formirali sopstvene i originalne primerke. Na ovakav način se definisala tradicionalna nošnja, koju danas većina vojvođanskih Slovaka koristi kao primer svog lokaliteta, nazivajući je „naša nošnja“. U svom početnom stvaralaštvu Zuska prikazuje ono što joj je bilo najbliže, stoga što je i sama poticala iz gazdinske porodice. Spontano, sa svojim sazrevanjem i umetničkim razvojem, obuhvatila je i razvoj i formiranje tradicionalne narodne nošnje vojvođanskih Slovaka u Petrovcu.

Mr. Jozef Klátik

Možná reflexia

Umelecká maliarska kontinuita ako tvorivá kategória u pozovských umelcov trvá necelých sedem desaťročí. V maľbe prichádza často k zmenám pokiaľ ide o jej trvanie a vznik nových smerov.

Ked' sa hlbšie pozrieme do druhej polovice minulého storočia všimneme si, že paralelne s najnovšími maliarskými tendenciami existujú aj pozostatky výtvarných smerov z predchádzajúcich období, no v menšej miere.

Z tohto uhla pohľadu môžeme povedať, že sa to čiastočne vzťahuje aj na umelcov zo Starej Pazovy, lebo niektorí z nich zostali v rámcoch už existujúcich smerov. Iní sa tam ocitli, aby sa čím lepšie umelecky vyjadrili. Predsa nemožno tvrdiť, že vo výskume diel alebo tvorby niektorých umelcov nie sú zaznamenané žiadne pokroky. Vidno ich predovšetkým v dielach Miry Brtkovej a Jozefa Klátika, v menšej miere v dielach Pavla Popa a Jána Stupavského, ktorých klasický prístup k pochopeniu umeleckého diela je výraznejší. Výskumné opusy u Brtkovej a Klátika zahrňajú súčasný vývoj v umeleckej sfére ako u nás tak i v zahraničí, takže ich videnie obrazu a filozofie je v súlade s časom, v ktorom vtedy žili. Pre oboch je rovnako dôležité, aby pozorovali udalosti okolo seba z veľkého množstva aspektov a priblížili svojej kreativite časové obdobie, v ktorom žijú. Je bádateľná ich blízkosť pri odhalovaní výziev nových tendencií, čo sa odráža pri trvaní na presnosti budovania reprezentácie obrazu alebo niečoho iného a ktorá úzko súvisí s aktualizáciou týchto tendencií. Tradičný systém vnímania videný – rozpoznaný – známy získal štatút vizuálnych skrýš rozšíreného pôsobenia rôznych udalostí v ich práci.

V kontexte všeobecných programových ideálov ich prístup k výzvam hľadania možno ocharakterizať ako potrebu neustáleho výskumu v oblasti rovnakého sveta. Prítomnosť určitej tautologickej

orientácie získala netradičnú orientáciu a stala sa metódou zamieranou na jednu oblasť, ktorá je blízka iba umelcom a dôležitá bezohľadu na to či to bol koniec sedemdesiatych alebo neskorých deväťdesiatych rokov, vlastne stredom, ktorým sa zoberajú. Existencia ich prác podmienená je práve procesom individualizácie abstraknej predstavy, ktorá môže súvisieť s určitými ideálmi vysokej moderny a postmoderny. V tom kontexte Klátik má primárny prístup v oblasti maliarstva začiatkom osemdesiatych rokov minulého storocia, v ktorom vždy hľadá náročné podnety / moderné a postmoderné tradície/. Sú to náznakové reprezentácie zúženého poľa odvodenej formy mierneho geometrického zjednodušeného tvaru kondenzovanej textúry a hmoty.

Jozef Klátik udeľuje Cenu K. M. Lehotského Mire Brtkovej
na 6. bienále slovenských výtvarníkov, dňa 15. 12. 2001

Na prvý pohľad sa zdá, že určité prvky predchádzajúcej fázy boli zachované v novej časti, v podstate ide o úplne nový prístup a pozorovanie problému, tzv. špinavá maľba trochu blízkym útokom na model podmienenej korešpondencie s motívmi všeobecného umenia.

Rozdiely medzi tvorbou Brtkovej a Klátika sú v tom, že sa on opiera o programové ideály sedemdesiatych rokov, kým sa Brtková opiera o ideály šestdesiatych rokov. V každom prípade ide o formu priameho zapojenia do jedného, pre osemdesiate roky potvrdeného, dôrazne prítomného fenoménu založeného na systéme viac či menej adekvatných revízií a radikalizácie samotného poradia plastických zásahov, ktoré začleňuje do naprogramovanej akcie. Existencia vykonaných diel je podmienená rozšíreným výrazom toho, čo je vyjadrené, smerujúcim k procesu individualizácie a poznaniu nepravdivosti zmysluplného trvania predpokladaného účinku vizuálnej vrstvy obrazu.

U oboch umelcov východisko je pochopenie, že pole geometrie v imaginálnom svete maľby nepopiera realitu obrazovej hmoty, farba nezmierňuje ostrosť geometrickej stavby. Na rozdiel od Brtkovej, u Klátika je neustála prítomnosť niekedy hustej farebnej hmoty, inokedy trvá na jej priečadnej neutralite, čo vysvetluje jeho stratégii maľby ako ilúzii / pozastavenie hmoty / alebo jej geometrickú štruktúru zakrytú formou. Zároveň ho tentoraz podmienečne nezaujímajú expresionistické požiadavky novej maľby ani reaktualizovaná neistota provokácií špinavej maľby pre rôzne typy staršej maľby. Najradšej sa venuje výskumu a tvorivému skúmaniu vždy živej tradície moderny, do istej miery rešpektuje neustálu provokatívnosť (ne)avantgardy. Blízky mu je svet znakov, symbolov čiže výzva / vyznačených predstáv / úprava plastického znaku / s občasnými odkazmi na obrazovú štruktúru abstraktného zobrazenia. Viditeľná je blízkosť s tradíciou slabého umenia, so skúsenosťou primárnej a elementárnej maľby ôsmeho desaťročia, tj. potvrdenia asymetrického obrazu zvláštneho záujmu o hmotu, štruktúru, rozšírenú funkčnosť, význam farby a sochárstva.

Na druhej strane, pokiaľ ide o diela a tvorbu Miry Brtkovej, v podobe súčasnej umelkyne akou ona bola, nemožno nespomenúť fakty a podmienky, v ktorých ona tvorila. Ona to všetko zhrnula do svojho umenia ako vtedajšie potenciály. Od samého začiatku viditeľná je analytickosť a citlivosť vytváraná na základoch filozofie z východu. Umožnilo jej to odhaľovanie pohybov v programovom zmysle protichodných tokov počas šesťdesiatych rokov, cez úpravu úplného a prázdnego priestoru na obraze, po sústredené a starostlivé odhadlanie venovať sa plastickej textúre a optickým efektom, paralelne s prácou na bielych povrchoch a lineárnych, geometrických zo-stavách až po intenzívne natreté povrchy.

Jej úsle o rovnováhu medzi emocionállym a racionállym, pocitmi a názormi vedie k novému prístupu k obrazu, ktorého stred hľadá v rovnováhe bielej čiary – tieňa.

Obaja umelci so svojou individuálnou rozmanitosťou majú rovnaký prístup k riešeniu umeleckého problému. S týmto pohľadom na umenie zapadajú viac do smerov a udalostí na domácej a svedovej scéne. V každom prípade ich vtedajší výstavný priestor (SFR Juhoslávia) bol mnoho väčší ako je ten dnešný. Mimo hraníc nášho štátu tvorba Miry Brtkovej, ktorá ma korene v dedičstve rímskych dianí, zanecháva hlbockú stopu. Dôkladnou analýzou dianí a pohybov na rímskej scéne toho obdobia vidno, že dielo našej umelkyne úspešne zapadá do samotného príbehu tejto umeleckej udalosti. Vtedy vzniknú jej najvýznamnejšie opusy ako celé rímske obdobie. Nesmieme zanedbať príchod do Ríma už dospelej umelkyne s diplomom rézie filmu. Už vtedy má definovaný a pevný stav o umení. Preto sa aj dokázala rýchlo integrovať do nového prostredia plného výzviev, pretože Rím bol jedným z centier svetového umenia.

Ked' hovoríme o výtvarnom umení Slovákov vo Vojvodine, nesmieme zanedbať fakt, že zo Staréj Pazovy pochádza najviacej akademických maliarov a sochárov. V tomto prostredí má každý z nich korene. Brtková a Klátik veľa prispejú do novšieho vojvodinského umenia, kym Brtková niečo viac aj do srbského. V každom prípade, na základe analýz kritikov títo dva umelci urobia určitý posun

v dianiah zajtrajšieho výtvarného života.

Zámerom tohto textu je osvetliť alebo zhrnúť jeden obmedzený výtvarný priestor, špecifický pre malú lokalitu, z ktorého by sa dalo lepšie vidieť umelecký pohyb a jeho možný dosah. Obdobie siedmich desaťročí nie je ani tak krátke (ako sa vezme), ale indikátor pre výskum určite je dôležitý.

Niekedy je potrebné povedať slovo o spoločných korenoch v zmysle spätosti alebo budovaní výsledkov, myslení a práci rozličných generácií. Ďalej v texte sa pokúsime čiastočne odhaliť súčasnú situáciu, a to predovšetkým preto, že na samom začiatku bol rebrík nastavený na najviššiu priečku, ktorú je pravdepodobne ľažko dosiahnuť a postavila ju Mira Brtková. História ukáže či autor tohto textu bol v pravde.

Predchádzajúci prehľad čiastočne súvisel s najstaršou generáciou. Pokial ide o ďalšie generácie je zrejmé, že každý umelec je iný v hľadaní svojej identity, či už priamym spôsobom, alebo mimo základného programu čiže mimo poetickej línie.

Výsledky porovnania umelcov so spoločnými koreňmi môžeme hľadať aj v obrátenej chronológii. Apostrofovaná Mira Brtková (1930 – 2014) a najstaršia generácia umelcov sa pohybovali Stará Pazova – Rím – Belehrad – Bratislava – Praha a späť do Belehradu a Nového Sadu. Na nejaký spôsob sú to determinanty ich pohybu kde študovali, pracovali, žili. Z tohto môžeme uzavrieť, že je logické prečo nechali hlbokú stopu v umení. Najväčšiu podobnosť v ich po-hyboch preukázali Pavel Pop (1948–2019) a Jozef Klátik (1949). Oni, takpovediac od základnej, strednej až po vysokú školu boli spolu. Ich prvé zamestnanie bolo v rovnakom meste. V jednom období zdieľali aj ateliér. Treba brať do ohľadu, že tito dvaja umelci boli žiaci tých istých profesorov, Miodraga Nedeljkovića, Ankice Oprešník, Vincenta Hložníka, Albina Brunovskog, Oresta Dubaja. Predsa každý z nich zanechal inú stopu v umení. Životná cesta sochára Jána Stupavského (1947) bola o niečo iná. Žiadostou mu bolo ísť na štúdium do Bratislavu, no okolnosti mu určili, že prvé dva ročníky štúdia zakončil v Prahe a štúdium skončil v Belehrade. Vracia sa do Starej

Pazovy. Svojím spôsobom si všimneme, že cesta najstaršej generácie sa končí v Starej Pazove, takže známy výrok Všetky cesty vedia do Ríma, možno pripísť Starej Pazovy.

Hlavným východiskovým bodom pre Jána Stupavského je záujem o hmotu, ktorá je výtvar prírody: drevo, orech, čerešňa. Tvary vznikajú pod rukou, využitím vlastnú skúsenosť získanú počas piatich desaťročí kontinuitného hľadania a pozorovania. V kontexte formy čiara rovnako existuje ako konkrétny vizuálny vzťah, čiže ako precízná artikulácia zložitého významu v samotnej podobe sochy. Zvlášť je to viditeľné pri dielach zhotovených z bronzu. Sochár sa vyhýba prehnanejmu, často nepodloženému ráznemu riešeniu v dielach, bludom, ktoré vychádzajú z hľadania nových foriem a umožňuje mu odhaliť svoje zámery. Na záver treba povedať, že Stupavský nám ukazuje úplnosť pripútanosti k určitým programovým kruhom, ktoré sú založené na klasickom prístupe k sochárstvu.

Prítomnosť Pavla Popa na výtvarnej scéne zaznamenávame ako predstaviteľa relatívnej konštanty, konkrétneho pohľadu na maľbu ako realitu. Jeho proces porozumenia líší sa od iných umelcov, určitým spôsobom znamená to vytrvalosť vo funkčnom zmysle obrazu k danému pozorovateľovi, čo je pre toho umelca veľmi dôležité. Svoj postoj k spotrebiteľom považuje za kritiku vonkajšieho sveta. V tejto súvislosti vznikajú aj rôzne cykly.

Nasledujúca recenzia sa chronologicky nadvezuje na strednú generáciu, ktorej pohyb sa čiastočne dostáva do Bratislavu, lebo ďalší, ktorý sa dostáva do tohto mesta na štúdia je Marjan Karavla (1970) k profesorovi Vladimirovi Popovičovi, kym sa Ján Agarský (1962) rozhodol pre novosadskú Akadémiu umení u profesora Rakidžiča. Porovnávajúc tvorbu týchto dvoch umelcov prichádzame k uzáveru, že majú podobné chápanie procesu tvorby diel z existujúcich koreňov maľby, pričom trvajú na funkčnom zmysle maľby, teda farby a kompozície. Takýto postoj sa presahuje počas doterajšieho maliarstva.

Pre nich sú podstatné body, ktoré určujú funkčnosť farby a samým tým aj zloženie. Bezohľadu na kontraverziu konečného výsledku, zjednocujú trválosť svojich maliarskych opusov. Svojím myslením

nám ukazujú význam vlastného hľadania s vnucovanými postojmi k vonkajšiemu pozorovateľovi. Takto prezentované hľadisko má zmysel v ich práci. Paralelne rozmýšľajú o rovnakých problémoch, každý svojím spôsobom. Výsledky sú im kompaktné ako pri forme, tak aj pri farbe. Z druhej strany odhaľujú niečo čo definuje postupnosť k výtvoru nového diela.

Ján Agarský a sestry Jasna a Vesna Opavské
na 15. bienále slovenských výtvarníkov v Srbsku roku 2019

Podstatnú úlohu pri najmladšej generácii hrá determinant Belehrad – Nový Sad, práve preto, lebo sa táto generácia vzdelávala na vysokých školách a Akadémii umení v týchto dvoch mestách. Miroslav Havrilov (1974) ukončuje sochárstvo na Fakulte úžitkových umení, sestry Jasna (1974) a Vesna (1976) Opavské ukončili štúdium na Fakulte výtvarných umení a Fakultu úžitkového umenia, rovako ako Dragana Oluić. Na Akadémii umení v Novom Sade štúdium ukončila Martina Karavla Hlodová (1980) a Alena Klátiková (1991).

Táto skupina sa snaží nájsť kontinuitu programového záväzku k maľbe ako k neformálnej priestorovej existencii diela, čo poukazuje

na koncepciu nenaznačovania fenoménu konečnosti.

Výsledkom toho budú vizuálne plastové celky, ktoré ich posunú nahor. Je to viditeľné u Aleny Klátikovej a menej u Vesny Opavskej. U Klátikovej sú obrazy ako potvrdené rozpoznateľné znaky pri hľadaní vlastnej spovede. Obraz a grafika sa časom stanú mimo-riadne podmienenými ako prevažne vrstevná, väčšinou chladne sfarbená štruktúra, izolovaných sugestívnych polí naznačených jasnými čiarami. Doteraz cykly boli definované ich prístupom k zmenám riadeným procesom, ktorý im dáva dôležitosť. Tak predstavujú autentický odraz nových spoločenských vzťahov podmienené okolím čiže vonkajším svetom. Týmto spôsobom Klátiková sa približuje aktuálnym trendom a dobe ako i súčasnemu umeniu.

Séria prác, ktorými sa Vesna Opavská predstavuje verejnosti je pokus o útek z globálnej krízy a pocitu beznádeje a hľadanie niečoho nového. Pokus o nájdenie novej podpory je pre mladú umelkyňu príležitosť prekonať výzvy času a ono ju môže poprietiť alebo potvrdiť.

V budúcnosti táto skupina bude hľadať svoje východisko v samostatnosti, žiaľ vo veľmi zúženom priestore, lebo súčasné geopolitické okolnosti im obmedzujú slobodu pohybu ako fyzickú tak aj tvorivú.

mr Jozef Klaćik

Moguća refleksija

Umetnički slikarski kontinuitet kao stvaralačka kategorija traje bezmalo sedam decenija kod pazovačkih umetnika. Međutim, generalno u slikarstvu, često se dešavaju promene trajanja i nastajanja novih pravaca.

Kada se bolje zagledamo u drugu polovinu dvadesetog veka, shvatićemo da uporedo sa najnovijim likovnim tendencijama u manjoj meri egzistiraju i ostaci likovnih pravaca ranijeg perioda.

S ove tačke gledišta, možemo reći da se to delimično odnosi i na umetnike sa prostora Stare Pazove, jer neki od njih ostaju u okvirima već postojećih kretanja. Drugi su tu, pak, pronašli sebe, kako bi se na najbolji mogući način likovno izrazili. Ipak, ne možemo reći da nije bilo iskoraka u istraživanju radova ili u stvaralaštvu nekih umetnika, ponajpre u delima Mire Brtke i Jozefa Klaćika, a u manjoj meri svakako i kod Pavela Popa i Jana Stupavskog, kod kojih je izražajniji klasičniji pristup poimanju likovnog dela. Istraživački opusi kod Brtke i Klaćika obuhvataju savremeni tok zbivanja u likovnoj sferi, kako u zemlji tako i u svetu, pa je njihov stav prema slici i filozofiji u saglasnosti sa vremenom u kojem su tada živeli. Podjednako je važno za oboje što dešavanja oko sebe posmatraju iz velikog broja aspekata, a vremensko razdoblje u kojem žive približavaju svom stvaralaštvu. Uočljiva je njihova bliskost u detektovanju izazova novih tendencija, što se ogleda u insistiranju na preciznosti građenja predstave slike, ili nečeg drugog, a što je usko vezano za aktualizaciju tih tendencija. Tradicionalni sistem percepcije viđeno – prepoznato – upoznato, dobija status vizuelnih skrivalica proširenog delovanja raznorodnih zbivanja u njihovom stvaralaštvu.

U kontekstu opštih programskih idea, njihov pristup izazovima

traganja može se označiti kao potreba konstantnog istraživanja u domenu istog problemskog sveta. Prisutnost izvesne tautološke orientacije dobija netradicionalno određenje i postaje metod koji usmerava na jedno, samo umetnicima blisko i važno područje, bez obzira da li se radi o kraju sedamdesetih ili poznim devedesetim godinama, odnosno o mediju kojim se bave. Egzistentnost njihovih radova uslovljena je upravo procesom individualizacije apstraktne predstave, koja se može dovesti u vezu sa određenim idealima višoke moderne i postmoderne. U tom kontekstu primarni pristup ima Klačik u ranim osamdesetim u području slikarstva u kojem uvek traži izazovne podsticaje/tradicije moderne i postmoderne/. Reč je o aluzivnim predstavama suženog polja izvedene forme blage geometrijske simplifikacije oblika zgusnute fakture i očitog preferiranja ne-transparentnosti uprošćavanja oblika zgusnute fakture i materije. U prvi mah se čini da su određeni elementi prethodne faze zadržani u novom delu, dok je u osnovi reč o sasvim novom pristupu i opservaciji problema, tzv. „prljavog slikarstva“ donekle bliskog atakovanja na model uslovne korespondencije sa motivima opštег toka likovne radnje.

Razlike između Brtkove i Klačika su u tome što se on oslanja na programske ideale sedamdesetih godina, a ona na ideale šezdesetih. U svakom slučaju se radi o vidu neposrednog angažovanja u jednoj, za osamdesete godine afirmisanoj, naglašeno prisutnoj pojavnosti u čijoj je osnovi sistem, više ili manje adekvatnih revizija i radikalizacija samog poretka plastičkih intervencija koje on ugrađuje u programirano delovanje. Egzistentnost izvedenih radova uslovljena je upravo proširenim smislom iskazanog, usmerena ka procesu individualizacije i saznanju o varljivosti značenjskog trajanja prepostavljenog dejstva vizuelnog sloja slike.

Kod oba umetnika polazište se nalazi u shvatanju da polje geometrije u naslućenom svetu slike ne demantuje zbilju pikturnalne materije, boja ne ublažava oštrinu geometrijske konstrukcije. Za razliku od Brtke, kod Klačika je konstantna prisutnost nekad guste boje-materije, drugi put insistiranje na njenoj transparentnoj neutralnosti,

što objašnjava njegovu strategiju slike kao privida/zaustavljene materije/ili formom prekrivene njene geometrijske strukture. Istovremeno, on je ovog puta, uslovno nezainteresovan za ekspresionističke zahteve nove slike ili za reaktuelizovanu neizvesnost provokacija prljavog slikarstva za različite vidove ranijeg slikarstva. Radije se prepusta istraživanju i kreativnom preispitivanju uvek žive tradicije moderne, donekle uvažavajući konstantnu provokativnost (ne) avangarde. Blizak mu je svet znakova, simbola, odnosno izazovnost /označenih predstava/modifikacija plastičnog znaka/, uz povremena obraćanja slikovnoj strukturi apstraktne predstave. Primetna je bliskost sa tradicijom siromašne umetnosti, sa iskustvima primarnog i elementarnog slikarstva osme decenije, odnosno afirmacija nemimetičke slike posebnog interesovanja za materiju, strukturu, proširenu funkcionalnost, značenje boje i skulpturalnost.

S druge strane, kad se govori o delu i radu Mire Brtke, u liku savremenog umetnika kakva je ona bila, ne mogu se zaobići činjenice i uslovi u kojima je njen stvaralaštvo nastajalo. Ona je sve to na najbolji način ugradila u svoju umetnost kao onovremenske potencijale. Od samog početka uočljiva je analitičnost i senzibilitet građen na temeljima istočnjačke filozofije. To joj je omogućavalo da otkriva, tokom šezdesetih, kretanja u programskom smislu suprostavljenih tokova, preko tretiranja punog i praznog prostora slike, do koncentrisanog i pažljivog posvećenja plastičkoj teksturi i optičkim efektima, paralelno sa radom na belim bojenim površinama i linearnim, geometrijskim sklopovima, sve do intenzivno bojenih površina.

Njena težnja ka ravnoteži između emocionalnog i racionalnog, osećanja i mišljenja, vodi ka novom pristupu slici, čije središte traži u ravnoteži belog – linije – senke.

Svaki od ovo dvoje umetnika, sa svojom individualnom raznovrsnošću, imaju isti pristup ka rešavanju umetničkog problema. Sa ovakvim pogledom na umetnost oni se više uklapaju u kretanja i zbivanja na domaćoj i svetskoj sceni. U svakom slučaju, njihov tadašnji izlagački prostor je bio znatno širi od današnjeg (SFR Jugoslavija). Izvan granica zemlje, stvaralaštvo Mire Brtke, koje vuče

korene iz nasleđa rimskih zbivanja, ostavlja dubok trag. Pažljivo analizirajući dešavanja i kretanja na rimskoj sceni tog vremena, vidimo i te kako da se stvaralaštvo ove umetnice uspešno uklapa u sam tok tog likovnog događaja. Tada će nastati i najznačajniji njeni opusi, kao celina Rimskog perioda. Ne smemo zanemariti dolazak u Rim već sasvim zrele umetnice sa diplomom filmskog režisera. Ona već tada ima jasno definisan i čvrst stav o umetnosti. Zato je i uspela da se brzo integriše u novu sredinu punu izazova, jer Rim jeste bio jedan od centara svetske umetnosti.

Kada se govori o likovnoj umetnosti Slovaka u Vojvodini, ne smemo preskočiti činjenicu da je sa geografskog prostora Stare Pazove poteklo najviše akademskih slikara i vajara. Svi na neki način imaju korene baš u ovoj sredini. Ovo dvoje pomenutih umetnika će dosta doprineti novijoj vojvođanskoj umetnosti, a Brtka nešto više i srpskoj. U svakom slučaju, prema analizama kritičara, njih dvoje će učiniti izvestan pomak u zbivanjima likovnog života sutrašnjice.

Namera ovog teksta je da osvetli, ili da rezimira, jedan omeđeni likovni prostor, specifičan za mali lokalitet iz kojeg bi se moglo bolje sagledati neko likovno kretanje i njegov mogući domet. Razdoblje od sedam decenija jeste i nije malo (kako se uzme), ali svakako je pokazatelj bitan za istraživanje.

Nekad postoji potreba da se kaže koja reč o zajedničkim korenima, u smislu nadovezivanja ili nadgradnje rezultata, razmišljanja i rada različitih generacija. Ovde ćemo nadalje pokušati da delimično razotkrijemo zatećeno stanje, ponajpre zato što je u samom startu leštica postavljena na najviši nivo, koji je možda teško dostižan, a koji je podigla Mira Brtka. Istorija će pokazati da li je pisac ovih reči dobio bio u pravu.

Prethodni osvrt se delimično odnosio na najstariju generaciju. Što se tiče nadolazećih generacija, primetno je da je svaki umetnik ponaosob različit u traženju svog identiteta, bilo to na neposredan način, ili izvan osnovne programske, odnosno poetske linije.

Rezultate komparacije umetnika sa zajedničkim korenima potražimo i u povratnoj hronologiji. Apostrofirana Mira Brtka (1930

– 2014) i najstarija generacija umetnika su se kretali od Stare Pazove – Rima – Novog Sada – Beograda – Bratislave – Praga, pa opet do Beograda i Novog Sada. To su, na neki način, odrednice ka kojima su se kretali, gde su studirali, radili, živeli. Iz ovog možemo zaključiti da je onda i logično da su ostavili najdublji trag u umetnosti. Najveću sličnost u svojim kretanjima ispoljili su Pavel Pop (1948–2019) i Jozef Klačik (1949). Oni su, takoreći, od osnovne i srednje škole, pa sve do fakulteta, prvih zaposlenja, živeli na istom prostoru, čak su jedno vreme, delili i atelje. Treba imati u vidu da su ova dvojica umetnika školovala kod istih profesora, Miodraga Nedeljkovića, Ankice Oprešnik, Vincenta Hložnika, Albina Brunovskog, Oresta Dubaja. Ipak, svaki ponaosob je ostavio različit trag u umetnosti. Nešto drugačiji put je imao vajar Jan Stupavski (1947). On je želeo da studira u Bratislavi, ali je, sticajem okolnosti, prve dve godine završio u Praagu, a ostatak studija u Beogradu, da bi se na kraju vratio u Staru Pazovu. Na neki način uočavamo da se ova putanja najstarije generacije završava u Staroj Pazovi, tako da onu staru izreku da „Svi putevi vode u Rim“, možemo pripisati i Staroj Pazovi.

Osnovno polazište kod Jana Stupavskog svakako je interesovanje za materiju koju je, u neku ruku, priroda stvorila: drvo, orah, trešnju. Forme nastaju pod rukom, korišćenjem sopstvenog iskustva u kontinuitetu petodecenijskog traženja i posmatranja. U kontekstu forme podjednako egzistira linija kao konkretna vizuelna činjenica, odnosno kao precizna artikulacija složenog smisla u samoj formi skulpture. To je posebno primetno u radovima izvedenim u bronzi. Izbegavajući preteranost često neosnovanih radikalizama u svojim delima, zabluda koje proizilaze iz traženja novih formi, vajar uspeva u razotkrivanju svojih namera. U zaključku treba reći da nam Stupavski predočava potpunost vezivanja za određene programske kruge, koji se zasnivaju na klasičnom pristupu skulpturi.

Prisutnog Pavela Popa na likovnoj sceni beležimo kao predstavnika relativne konstante specifičnog gledanja na sliku kao stvarnost. Njegov proces shvatanja je različit od ostalih umetnika, na izvestan način podrazumeva istražavanje na funkcionalnom smislu slike pre-

ma određenom posmatraču, što je za ovog umetnika veoma važno. Svoj izneti stav prema konzumentima posmatra kao kritiku prema spoljašnjem svetu. U tom kontekstu nastaju i razni ciklusi.

Naredni osvrt hronološki sledi srednju generaciju, čije kretanje delimično doseže do Bratislave, jer sledeći koji se priključio da studira u ovom gradu je Marjan Karavla (1970) kod profesora Vladimira Popovića, dok se, nešto stariji Jan Agarski (1962) odlučuje za novosadsku Akademiju umetnosti, kod profesora Rakidžića. Upoređujući stvaralaštvo ove dvojice umetnika, možemo zaključiti da imaju slično shvatanje procesa nastajanja dela iz postojećih korena slikarstva, istrajavajući na funkcionalnom smislu slike, odnosno boje i kompozicije. Ovakav stav se proteže kroz dosadašnje slikarstvo. Njima su bitne tačke koje određuju funkcionalnost boje, a samim tim i kompoziciju. Bez obzira na kontraverzu konačnog rezultata, sjedinjuju trajnost svojih slikarskih opusa. Oni nam kroz svoje razmišljanje predočavaju smisao vlastitog traženja, sa nametnutim odnosima prema spoljašnjem posmatraču. Tako izneto gledište ima svrhe u njihovom radu. Oni paralelno razmišljaju o istim problemima, svaki na svoj način. Rezultati su kod obojice kompaktni, kako u formi, tako i u koloritu. Sa druge strane, otkrivaju nešto što definiše postupnost ka kreiranju novog dela.

Važnu ulogu kod najmlađe generacije igra odrednica Beograd i Novi Sad, jer se upravo najmlađa generacija, o kojoj će biti reči, školovala na fakultetima i na Akademiji umetnosti u ova dva grada. Tako imamo da vajarstvo, Miroslav Havrilov (1975) završava na Fakultetu primenjenih umetnosti, sestre Jasna (1974) i Vesna (1976) Opavski završavaju studije na Fakultetu likovnih umetnosti i na Fakultetu primenjenih umetnosti, takođe i Dragana Olujić završava isti. Na Akademiji umetnosti u Novom Sadu studije završavaju Martina Karavla Hloda (1980), kao i Alena Klačikova (1991).

Ova grupa pokušava da nađe kontinuitet programskog opredeljenja za sliku kao neformalnu prostornu egzistenciju dela, koja upućuje na koncepciju nepodrazumevanja fenomena konačnog.

Rezultat toga biće vizualno plastične celine, koje će ih pome-

rati nagore. To je primetno kod Alene Klačíkove, a manje kod Vesne Opavski. Kod prve su slike kao afirmisani prepoznatljivi znakovi u traženju sopstvene ispovesti. Slika i grafika postaje krajnje uslovna u vremenskom trajanju kao pretežno slojевита, uglavnom hladna bojena struktura, izdvojenih, sugestivnih polja naznačenih jasnih linija. Zasad su ciklusi definisani svojim pristupom procesu usklađenim promenama, što im daje važnost. Tako predstavljaju autentičnu refleksiju novih društvenih odnosa, nametnutih okolinom, odnosno spoljašnjim svetom. Ovim procesom Klačíkova se približava aktuelnim tokovima i vremenu, kao i savremenoj umetnosti.

Serija radova kojima se Vesna Opavski predstavlja publici jeste pokušaj izlaska iz globalne krize i osećaja bezizlaznosti, kao i traganje za novim. Pokušaj da nađe novi oslonac je šansa za mladu umetnicu da prevaziđe izazove vremena, a ono će je možda demantovati ili potvrditi.

Ova će grupa u budućnosti tražiti svoje izlazište u samostalnosti, nažalost u veoma suženom prostoru, jer trenutne geopolitičke okolnosti im ne dozvoljavaju slobodno kretanje, kako u fizičkom, tako ni u stvaralačkom smislu.

Anna Žolnajová-Barcová

Spolupráca medzi Galériou Zuzky Medveďovej a Galériou insitného umenia

Ctené dámy a páni, kultúrni dejatelia, pozdravujem vás v mene kolektívu Galéria insitného umenia z Kovačice a svojom vlastnom mene.

Každé jubileum je príležitosťou na spomínanie, oslavu i hodnote-
nie. Dôkazom toho je i táto slávnostrná Konferencia 30 rokov činnosti Galéria Zuzky Medveďovej.

Na začiatku svojho prejavu, blahoželám k jubileu Galéria Zuzky Medveďovej. Vedeniu galérie a jej zamestnancom želám mnoho úspechov v ochraňovaní, zveľaďovaní a rozvoji výtvarnej scény Slovákov žijúcich v Srbsku. Vo svojej piesni odspieval jeden známy srbský spevák Život začína v tridsiatych rokoch. Znamená to, že Galéria Zuzky Medveďovej je v najbohatších, najkreatívnejších a najkrajších rokoch.

Dlhú dobu pracujem v Galérii insitného umenia v Kovačici a som nadšená, že dve najväčšie slovenské osady v Srbsku (Kovačica, Petrovec) s najznámejšími galériami majú úprimnú, dlhodobú spoluprácu.

Galéria Zuzky Medveďovej bola založená roku 1989 a už roku 1990 zažila spolupráca s Kovačicou, samostatnou výstavou umeleckých diel akademického maliara Martina Kizúra, pod názvom Maľby a grafiky. Expozícia diel bola vystavená v Dome kultúry 28. októbra v Báčkom Petrovci. Výstava bola k dispozícii verejnosti od 03. do 25. novembra. Martin Kizúr sa roku 1991 tiež zúčastnil na 1. bienále slovenského vojvodinského výtvarného umenia, Petrovec '91.

Roku 1993, 06. augusta, počas Slovenských národných slávností, uskutočnila sa vernisáž výstavy pod názvom Výstava kovačickej skupiny insitných umelcov. Na náslovnej strane priležitostného katalógu bola vytlačená kresba svetoznámeho kovačického umelca Martina

Jonáša. Výstava bola k dispozícii návštěvníkom jeden mesiac.

Počas roku 1994, od 05. do 28. augusta, uskutočnila sa umelecká výstava pod názvom Martin Jonáš - retrospektívna výstava malieb a grafik. Je to dva roky pred smrťou kovačického a svetového maliara insity.

Roku 1998, od 28. februára do 22. marca, svoje olejomaľby petrovskej verejnosti predstavil maliar z Padiny, člen Galérie insitného umenia v Kovačici, Ján Bačúr.

Roku 1999, od 27. augusta do 12. septembra v Galérii Zuzky Medvedovej, svojou tvorbou sa predstavila prvá dáma kovačickej insitnej tvorby, Alžbeta Čížiková.

V rámci Slovenských národných slávností roku 2002, od 02. augusta do 02. septembra, uskutočnila sa výstava umeleckých diel 29 autorov z Kovačice. Výstava sa menovala 50 rokov insitného maliarsstva v Kovačici. Na náslovnej strane katalógu našiel sa obraz Martina Jonáša, Plody a ruky, ktorý je vo vlastníctve Galérie insitného umenia.

Insitný imaginizmus bol názov výstavy uskutočnenej v roku 2004, od 06. augusta do 06. septembra. Svoju účasť zobrali dve členky kovačickej obrazárne - Anna Kňazovicová, s dcérou Natašou, a maliar Ján Chlpka.

Počas Slovenských národných slávností, v Galérii Zuzky Medvedovej, v roku 2012, od 03. augusta do 03. septembra, uskutočnila sa samostatná výstava obrazov Padinčana Jána Husárika, člena Galérie insitného umenia. Výstava sa menovala Smäd, bola realizovaná pri príležitosti životného jubilea maliara.

Roku 2014, počas Slovenských národných slávností, od 01. júla do 31. augusta, pri príležitosti 25 rokov Galérie Zuzky Medvedovej, uskutočnila sa výstava pod názvom 150 rokov výtvarného umenia vojvodinských Slovákov. Medzi 25 umelcami, svoju tvorbu predstavili aj nasledovní členovia Galérie insitného umenia: Martin Jonáš, Martin Markov, Ján Bačúr a Anna Kotvášová.

Pri príležitosti 60. výročia od založenia Galérie insitného umenia, od 07. augusta do 13. septembra roku 2015, v Galérii Zuzky Medvedovej bola organizovaná kolektívna výstava obrazov všetkých

členov kovačickej galérie, ako zakladateľov istej, tak i jej súčastných maliarov.

Výstava, na ktorú som sa osobitne tešila, uskutočnila sa roku 2016, bola zaradená do programu Slovenských národných slávností, od 05. agusta do 30 septembra. Menovala sa Zuzka a Zuzka. Totiž ide o výstavu obrazov dvoch najznámejších vojvodinských Zuziek - Zuzky Medveďovej a Zuzany Chalupovej. Znamená to, že akademicky školovannej Zuzky a Zuzky, ktorá chránila insitné umenie. Vďaka kultúrnemu dejateľovi, Vladimírovi Valentíkovi, výstava bola prezentovaná aj v Kovačici.

Fotografia z otvorenia výstavy *Zuzka a Zuzka*
v Galérii Zuzky Medveďovej roku 2016

Roku 2017, od 13. apríla do 19. mája uskutočnila sa výstava malieb a grafik Martina Kizúra, pod názvom Austráliske pohľady, ktorá bola predstavená aj kovačickej verejnosti.

Tiež by som chcela zdôrazniť, že sa práve Martin Kizúr, pôvodne Slovák z Kovačice, žijúci v Austrálii, a Saňa Stvorcová z Kovačice, akademickí maliari, zúčastňujú na Bienále slovenských výtvarníkov v Srbsku, ktoré sa rad rokov uskutočňuje práve v Galérii Zuzky Medveďovej.

Vážení prítomní, teším ma, že som mohla byť zdĺhava, znamená to, že do dnešného dňa spolupráca medzi Galériou Zuzky Medveďovej

a Galériou insitného umenia bola úspešná. No, nielenže mám nádej ale som presvedčená, že spolupráca medzi našimi galériami bude pokračovať aj do budúcnosti.

Na záver nám všetkým želám príjemne strávene chvíle na slávnostnej konferencii venovanej k 30 narodeninám Galérie Zuzky Medveďovej.

Ďakujem za pozornosť.

Výstava Kovačické insitné umenie z Galérie insitného umenia v Kovačici pri príležitosti 60. výročia jej založenia otvorená počas Slovenských národných slávností v Galérii Zuzky Medveďovej roku 2015

Ana Žolnaj-Barca:

Saradnja između Galerije "Zuzka Medveđova" i Galerije naivne umetnosti

Poštovane dame i gospodo, kulturni radnici, pozdravljam Vas u ime kolektiva Galerije naivne umetnosti iz Kovačice i u svoje vlastito ime.

Svaki jubilej je povod za sećanje, proslave i vrednovanje. Dokaz za to je i ova svečana konferencija pod nazivom „30 godina delatnosti Galerije Zuzka Medveđova”.

Na početku svog izlaganja htela bih da uputim čestitke povodom jubileja Galerije „Zuzka Medveđova”. Rukovodstvu galerije i njenim zaposlenima želim mnogo uspeha u očuvanju, unapređivanju i razvoju likovne scene Slovaka koji žive u Srbiji. Jedan poznati srpski pevač je u svojoj pesmi otpevao: „Život počinje u tridesetim godinama.” To znači da je Galerija „Zuzka Medveđova” u najbogatijim, najkreativnijim i najlepšim godinama.

Dugo vremena radim u Galeriji naivne umetnosti u Kovačici i oduševljena sam što dve najveće slovačke sredine u Srbiji (Kovačica, Petrovac) sa najznačajnijim galerijama imaju iskrenu, dugoročnu saradnju.

Galerija „Zuzka Medveđova” je osnovana 1989. godine, a već 1990. je zaživila saradnja sa Kovačicom, samostalnom izložbom umetničkih dela akademskog slikara Martina Kizura, pod nazivom „Slike i grafike”. Postavka dela je izložena u Domu kulture 28. oktobra u Bačkom Petrovcu. Izložba je javnosti bila na raspolaganju od 3. do 25. novembra. Godine 1991. Martin Kizur je takođe učestvovao na 1. Bijenalu slovačke vojvođanske likovne umetnosti „Petrovac 91.”.

Godine 1993, 6. avgusta, tokom Slovačkih narodnih svečanosti, održano je svečano otvaranje izložbe pod nazivom „Izložba

kovačičkog društva naivnih slikara". Na naslovnoj strani prigodnog kataloga odštampan je crtež svetski poznatog kovačičkog umetnika Martina Jonaša. Izložba je bila na raspolaganju posetiocima jedan mesec.

Tokom 1994. godine, od 5. do 28. avgusta, održana je umetnička izložba pod nazivom „Martin Jonaš – retrospektivna izložba slika i grafika.“ To je bilo dva meseca pre smrti kovačičkog i svetskog naivnog slikara.

Godine 1998, od 28. februara do 22. marta, svoja ulja na platnu petrovačkoj javnosti je predstavio slikar iz Padine, član Galerije naivne umetnosti u Kovačici, Jan Bačur.

Godine 1999, od 27. avgusta do 12. septembra u Galeriji „Zuzka Medveđova“, svojim stvaralaštvom se predstavila prva dama kovačičkog naivnog stvaralaštva, Alžbeta Čižik.

U okviru Slovačkih narodnih svečanosti 2001. godine, od 2. avgusta do 2. septembra, održana je izložba umetničkih dela 29 autora iz Kovačice, pod nazivom „50 godina naivnog slikarstva“ u Kovačici. Na naslovnoj strani kataloga obrela se slika Martina Jonaša „Plodovi i ruke“, koja je u vlasništvu Galerije naivne umetnosti.

„Naivni imaginizam“ je bio naziv izložbe održane od 6. avgusta do 6. septembra 2004. godine, na kojoj su učestvovale dve članice kovačičke galerije slika – Ana Knjazovic sa čerkom Natašom i slikar Jan Hlpka.

Tokom Slovačkih narodnih svečanosti, u Galeriji „Zuzka Medveđova“, od 3. avgusta do 3. septembra 2012. godine, održana je samostalna izložba slika Jana Husarika iz Padine, člana Galerije naivne umetnosti. Izložba je nazvana „Žeđ“ i realizovana je povodom životnog jubileja slikara.

Godine 2014, za vreme trajanja Slovačkih narodnih svečanosti, od 1. jula do 31. avgusta, povodom obeležavanja 25 godina Galerije „Zuzka Medveđova“, održana je izložba pod nazivom „150 godina likovne umetnosti vojvođanskih Slovaka“. Među 25 umetnika, svoju delatnost su predstavili i sledeći članovi Galerije naivne umetnosti: Martin Jonaš, Martin Markov, Jan Bačur i Ana Kotvaš.

Povodom obeležavanja 60 godina od osnivanja Galerije naivne umetnosti, od 7. avgusta do 13. septembra 2015. godine, u Galeriji „Zuzka Medveđova“ organizovana je kolektivna izložba slika svih članova kovačičke galerije, kako osnivača iste, tako i njenih savremenih slikara.

Izložba, kojoj sam se posebno radovala i koja je uvrštena u program Slovačkih narodnih svečanosti, održana je od 5. avgusta do 30. septembra 2016. godine, pod nazivom „Zuzka i Zuzka“. Radi se o izložbi slika dve najznačajnije vojvođanske Zuzke – Zuske Medveđove i Zuzane Halupove, dakle akademski školovanoj Zuski i Zuzki koja je negovale naivnu umetnost. Zahvaljujući kulturnom pregaocu Vladimиру Valenčiku izložba je predstavljena i u Kovačici.

Godine 2017, od 13. aprila do 19. maja, održana je izložba slika i grafika Martina Kizura pod nazivom „Australijske razglednice“, koja je predstavljena i kovačičkoj javnosti.

Takođe bih želela da naglasim da upravo akademski slikari Martin Kizur, poreklom Slovak iz Kovačice, koji živi u Australiji, i Sanja Stvorc iz Kovačice, učestvuju na Bijenalu slovačkih likovnih umetnika u Srbiji, koje se niz godina održava baš u Galeriji „Zuzka Medveđova“.

Poštovani prisutni, zadovoljstvo mi je što mi je pružena mogućnost da budem opširna, što znači da je do današnjeg dana saradnja između Galerije „Zuzka Medveđova“ i Galerije naivne umetnosti bila uspešna. No, ne samo da se nadam, već sam uverena da će saradnja između naših galerija da se nastavi i u budućnosti.

Naposletku nam svima želim prijatno provedene trenutke na svečanoj konferenciji posvećenoj 30. rođendanu Galerije „Zuzka Medveđova“.

Hvala na pažnji.

Mr. Daniela Triašková

30 rokov Galérie Karola Miloslava Lehotského

Paralelne s Galériou Zuzky Medvedčovej pred tridsiatimi rokmi založená bola galéria na Gymnáziu Jána Kollára. Iniciátorom a organizátorom bol riaditeľ Pavel Mučaji.¹ Zakladanie novej galérie malo za cieľ zachovať a udržať súčasnú slovenskú akademickú tvorbu výtvarných umelcov na území Srbska. Galéria bola otvorená 15. októbra 1989 pri príležitosti osláv 70. rokov od založenia gymnázia.

Od založenia galérie zbierka výtvarníckych diel sa neustále zveľaďuje, rastie, dopĺňa. Rastom školy rástla i galéria. Rozmanitosť prác bývala stále pestrejšia a bohatšia. Od samotných začiatkov galéria zdobila rôznorodosť výtvarných techník, námetov a motívov.

Neustálym obohacovaním galérie výtvarnými dielami, od založenia možno jasne sledovať tendencie výtvarníkov z 20. a 21. storočia. Tieto diela v novootvorenej galérii otvorili nový svet pre tvorbu autorov - výtvarníkov slovenských profesionálnych umelcov na území vtedajšej Juhoslávie.

Pri príležitosti osláv 70. výročia gymnázia, svoje práce novootvorenej galérie darovali 12 autori. Na samotnom otvorení galérie učinkovali i dve vtedy vypožičané práce ďaľších dvoch autorov. Jej steny zdobili viacero maliarskych techník. V prvom katalógu uvedení sú autori, ktorí sa predstavili svojimi dielami: Milan Súdi s olejomaľbou (Fruškogorskou krajinkou), Ivan Križan dvojmi olejomaľbami (Mak a Stromoradie) Miško Bolf s olejomaľbou a kresbou (Podobizeň dievčaťa, olejomaľba a Autoportrét, kresba), Mária Gašková olejomaľbou a kombinovanou technikou (Agónia II., olejomaľba a Bez názvu, kombinovaná technika), Jozef Klátik vystavoval dve olejomaľby (Obraz I. a Obraz II.), dve maľby suchým pastelom podpísal Štefan Lačok ako i maľbu pastelom (Jesenná krajina), maľbu akvarelom priložil Jaroslav Šimovič (Dedina). Grafické

¹ Vladimír Valentík, PÄMATNICA, 75 rokov Slovenského gymnázia v Petrovci

listy priložil Pavel Čáni, ktorý sa predstavil dvomi grafickými listami (Hranica II., kombinovaná technika a Stretnutie, kombinovaná technika) a Martin Kizúr s tromi grafickými listami (Čierny trojuholník, kombinovaná technika, Kompozícia v žltom, farebný linorez a Motýľ, farebný linorez). Michal Kiráľ výstavu podporil s dvomi kresbami a linorezom (Stopy, kresba ceruzou, Kresba I., uhoľ a Kresba II., uhoľ). Priestorové tvorby – patrili Jánovi Stupavskému (Socha I. a Socha II.) a Vladimírovi Labátovi-Rovnevovi (Metamorfóza, tepaná medď, Metamorfóza a Kompozícia, medený relief). V Pamätnici 75 rokov Slovenského gymnázia v Petrovci sa uvádzajú i traja ďalší autori Anna Máľachová-Fajndovičová Dunajským motívom, Viera Fajndovičová-Súdiová s Rozlúčkou a Pavel Pop.

Do zbierky neskoršie pribudli práce Miry Brtkovej a Anny Pxiade-sovej a celá vec okolo novej galérie otvorila nový svet motivujúc tvorbu autorov výtvarníkov slovenských profesionálnych umelcov na území vtedajšej Juhoslávie.

Najväčšie rozšírenie galéria dostala pri troch príležitostiach.

Oslavy 75. výročia založenia gymnázia priniesli i určitési zmeny. Galériu pomenovali na počesť prvého akademického maliara Karola Miloslava Lehotského, ktorý bol prvým vyškoleným maliarom a jeho maľba Jána Amosa Komenského, ktorú daroval gymnáziu roku 1926, doposiaľ zdobí slávnostnú sieň. Počas piatich rokov jestvovania galérie jej zbierka sa zväčšovala. Do päťročnej galérie pribudli ďalšie práce dvoch autorov, ktorí svoje práce už mali v galérii, ale i autori, ktorí využili príležitosť osláv a darovali svoje diela do fondu. Počas spomenutých osláv svojimi prácmi zbierku zveľadili Ján Agarský s olejomaľbou, Mira Brtková s kolážom, Ingrid Cicková s terakotovou priestorovou kompozíciou, Ivan Križan s maľbou, Anna Pxiadesová so sklennou sochou, Jaroslav Supek s multimedialnou prácou, Ďula Šanta s olejomaľbou a Rastislav Škulec so železnou sochou. Do galérie pribudli i ďalšie diela Pavla Čániho a Pavla Popa, ktorí už svoje práce darovali. Po druhej výstave stála expozícia počítala práce 20 autorov a 27 výtvarných diel.

Desaťročné obdobie prinieslo zmeny v expozícii. Do galérie

pribúdali ďalšie práce už známych autorov, ale i diela výtvarníkov, ktorí svoje práce po prvýkrát príležitostne darovali.

V roku 2004 sa konali oslavы 85. výročia Gymnázia Jána Kollára v Petrovci. Bola to príležitosť na upravenie a vynovenie expozície a tiež bolo treba zverejniť nový katalóg zbierky súčasného umenia. Na základe výzvy vtedajšej riaditeľky gymnázia, Viery Boldockej galéria už počítala 27 autorov a 45 umeleckých diel. Pribudli autori, ktorí sa v tomto období pričinili o zveľadenie galérie: Vladimír Labát-Rovnev s akustickou sochou vyrobenou z kovu, Miloslav Pavelka reliefom z farebného šamotu, Katica Pavelková-Vukajlovičová trojrozmerovou prácou z keramiky, Ján Triaška s dokumentárnou fotografiou, Daniela Triašková (vtedy Marková) s farebnou kresbou. Olejomaľba Michala Ďurovku a kombinovaná technika na skle Jany Viergovej neboli zaradené do nového vydania katalógu, predsa na výstave boli vystavené. K prácам, ktoré boli zaradené do zbierky vtedy pribudli i ďalšie práce autorov, ktorí svoje práce darovali skôr, Mira Brtková akryl na plátne, Viera Fajndovičová-Súdiová pastel, manželka (vtedy už zosnulého) Michala Kiráľa pridala až dve nové práce vypracované kombinovanou technikou, Jozef Klátik olejomaľbou, Ivan Križan olejomaľbou, Anna Pixiadesová tiež darovala ďalšie dve priestorové práce z rovnakého cyklu, Pavel Pop lept, Milan Súdi olejomaľbu, Ďula Šanta akryl a grafit na plátne. Zbierka po pätnástich rokoch počítala 45 exponátov 27 autorov.

Pri plánovaní osláv storočnice gymnázia, v októbri 2019, vyšlo sa s návrhom vynoviť zbierku vyzvaním výtvarníkov k novému darcovstvu a zároveň účasti na výtvarníckom tábore. Výtvarníci sa ho zúčastnili a svoje diela, ktoré tvorili na tábore v priestoroch vedľa samotnej galérie, inšpirovaní na nové putovné manévre osvedčených a tých, ktorí skvelo odštartovali kráčať cestou umenia. Tvorivosť zoskupenej družiny výtvarníkov sa opatila a ich práce boli ihneď zaradené do zbierky. A následne sa pri príležitosti prvého storočia gymnázia takto pripomienulo i 30. výročie Galérie Karola Miloslava Lehotského s novou osvieženou expozíciou. Na výtvarníckej kolónii sa z 23 pozvaných výtvarníkov zúčastnili akademickí maliari a grafici:

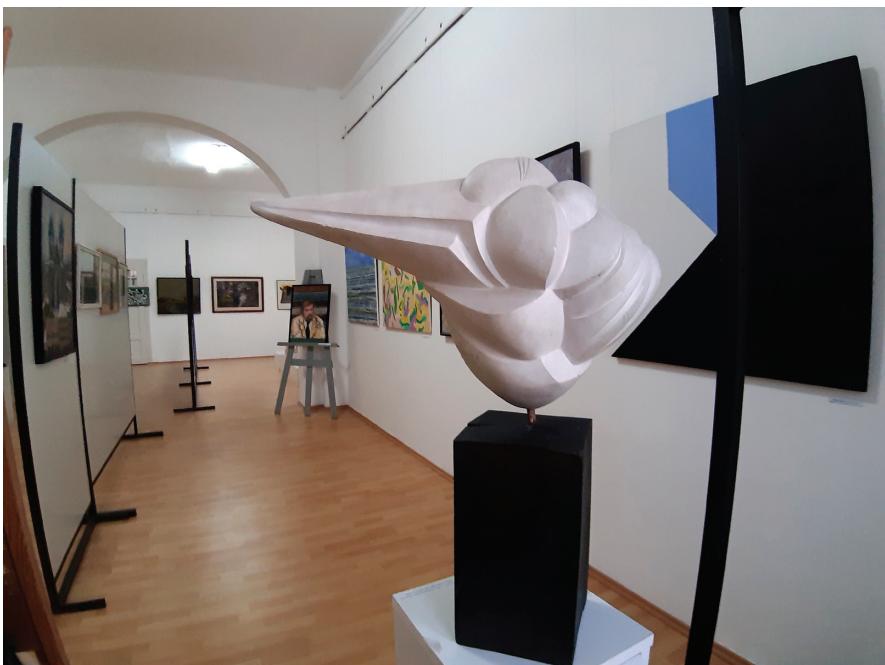
Pavel Čáni, Rastislav Škulec, Ján Agarský, Jozef Klátik, Michal Ďurovka, Zvonimír Pudelka, Ľubka Ergová, Alena Klátiková, Anna Andrejičová, Emília Valentíková-Labátová a Daniela Triašková. Selektormi táboru boli Vladimír Valentík a Daniela Triašková. Ďalší darcovia, ktorí prispeli k vynoveniu zbierky boli: Miško Bolf, Mária Galátová-Ćirovičová, Marjan Karavla, Martina Karavla-Hlodová, Zdenka-Mária Madacká, Andrea Merníková-Šimonová. Do najnovšieho sprievodného katalógu k vynovenej zbierke pridaná je i socha Jána Stupavského, ktorá pri prvej expozícii bola vypožičaná.

Práce vytvorené na tábore spolu s darovanými sa stali súčasťou stálej expozície zbierky súčasného výtvarného umenia Slovákov v Sŕbsku, ktorá pri otváraní výstavy počítala 68 prác 38 autorov. Inštaláciu výstavy realizovali Zvonimír Pudelka, Zdenko Lončar a Daniela Triašková. Počet prác presahuje priestorové obmedzenia a z toho dôvodu sú práce selektované a uskladnené. Onedlho po oslavách stého výročia gymnázia pribudla ďalšia práca výtvarníčky Anny Babiakovej.

Časť stálej expozície v Galérii Karola Miloslava Lehotského na Gymnáziu Jána Kollára so žiackym domovom v Báčkom Petrovci, 2019

V súčasnosti expozíciu galérie tvorí 38 autorov a 70 umeleckých diel.

Časť stálej expozície v Galérii Karola Miloslava Lehotského na Gymnáziu Jána Kollára so žiackym domovom v Báčskom Petrovci, 2019

Katalógové vydania boli v rokoch 1989, 1994, 2004 a 2019. Textom o činnosti galérie sa prispelo v pamätnici pri priležitosti osláv 75. výročia gymnázia. Vo všetkých katalógoch text pripravil Vladimír Valentík, ktorý navrhoval rozšírenie galérie a zabezpečenie galérie novými dielami výtvarníkov.

Prítomnosť výtvarníkov z rôznych prostredí Srbska, v duchu a v poetike svojich výtvarných diel vypĺňajú a vytvárajú veľkú zbierku súčasného umenia školených výtvarníkov Slovákov. Zbierka obsahuje prehľad predstaviteľov slovenských tvorcov výtvarného umenia v Srbsku. Nové poznatky poskytujú sledovanie rozvíjania súčasného umenia. Súčasné umelecké obsahy anticipujú nové pohľady na svet a získavanie nových názorov a samým tým formujú iné pohľady na svet. Existencia zbierky z toho dôvodu úplnejšie a aktívnejšie učinkuje

v procese komunikácie so súčasnou dobou výtvarného umenia. Je to určite správna cesta pre lepšie porozumenie a aktívnejšie účinkovanie v kultúre v najširšom zmysle slova.

Čas vyžaduje dopĺňanie fondu novými prácami mladých autorov, ale i profesionálov, ktorí sa vo svojej práci neustále menia a rozvíjajú.

Galéria na škole má i edukačnú úlohu, novými obsahmi a spôsobmi uvedenými vo vyučovacom procese, umožňuje aktívnešie učinkovanie v interpretácii výtvarného diela. Svojou bohatou náplňou rôznorodých druhov, techník, námetov a štýlov umožňuje širšie zoznámenie sa s výtvarnou tvorbou. Lahšie a efektívnejšie chápanie vzniku umeleckého diela, spoznanie kultúry a jej kontextu, lepšie porozumejú dielu a tendencie v súčasnom výtvarnom umení Slovákov v Srbsku, jej spojenie s rozvojom spoločenských príležitostí a údalostí.

Použitá literatúra:

1. Pamätnica, 75 rokov Slovenského gymnázia v Petrovci, Vydanie prvé, Vydala Matica slovenská za prispenia fondu Pro Slovakia, Vytlačili: Žilinské tlačiarne š.p.
2. Výstava umeleckej zbierky súčasného slovenského umenia vo Vojvodine, katalóg, 1989
3. Výstava umeleckej zbierky súčasného slovenského umenia v Juhoslávii, katalóg, 1994
4. Výstava umeleckej zbierky súčasného slovenského umenia v Srbsku a Čiernej Hore, katalóg, 2004
5. Výstava umeleckej zbierky súčasného slovenského umenia v Srbsku, katalóg, 2019
6. Francistová, A.: Znovu podčiarknutá nedoceniteľnosť, Hlas ľudu, 23. októbra 2004, s. 18

mr Daniela Trijaška

30-ta godišnjica Galerije „Karol Miloslav Ljehotski“

Pre trideset godina uporedo sa Galerijom „Zuzka Medveđova“ osnovana je i galerija u Gimnaziji „Jan Kolar“. Inicijator i organizator bio je direktor Pavel Mučaji.¹ Osnivanje nove galerije imalo je za cilj negovanje i očuvanje savremenog slovačkog akademskog stvaralaštva likovnih umetnika na teritoriji Srbije. Galerija je otvorena 15. oktobra 1989. povodom obeležavanja 70 godina od osnivanja gimnazije.

Od osnivanja gimnazije zbirka umetničkih dela neprekidno se unapređuje, raste, dopunjuje. Sa razvojem škole rasla je i galerija. Zbirka radova postajala je sve živopisnija i bogatija. Od samih početaka galeriju je krasila raznolikost likovnih tehnika, tema i motiva.

Zahvaljujući neprestanom obogaćivanju galerije likovnim delima od njenog osnivanja, mogu jasno da se prate tendencije likovnih umetnika iz 20. i 21. veka. Ova dela u novoosnovanoj galeriji otvorila su novi svet za stvaralaštvo autora – likovnih slovačkih profesionalnih umetnika na teritoriji tadašnje Jugoslavije.

Povodom obeležavanja 70 godina od osnivanja gimnazije, novoootvorenoj galeriji svoje radove je poklonilo 12 autora. Na samom otvaranju galerije učestvovala su i dva tada pozajmljena rada. Zidove galerije ukrašavalo je više slikarskih tehnika. U prvom katalogu navedeni su autori koji su se predstavili svojim delima, i to: Milan Suđi sa uljem na platnu („Fruškogorski krajolik“), Ivan Križan sa dva ulja na platnu („Mak“ i „Drvored“), Miško Bolf sa uljem na platnu i crtežom („Portret devojke“, ulje na platnu i „Autoportret“, crtež), Marija Gaško sa uljem na platnu i kombinovanom tehnikom („Ago-nija II“, ulje na platnu, i „Bez naziva“, kombinovana tehnika), Jozef

¹ Vladimir Valenčik, „Spomenica, 75 godina Slovačke gimnazije u Petrovcu“.

Klaćik je izložio dva ulja na platnu („Slika I“ i „Slika II“), dve slike suvim pastelom, kao i sliku pastelom („Jesenji predeo“) naslikao je Štefan Lačok, sliku akvareлом Jaroslav Šimović („Selо“). Grafičke radeve je priložio Pavel Čanji, koji se predstavio dvema grafikama („Crni trougao“, kombinovana tehnika, „Kompozicija u žutom“, linorez u boji i „Leptir“, linorez u boji), Mihal Kiralj je podržao izložbu sa dva crteža i linorezom („Tragovi“, crtež olovkom, „Crtež I“, ugalj i „Crtež II“, ugalj). Prostorno stvaralaštvo pripalo je Janu Stupavskom („Skulptura I“ i „Skulptura II“) i Vladimиру Labatu-Rovnevu („Metamorfoza“, kovani bakar, „Metamorfoza“ i „Kompozicija“, bakarni reljef). U „Spomenici, 75 godina Slovačke gimnazije u Petrovcu“ navode se autori Ana Maljah-Fajndović sa „Dunavskim motivom“, Vjera Fajndović-Suđi sa „Rastankom“ i Pavel Pop.

Kasnije su u zbirku uvršteni i radovi Mire Brtke i Ane Piksiades, i cela stvar oko nove galerije otvorila je novi svet, podstičući stvaralaštvo likovnih slovačkih profesionalnih umetnika na teritoriji tadašnje Jugoslavije.

Najveće proširenje galerija je doživela tokom održavanja tri manifestacije.

Proslava 75-te godišnjice od osnivanja gimnazije donela je i izvesne promene. Galerija je nazvana u čast prvog akademskog slikara Karola Miloslava Ljehotskog, koji je bio prvi školovani slikar, a njegova slika Jana Amosa Komenskog koju je poklonio gimnaziji 1926. do sada krasi Svečanu salu. Tokom pet godina postojanja galerije njena zbirka se povećavala. U petogodišnju galeriju pristigli su radovi dvojice autora koji su iskoristili prigodu svetkovine i poklonili svoja dela fondu. U toku pomenute proslave svojim radovima zbirku su unapredili Jan Agarski sa uljem na platnu i Mira Brtka sa kolažom, Ingrid Cicika sa terakota prostornom kompozicijom, Ivan Križan sa slikom, Ana Piksiades sa staklenom skulpturom, Jaroslav Supek sa multimedijalnim radom, Đula Šanta sa uljem na platnu i Rastislav Škuljec sa gvozdenom skulpturom. U galeriju su pristigla i nova dela Pavela Čanjija i Pavela Popa, koji su već poklonili svoje radeve. Nakon druge izložbe stalna postavka je sadržavala radeve 20 autora i 27 likovnih radeva.

Desetogodišnje razdoblje donelo je promene u postavci. U galeriju su stizali novi radovi već poznatih autora, ali i dela likovnih umetnika, koji su svoje radove prvi put prigodno darivali.

Godine 2004. održana je proslava 85-te godišnjice od osnivanja Gimnazije „Jan Kolar“ u Bačkom Petrovcu. To je bila prilika za uređivanje i obnavljanje postavke, a takođe je trebalo objaviti novi katalog zbirke savremene umetnosti. Zahvaljujući pozivu tadašnje direktorke gimnazije, Vjere Boldocki, galerija je već objedinjivala 27 autora i 45 umetničkih dela. Pristigla su dela autora koji su u ovom periodu potpomogli unapređivanje galerije: akustična skulptura izrađena od metala Vladimira Labata-Rovneva, relief od šamota u boji Miloslava Pavelke, trodimenzionalni rad od keramike Katice Pavelke-Vukajlović, dokumentarna fotografija Jana Trijaške, crtež u boji Daniele Trijaške (tada Marko). Ulje na platnu Mihala Đurovke i kombinovana tehnika na staklu Jane Vjerg nisu uvršteni u novo izdanje kataloga, iako su izloženi na izložbi. Osim radova koji su uključeni u zbirku, pristigli su i novi radovi autora koji su neke svoje radove poklonili ranije: akril na platnu Mire Brtke, pastel Vjere Fajndović-Suđi; supruga (tada već preminulog) Mihala Kiralja uručila je čak dva nova rada izrađena kombinovanom tehnikom; ulje na platnu Jozefa Klačika, ulje na platnu Ivana Križana, Ana Piksiades takođe je poklonila dva nova rada prostorne umetnosti iz istog ciklusa; bakropis Pavela Popa, ulje na platnu Milana Suđija i akril i grafit na platnu Đule Šante. Nakon petnaest godina zbirka je sadržavala 45 eksponata 27 autora.

Prilikom planiranja proslave stogodišnjice gimnazije u oktobru 2019, iznet je predlog da se zbirka obnovi pozivom likovnim umetnicima na novo darodavstvo i ujedno na učešće u likovnoj koloniji. Likovni umetnici su se tome odazvali, stvarajući dela u koloniji, u prostorijama pored same galerije, inspirisani novim putujućim manevrima afirmisanih umetnika, kao i onih koji su zakoračili blistavim putem umetnosti. Kreativnost okupljene grupe umetnika se isplatila, a njihovi radovi su odmah svrstani u zbirku. Prilikom obeležavanja prvih sto godina gimnazije, na ovaj način je obeležena i 30-ta godišnjica

Galerije „Karol Miloslav Ljehotski“, sa novom, osveženom postavkom. Na likovnoj koloniji su od 23 pozvana likovna umetnika učestvovali akademski slikari i grafičari: Pavel Čanji, Rastislav Škuljec, Jan Agarski, Jozef Klaćik, Ana Andrejić, Emilija Valenćik-Labat i Daniela Trijaška. Selektori kolonije bili su Vladimir Valenćik i Daniela Trijaška. Naredni darodavci koji su učestvovali u popunjavanju zbirke bili su: Miško Bolf, Marija Galat-Čirović, Marjan Karavla, Martina Karavla-Hlod, Zdenka Marija Madacki, Andrea Mernjik-Šimon. U najnoviji prateći katalog obnovljenoj zbirci je dodata i skulptura Jana Stupavskog, koja je na prvoj postavci bila pozajmljena.

Radovi koji su nastali u koloniji, zajedno sa onim poklonjenim, postali su deo stalne postavke zbirke savremene likovne umetnosti Slovaka u Srbiji, koja je prilikom izložbe sadržavala 68 radova 38 autora. Postavljanje izložbe su realizovali Zvonimir Pudelka, Zdenko Lončar i Daniela Trijaška. Broj radova prevazilazio je prostorni kapacitet izložbene sale, te su stoga radovi selektovani i uskladišteni. Nedugo posle proslave stote godišnjice gimnazije pristigao je i rad likovne umetnice Ane Babjak.

Danas postavku galerije čini 38 autora i 70 umetničkih dela.

Kataloška izdanja su izašla 1989, 1994, 2004 i 2019. godine. Tekst o delatnosti galerije izašao je u spomenici objavljenoj povodom proslave 75. godišnjice gimnazije. U svim katalozima tekst je pripremio Vladimir Valenćik, koji je i sam predlagao proširenje galerije i njeniopskrbljavanje novim delima likovnih umetnika.

Likovni umetnici iz raznih sredina Srbije duhom i poetikom svojih likovnih dela ispunjavaju i stvaraju veliku zbirku savremene umetnosti obrazovanih umetnika Slovaka. Zbirka sadrži pregled predstavnika slovačkih stvaralaca likovne umetnosti u Srbiji. Nova saznanja doprinose praćenju razvoja savremene umetnosti. Savremenii umetnički sadržaji anticipiraju nove poglедe na svet i sticanje novih stavova. Iz tog razloga egzistencija zbirke potpunije i aktivnije učestvuje u procesu komunikacije sa savremenim dobom likovne umetnosti. To je zasigurno ispravan put ka boljem razumevanju i aktivnijem učešću u kulturi u najširem smislu reči.

Vreme iziskuje dopunjavanje zbirke novim radovima mladih autora, ali i profesionalaca, koji se u svojem radu neprekidno menjaju i razvijaju.

Galerija u školi ima i edukativnu ulogu, novim sadržajima i načinima uvedenim u nastavni proces omogućava aktivnije učestvovanje u interpretaciji likovnog dela. Svojim bogatim sadržajima raznih vrsta, tehnika, tema i stilova omogućava šire upoznavanje sa likovnom umetnošću. Lakše i efektnije razumevanje nastanka umetničkog dela, spoznaja kulture i njenog konteksta, doprineće boljem poimanju dela i tendencija u savremenoj likovnoj umetnosti Slovaka u Srbiji, te njenoj vezi sa razvojem zajedničkih manifestacija i događaja.

Literatura:

1. Pamätnica, 75 rokov Slovenského gymnázia v Petrovci, Vydanie prvé, Vydala Matica slovenská za prispenia fondu Pro Slovakia, Vytlačili: Žilinské tlačiarne š.p.
2. Výstava umeleckej zbierky súčasného slovenského umenia vo Vojvodine, katalóg, 1989
3. Výstava umeleckej zbierky súčasného slovenského umenia v Juhoslávii, katalóg, 1994
4. Výstava umeleckej zbierky súčasného slovenského umenia v Srbsku a Čiernej Hore, katalóg, 2004
5. Výstava umeleckej zbierky súčasného slovenského umenia v Srbsku, katalóg, 2019
6. Francistyová, A.: Znovu podčiarknutá nedoceniteľnosť, Hlas ľudu, 23. októbra 2004, s. 18

Organizačný výbor 11. Výtvarníckeho snemovania a 15. bienále:
(zľava) Mr. Jozef Klátik, Mgr. Anna Séčová-Pintírová a Vladimír Valentík

Účastníci 11. Výtvarníckeho snemovania

Realizáciu zborníka finančne podporili
Pokrajinský sekretariát pre kultúru, verejné informovanie
a vzťahy s náboženskými spoločenstvami AP Vojvodiny
a Obec Báčsky Petrovec

Realizaciju zbornika finansijski su podržali
Pokrajinski sekretarijat za kulturu, javno informisanje
i odnose s verskim zajednicama AP Vojvodine
i Opština Bački Petrovac

CIP - Каталогизација у публикацији
Библиотеке Матице српске, Нови Сад

069.5:75(497.113 Bački Petrovac)"1989/2019"(082)

TRIDSA Časopis činnosti

30 rokov činnosti Galérie Zuzky Medveďovej [Elektronický zdroj] : Zborník prác z 11. výtvárníckeho snemovania 14. 12. 2019 / [editorka Anna Séčová-Pintírová; preklad Nataša Paščanová-Mrdaková, Helena Despićová; fotografie Zdenko Lončar ... et al.] = 30 godina rada Galerije Zuske Medveďove : Zborník radov sa 11. Likovnog savetovanja 14. 12. 2019. godine / [urednica Ana Seč-Pinčíř; prevod Nataša Paščan-Mrdak, Helena Despić ; fotografije Zdenko Lončar ... et al.]. - Báčsky Petrovec : Múzeum vojvodinských Slovákov, 2022

Način pristupa (URL): <http://www.muzeumslovakov.rs/publikacie>. - Uporedo slovač. text i srpski prevod. - Opis zasnovan na stanju na dan 07.09.2022. - Naslovna stranica naslovnog ekrana. - Bibliografija.

ISBN 978-86-89771-17-6

а) Галерија "Зуска Медвеђова" (Бачки Петровац) -- 1989-2019 -- Зборници

COBISS.SR-ID 73967369

Múzeum vojvodinských Slovákov
Muzej vojvođanskih Slovaka

ISBN-978-86-89771-17-6